

Zgodovina
Poličanske župnije.

Zgodovina

Poličanske župnije

z nekaterimi pogledi v njeno okolico.

Z dovoljenjem prečastitega knezo-škofijskega ordinarijata Lavantinskega od
16. februarija 1898. šte. 658.

Spisal:

dr. Jožef Pajek.

V Mariboru 1898.

Tiskarna sv. Cirila.

556679

3.11.2003

N 200315775

Priporočenje.

Prečastitemu in visokorojenemu gospodu

dr. Mihaelu Napotniku,
knezoškofu Lavantinskemu,

v spodobno zahvalo,

v. č. gospodu

Janezu Lenartu,
knezo-škof. duhovskemu svetovalcu in župniku
Poličanskemu

v pohvalo,

spoštovanim

župljanom Poličanskim

in njihovim vrlim sosedom pa v zaslužen
priznanje za njihovo veliko darežljivost!

Cerkveno tiskovno dovoljenje.

Štev. 658.

Mnogočastitemu gospodu

dr. Jožefu Pajeku,

stolnemu kapitarju, knezo-škof. konzistorijalnemu svetovalcu, kanoniku
theologalnemu in profesorju bogoslovja v

Mariboru.

Vaš rokopis z naslovom „Zgodovina Poličanske župnije“ odobrujem prav rad, in dovoljujem njegov natisek v smislu apostolske konstitucije „Officiorum ac munerum“. Datum Romae VIII. Kal. Februar. 1896, cap. VIII. num. 41.

Vsebina zanimive razprave ne nasprotuje nikjer sveti veri in krščanski nramnosti, pač pa močno pospešuje čednostno, bogoljubno življenje, ter krepko zbuja ljubezen do svete cerkve in ljube domačije.

Zato spremljaj blagoslov božji hvalevredno knjižico po vseh njenih potih!

V Mariboru, na praznik sv. device in mučenice Julijane, dne 16. februvarija 1898.

L. S.

† Mihael,
knez in škof.

Vodilo: »Hvalimo častivredne može, ki so naši predniki v svojih rodovih . . . Gospodovali so čez države; možje so bili in so imeli veliko oblast in razumnost . . . Kateri so bili od njih rojeni, so zapustili ime, ki oznanjuje njihovo slavo.« (Sirah 44, 1—8). »Kaj je življenje Vaše? Meglica, ki se malo časa sveti in potem spremine.« (Jak. 4, 15). »Kaj neki prevzetuje prah in pepel?« (Sirah 10, 9).

I.

Najstarejša kamenita spomenika Poličanske cerkve.

Na zvonanji južni strani cerkvenega zida, in sicer na nekdanji glavni a sedaj poprečni ladiji ob zvoniku je vzdian rimski plastični kameniti spomenik, predstavljajoč dva Rimljana v togah ali dolgih haljinah; eden se z roko dotika zobčastega okraska ali zavese. Podobni kameni se nahajajo tudi v Studenicah, v Ponikvi, v Bistrici in Konjicah, in sicer tukaj v nekdanji hiši beneficija sv. Duha, ki je postala pozneje last Negrova in v kateri je sedaj c. kr. okrajna sodnija.¹

Nad preje imenovanim poličanskim spomenikom je vzdiana še tudi plošča z napisom: FUNDATOR HUIUS ECCLESSIE IRING bn. memie. (= To cerkev je postavil Iring blagega spomina).

Od kod se je pa vzel v naših krajih rimski spomenik? Prilичni odgovor dobimo v spisu graškega župnika Riharda Knabel-na: »Der wahre Zug der römischen Militärstrasse von Cilli nach Pettau«, ki se nahaja v »Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen« in sicer v 26. zvezku. Knabel torej trdi, da se

¹ Dr. Albert von Muchar, Geschichte des Herzogthums Steiermark, Graetz 1844. I. 417.

je Rimska cesta pri Celju proti severju obrnila in da je šla mimo Vojnika in skoz Ivenco in Frankolovo, potem po Tesnem mimo Stranic in sv. Križa na Radniško Ves pri Zrečah. Tu je prestopila Dravinjo in je šla mimo sv. Barbare in skoz Straže, Gornjo in Spodnjo Ložnico proti Bistrici. Tu se je obrnila proti izhodu in je šla mimo Pragerskega in Šikole naravnoč proti Hajdini in Ptuju. Knabelnove trditve se drži tudi dr. Franč. Kos v »Letopisu Slov. Matice« 1897, str. 11.

Drugih misli je pa profesor F. Ferk v »Mittheilungen des historischen Vereines für Steiermark«, 41. zvezek, str. 212—236. On povdarja razloček med javnimi državnimi cestami in med okrajnimi kolovozi. Državne ceste so bile 8 korakov široke, okrajne pa so bile za tri korake ožje. Na državnih cestah so kameniti stebri po tisoč korakov vsak k sebi stoječi milje ali tisoče korakov kazali. Takih znamenj pa za okrajnimi cestami ni bilo.

Državna cesta med Celjem, kjer je bil za sveto vero Kristusovo mučen sveti Maksimiljan, in pa med Ptujem, kjer je za Kristusa svojo kri pretil sveti Viktorin, je šla po Ferkovi trditvi naravnost iz mesta proti izhodu čez Teharje, sv. Primoža nad Šent Jurjem, Brezje, potok Slom, Vrtoše, Jelše pri Šmariju, Lešje, Kačji Dol, Podplat čez Gabrnik v Poličane, Studenice, Makole, Štatenberg, Pečke, Sestrže in pod Črno Goro po tiru sedanje ceste, ki drži iz Monšperga proti Ptuju.

Temu pritrjuje tudi Dr. Franz Martin Mayer. (Geschichte der Steiermark, Graz 1898, 5).

Za takimi cestami so si takratni prebivalci zidali svoje hrame in za njimi so stavili svojim rajnkim tudi nagrobne spomenike. Verjetno je, da je poličanski rimski ostanek kos takega nagrobnega spomenika.

II.

Naseljevanje Slovencev.

Kedaj da so se Slovenci v teh pokrajinah naselili, to še dozdaj ni dognano; pa tudi o narodnosti prejšnjih prebivalcev nič gotovega ne vemo. Toliko je pa gotovo, da so v prvem stoletju po Kristusovem rojstvu Rimci tukaj gospodarili. V dobi cesarja Otona, leta 69. po Kristusovem rojstvu je imela 13. vojaška legija v Ptujju svoje taborišče in je od tod strahovala Dravsko polje in Dravinjsko dolino.¹ Trgovino med našimi pokrajinami in med Laško deželo so imeli v rokah premožni podjetniki, ki so s časom dosti obogateli. Poljedelci niso bili sami svoji, ampak nekakošnji najemniki so bili, ki niso smeli svojega zemljišča niti prodati niti zapustiti, in so morali svojim gospodarjem precejšnjo najemščino plačevati.

Prva zanesljiva poročila o Slovanih nam podajeta v 6. stoletju zgodovinarja Jornandes in Prokopij, ki trdita, da so prebivali že davno, gotovo pa okolu l. 350. ob severnem obrežju Donave, torej v sedanjem Rumunskem kraljestvu.

V šestem veku so privreli med nje Obri, ki so se po tem naselili v stari Panoniji med Donavo in Dravo. Najbrže so ž njimi prišli v svoja sedanja selišča tudi Slovenci. Sloveči župnik Peter Hicinger trdi sicer v »Novicah« 1858, str. 140, da so Slovenci v svojo sedanjo domovino prišli med 591. in 593. letom. Drugih misli sta profesor Simon Rutar v »Zvonu« 1882, str. 29 in učeni Dimic v »Kranjski zgodovini«, I. 97. Jožef Šuman piše, da so Slovenci prišli v naše

¹ „Poetovionem in hiberna tertiae decumae legionis convenerant.“
(Taciti Hist. lib. 3. c. I.).

kraje hitro po odhodu Longobardov, torej menda l. 569. (J. Šuman: »Die Slovenen,« str. 16). Pavel Diakon, ki je umrl l. 799. piše, da se je pod frankovsko oblastjo stoječi bavarski vojvoda Thassilo l. 595. podal v Slovensko deželo in da je prvokrat Slovence zmagal, drugokrat pa, da je od njih tepen bil, ker jim je neradoma obrski kan na pomoč prihitel. Po ogrski nižini so se naselili Slovenci menda celo pred Obri. (»Zvon« 1882, 114). Naseljevanje Slovencev po Štajerskem pojasnjuje profesor dr. Franz Kroner v svojem spisu: »Zur Geschichte der ältesten insbesondere deutschen Ansiedelung des steirischen Oberlandes«, Graz 1879. Primeri tudi Mayer: op. cit. str. 12. in 18.

Oberskega jarma je rešil Slovence mogočni Samo, ko se mu je posrečilo severne in južne Slovane za skupni odpor proti njihovem tlačitelju pridobiti. Sloveča Samova država se je ohranila od l. 623. do njegove smrti l. 658. (Šuman, op. cit. str. 23; S. Rutar Zvon 1882, 115).

III.

Slovincem prisveti od dveh strani vesela luč svete vere Kristusove.

Korotanskim Slovincem na levem bregu Drave je prisvetila luč krščanske vere iz Solnega Grada, od koder je došel škof Virgilij. Po smrti slovenskega vojvode Hotimerja († 757) so se korotanski Slovenci med seboj sprli. Nekateri so namreč novi veri in pa vedno rastočemu bavarskemu uplivu hudo nasprotovali, pa so bili premagani od vojvode Valduha, ki je sveto krščansko vero širil in njene oznanjevalce podpiral.

V tej dobi so se Korotanski Slovenci bavarskemu vodstvo popolnoma udali. Letopisec Rezenskega samostana sv. Emerama piše o letu 772: »Frankovski kralj Karol je premagal Saksonce, bavarski vojvoda Thassilo pa Karantanijo«. (Krones, Geschichte Österreichs, I. 269).

Kamor je segala oblast Karolova, tam je udomačil tudi gospodarstveno napravo plemenite grajščinske gosposke in jim podložnih robotarjev, ki so navadno po tri dni v tednu za grajščaka delati in mu tudi od svojih pridelkov določene davke podajati morali. Še le cesar Jožef II. je 1. septembra 1781. leta roboto omejil in je podložnikom dovolil se čez svoje grajščake pri okrožnih uradih pritoževati. Postava od 7. januarja 1848. l. je roboto in podložnost za vselej odpravila. (»Mittheilungen des historischen Vereines f. Stk.« 40. zv. 135. in 203. str.).

Pa tudi zmagoviti Bavarci si niso mogli svoje neodvisnosti mogočnim Frankom nasproti ohraniti; njihov vojvoda Thassilo se je l. 788. Karolu udal in je sklenil življenje svoje v samostanu Lorsch pri Vormaciji. Izvirnik poroča o dogodku tako: »Thassilo (Ingelheimi) prostratus coram rege petiit ut in monasterium iret et cum filio Theodone ad tonsuram intravit!« (Chronicon Cremifanense anno 787, edit. Adr. Rauch. pag. 165).

V Dravinjsko dolino je prisvetila luč sv. vere iz Ogleja, nekdanj imenitnega mesta ob Jadranskem morju. L. 1835. so rajni Slomšek stari častitljivi Oglej obiskali in so potem v Drobtinah za l. 1851. o njem blizo tako pisali: »Veličastna stara cerkev, katero je patrijarh Popo sezidal in l. 1031. Bogu, Devici Marij, svetima Mohorju in Fortunatu v čast posvetil, globoko v zemlji

tiči, kakor bi iz pokopališča rajnih časov žalostno gledala . . . Veliki oltar stoji nad podzemeljsko votlino, v katero se pride po belih stopnicah. . . . Pripoveduje se, da sta sv. Mohor in Fortunat na ravno tem mestu v ječi bila in za sv. vero svojo kri prelila. Sveta groza me je obhajala na tem čestitem kraju, na katerem je prvi škof naših krajev svoje življenje dal in nam tako stanovitnost sporočil. Sv. Mohor je pa bil učenec sv. evangelista Marka, ki je od sv. Petra poslan priučil l. 46. po Kristusovem rojstvu do Ogleja, takrat velikega in bogatega mesta, ki je prvo za Rimom bilo in se je širilo na zglavju Jadranskega Morja.¹

Delovanje sv. Metodija, ki je po smrti svojega brata, sv. Cirila († 14. februarja 869) sv. vero med panonskimi, pa tudi med korotanskimi Slovenci oznanjeval, so pohvalili sv. oče Leon XIII. v sloveči okrožnici »Grande munus« od 30. septembra 1880. (Leonis PP. XIII. Acta praecipua, I. vol. 161. pag.). Kralj Karol Veliki je 14. junija 811. leta odločil, da spadajo pokrajine na levem bregu Drave pod nadškofijo Solnograško, na desnem bregu ležeče pa pod Oglej.

Papež Benedikt XIV. so leta 1750. Oglejski patrijarhat razdelili v Videmsko in pa Goriško nadškofijo.

Pod cesarjem Jožefom II. so se škofije na novo omejile. Goriška nadškofija je l. 1786. odstopila vso svojo krščansko čredo na Štajerskem Lavantinski in Sekovski škofiji. Lavantinska škofija, ki je bila l. 1228 na Koroškem ustanovljena, je dobila pri tej priložnosti

¹ Primeri: „Der Dom von Aquileja“ v „Kirchenschmuck“ 1879, kjer je svetišče naslikano od R. Mikovicza in popisano od J. Grausa. Koledar „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1895. je prinesel isto tako o tem svetišču dve sliki na str. 40. in 42).

na Štajerskem osem dekanij. Šematizem Lavantinske škofije našteva l. 1796. na Štajerskem sledečih 15 dekanij: Stari Trg, Slovenska Bistrica, Braslovče, Konjice, Šmarije, Sv. Martin pri Slov. Gradcu, Nova Cerkev, Gornji Grad, Pilštajn, Rogatec, Vozenica, Škale, Laško, Videm in Celje.

IV.

Posvetni gospodarji čez Dravinjsko Dolino.

Slovenci, ki so med Dravo in Savo prebivali, so si svojo neodvisnost junaško branili. Le z največim naporom vseh svojih moči so ukrotili Franki slovenskega vojvodo Ljudevita 822. leta. (Einhardi annales a. 818—823. Annales s. Emmerammi a. 819—821). Ljudevitov naslednik Ratimir se je tudi krepko branil in je bil od bavarske vojske še le l. 838. premagan. (Annales s. Rudberti a. 838). Pa tudi drugi Ljudevitov naslednik Brazlavo ni bil popolnoma od Frankov uničen, ker je l. 884 frankovskemu kralju kot svobodnjak zvestobo obljubil in je bil zato od njega za varha izhodnje meje postavljen, kamor so Madjari l. 900 prihruli. (Annal. Fuldenses a. 885 et 900. Steir. Gesch.-Quellen, IX. 39).¹

L. 985. in sicer 17. oktobra je nemški kralj Oton III. slovenskemu plemenitašu grofu Rahvinu podaril okolico Razvansko pri Mariboru. (Muchar, op. cit. II. 93; Juvavia, p. 186—187, 215; Zahn, Urkundenbuch, I. 39).

¹ „Stipantibus vero iisdem in partibus inter se conflictibus, imperator Pannoniam cum urbe Paludarum tuendam Brazlavoni, duci suo in id tempus commendavit.“ (Annal. Fuld. anno 896. Muchar, op. cit. IV. 241).

L. 1100 so podarili sinovi grofa Engelberta Sponheimskega, ki je gospodaril čez Mariborsko grofijo in torej tudi čez Dravinjsko Dolino, samostanu sv. Pavla v Lavantinski Dolini nekaj svojih posestev, in sicer je podaril grof Bernhard »in Marchia trans fluvium Drawa hoc sui iuris predium Razwei (Razvanje) nec non et villam Huonoldisdorf (Kurja-Ves pri sv. Lovrencu v Puščavi) et dominus Hartwicus tradidit item in Marchia curtem illam ad Ganniz (Kamnica pri Mariboru) . . . Eodem modo tradidit Sigfridus comes in Marchia quoque duo oppida Tubilink (Duplek pri sv. Martinu pod Vurbergom) et Legindorf (Lendorf, Digoše na Dravskem brodu), Rursum Bernhardus comes tradidit oppidum Radewan (Radvanje pri Mariboru) et villam Brune. (Studenci pri Mariboru). (Zahn, Urkundenbuch, I., 103, Nr. 89. Steir. Gesch. Quell. X. 99).

Tukaj imenovane kraje in pa vse ozemlje med Dravinjo in Dravo pa taj do Mure so imenovali takrat »Zitilinesfeld« »marchia transsilvana« (to je prek Kozjaka-Bocksruka), »marchia Pitoviensis« in pa »inter Colles«. (Steir. Gesch. Quell. X. 98).

Oni, ki izvajajo »Zitilinesfeld« iz podstave »žitelin«, bi se smeli sklicevati na »Rationarium Stiriae« od l. 1265, kjer beremo med podložniki Mariborske grajščine (perchrecht Marpurch) tudi ime »Zutelinus III urnas.« Če bi se hoteli držati pri Zahnu se nahajajoče inačice »Zitdinesfeld« (Urkundenbuch I. 39), bi jo smeli pač naravnoč izvajati iz sestavljenke »Žitno polje«. Žito pomeni med prebivalci Ptujskega polja toliko ko rž, in ravno rž na tem širokem polju naj bolje uspeva.

L. 980, 24. oktobra, ji podaril cesar Oton II. grofu v Brežah in Selcah (Zdelsach) Wilhelmu »de nostra proprietate ab orientali parte montis Doberich (Dobrič = Konjiška Gora) usque ad summitatem montium quorum nomina sunt Stenic, (Straniška Gora, ki se proti zahodu izpred Poličanske cerkve tako lepo vidi) Fresniz (Brezen pri Vitanju) et ipsius montis iam dicti Doberich summitatem usque ad proprietatem Marchwardi comitis, quidquid visi sumus habere in comitatu Rachvini comitis ac inde quoad usque idem comitatus convenit ac tangit comitatum qui dicitur Sowina.« (Zahn, Urkundenb. I, 35, Nr. 29. Steir. Gesch. Quell. X. 98). Čez pokrajino Vitanjsko so torej v 10. veku gospodarili grofi v Selcah.

Posestvo grofa Markwarda prešlo je pozneje v last Zajčkega samostana.

Mnogo imenitnih listin, ki osvetljujejo srednjeveško zgodovino naše ožje domovine, se nahaja v arhivu Krškega kapitula. Ozirajo se pa na posestva, ktera je pobožna grofinja Hema l. 1042 po zgodnji smrti svojega sina Wilhelma II. († 1030?) podarila za ustanovljenje ženskega samostana na Krki. L. 1072. se je vstanova pobožne dariteljice porabila za potrebe na novo ustanovljene Krške škofije. Ustanovno pismo izveličane Heme od l. 1042. z dostavkom od l. 1045. se še sedaj na Krki kaže in je ponatisnjeno v življenju sv. Heme popisanim od Jožefa Rozmana, pozneje nadžupnika Konjiškega v »Drobtincah« za IX. leto. Zv. Hema je umrla 29. junija 1045.

Povedali smo že, da je Bernhard, sin grofa Engelberta I. podaril l. 1100. Razvanje in Kurjo-Ves samostanu sv. Pavla na Koroškem. Bernhard je prevzel po očetovi smrti vlado čez Mariborsko grofijo, ki je ob-

segala tudi Dravsko polje in Dravinjsko Dolino. Oženil se je s Kunigundo, ki je bila teta Otokarja III. iz roda Traungauerjev, gospodarja čez Štajer.

Ko sta se obadva imenitna soseda l. 1147. odpravljala na drugo križarsko vojsko proti Turkom, je postavil Bernhard svojega soseda Otokarja za naslednika in dediča, če bi ga Bog k sebi poklical. In to se je res zgodilo. Mariborski grof Bernhard je umrl kot vojščak Kristusov v sveti deželi 25. marca 1148. (Muchar, op. cit. IV. 401). Tako je prišla Dravinjska dolina pod Traungauerje in je bila pridružena Štajerski. (Joseph v. Zahn, Styriaca, Graz, 1894: Wann Steiermark entstand, 1—16).

Krones piše o tej spremembi tako: »Die Herrschaft der steirischen Ottokare im Gebiete der Drau und Save ward nicht mit einem Schlage fertig gezimmert; auch konnte sie dort als Ergebnis einzelner Gebietserwerbungen nicht alsbald eine geschlossene und abgerundete Landesgrenze finden. Das sogenannte Vorauer Fragment, eine wichtige Aufzeichnung über diese Erbschaften der Traungauer, legt mit Recht viel Gewicht auf den Nachlass des Sponheimer Grafen Bernhard († 1148) in Untersteier. Jansen Enenkel, der Zeitgenosse des letzten Babenbergers, belehrt uns des Näheren über diese Vererbung. — »»Der Graf Bernhard von Marburg (Bruder der früheren Herzoge: Heinrich, † 1124, und Engelbert von Kärnten, der 1134 zu Gunsten seines Neffen Ulrich I. entsagte, und Groszoheim Heinrichs V., 1144 bis 1161) der dingte dem Markgrafen Otaker (V) von Steier (dem Neffen seiner Gattin Kunigunde, Schwester des Markgrafen Leopold) das Haus (Burg) zu Marburg und den Markt und das dazu gehört. Er dinget ihm Tüffer und

Sittich (richtiger wohl Seitz), das Kloster und Geirau und Alles, das dazu gehört bis an des Erzbischofs von Salzburg Gemärke. Demselben Grafen Bernhard gehörten an diese Dienstmannen: Die Trevner (d. i. an der Drevina = Drann), die von Chending (Kanding, j. Haidin b. Pettau), die von Lewenbach (Lembach b. Marburg) und alle Truchsner (Truchsen, j. Trixen in Kärnten).« (Krones, Die Freien von Saneck, I. 35).

Mejni grof Otokar III. je znamenit za naše kraje, ker je na južni strani Konjiške Gore l. 1165 ustanovil Zajčki samostan. Redovnikom namenjeno zemljišče je pridobil od Leopolda Konjiškega s tem, da mu je dal za nje štiri vesi, Videž, Malchen (Malahorno), Koblje (Chobilenbach), Loče (Lonke) in še eno ves pri Slovenjem Gradcu. (Zahn, Urkundenbuch, I. 453). Rad se je mudil v Mariborskem Gradu in je ravno tam 20. oktobra 1164 podpisal pogodbo z opatom Šentpavelskim, vsled ktere je pridobil Gamnich, Melnich (Melje pri Mariboru) in sedem kmetij na Polskavi. (Muchar, op. cit. IV. 448). Otokar III. je umrl 31. decembra 1164 v Pečuhu na Ogerskem.

Njegov sin je bil gobav; sluteč, da ne bo dolgo živel, je zapisal 17. avgusta 1186 svojo deželo Babenberžanom, vojvodom Avstrijskim in je umrl l. 1192. Tako so bili naši kraji z Avstrijo združeni. (Caesar Aquilinus, Annales, I. 181—184. Muchar, op. cit. II., 284. IV. 254).

Ko so izmrli Babenberžani, so gospodarili po našej domovini ogerski Arpadi 1252—1260, in od l. 1260. do 1276. pa Otokar Češki. Njegov namestnik na Štajersken, Olomuški škof Bruno je naročil l. 1265. turinškemu notarju Helwigu, da je popisal vse kraljeve dohodke po Štajerskem v znameniti knjigi »Rationa-

rium Styriae«. Blizo 4500 kmetij je bilo kraljevih, in od njih je dobival takrat deželni glavar svoje gotove, pa skromne dohodke.

Leta 1273. in sicer 29. septembra je bil za nemškega kralja in tako tudi za gospodarja čez naše pokrajine izvoljen Rudolf grof Habsburški, in njegov zarod še sedaj očetovsko in pravično vlada pod avstrijsko krono združene dežele.

V.

Celjski grofi.

Sredi 15. stoletja so si Celjski grofje po svojem bogastvu in po ugodnih ženitvah s kraljevimi nevestami in celo s cesarsko rodovino toliko opomogli, da so bili naj preje dejanski po tem pa tudi pravomočno sami svoji in od Štajerske vojvodine neodvisni knezi. Cesar Sigmund je namreč 30. novembra 1436 povzdignil Celjskega starega grofa Friderika II. in njegovega sina Ulriha II. med državne kneze. Ko je proti temu Friderik V. vojvoda Avstrijski ugovarjal, češ da sega s tem krona v njegove deželne pravice, mu je cesar 31. maja 1437 ugovor osorno odbil. (Krones, die Freien von Saneck. II., 212).

Izvirnik poroča o častnem povišanju Celjanov tako-le: »Wir Sigmundt von gottes gnaden römischer kayser . . . haben Friederichen graffen zu Cilli, unsern lieben Schwager, und Ulrichen sein suhn, und alle und jede ihre erben . . . gefürstet und zu gefürsten grafen geschöpft, erhoben . . . und all ihr lehen geliehen . . . Geben zu Prag nach Christi geburdt 1400 jahr darnach in den 36.« (Krones, Die Freien von Saneck. II. 165).

Meje Celjske grofije so pa bile tele: »Anzuheben an dem benandten Schloss Sanegk . . . auf Schloss Obernburg, . . . zu Schloss Schönstein . . . bis zu dem Dorf Gobleck (pri Vojniku) und geht bis zum Dorff Gaberck (znabiti Gabernik pri Kostrivnici); daselbst hier seindt auch die gemercke der gepiette, die genandt Rohitsch . . . auch hebt sich dieselbe herschafft nach der breit und Gebiete von dem Dorf, das geheizen ist Grublitz, (Gruberg, to je Jamnagora pri sv. Štefanu v okraju Žusemskem, ali po spričevanju Karola Schmutza: »Hist. Topogr. Lexicon«, I. 618 bi se glasilo slovensko ime Grobelca) das da stosset an das gemerck Landtspergk zu dem pistumb gen Gurk gehörig, und gehen bis zu dem dorff, das geheissen ist Sabieck bei Veistriz (Žabjek pri Laporju)«. (Krones, Die Freien von Saneck, II., 159—160). Verjetno je torej, da je šla meja Celjske grofije po klancu čez Gabernik in za Belo proti Laporju in pa da je spadala sedanja Poličanska župnija vsaj po večej polovici pod Celjske grofe. Stari grad na Gradišču nad Poličansko vesjo na prvem vrhu taj proti Lubični pa ni spadal pod Celjane, kar se razvidi iz 16. poglavja Celjske kronike: »Do aber dem von Cilli (grofu Friederiku in pa Ulriku) etliche schloss zu nachend lagen, nemblich ein geschloss Anderburg, ein meill undterhalb Cilli, das der bischoffen von Gurgk war, und ein geschloss Helffenbergk, . . . do schuff er mit seinem hauptmann Jan Wittowecz sich am ersten fur das Schloss Anderburg zu schlahen. Das beschach und wardt fur sich gewonnen und in grundt gantz nieder gebrochen. Darnach schlugk er sich für Planckenstein oberhalb des fraunclosters Studenitz gelegen, das des fürsten von Oesterreich ist. Das wardt auch fur sich

gewonnen; es wardt aber nicht abgebrochen, sondern es wardt darnach mit tädigen wieder den fursten von Oesterreich übergeben und geandtwortd durch den von Cilli. Darnach schlugk er sich für Ergkenstein . . . auch für den thurm zu Weittenstein, der die zeit des Lindekheris war und für einen thurn genandt Poelttschach, zwischen Studenitz und Planckenstein gelegen, der eines Grefflein (der eines Graffen war); und für einen thurn . . . bei der Khankhar . . . Und die wurden all von dem von Cilli durch sein hauptmann Jan Wittowecz in dem kriege angewunnen und gantz und gar in grundt abgebrochen . . . Item in denselben Krieg brach ihm der von Cilli selbst etlich sein schloesser ab, nemblichen Hochenegk . . . Schonstein und Katzenstein . . . Item . . . trug der von Cilli durch seinen hauptmann Jan Wittowecz ein raisz an gen Nassenfuss, der des pischoffen von Gurk ist. Dasselbst hin hett der von Gurk und der von Oesterreich ein volck geordnet . . . Das von Cilli volck lag ob und gewunnen den sieg, und dieser wurden viel gefangen und hart verwundt, darunter auch ihr hauptmann genandt Dirnbacher, gefangen wardt und von einem Vossner hart durch ein Wang geschlagen. Und die haben wohl bey drey jahn nacheinander in die gefengnus lasten müssen.« (Krones, Die Freien von Saneck. II. 87—88).

Celjsko kroniko je pisal najbrže kateri izmed celjskih minoritov v 15. veku. (Mayer, op. cit. 149).

VI.

Rudolf Graeszel in njegova ustanova.

Po mojih mislih ni ne prva in tudi ne druga inačica »Celjske kronike« imena Poličanskega grajščaka pogodila. »Grefflein«, bo najbrže treba brati »Gresslein« ali »Gresseln«, o katerem nam poroča listina, pisana v Straszburgu na Koroškem v nedeljo po godu sv. Sebastijana l. 1430 sledeče: Krški škof Ernst, kancelar vojvode Friderika, izreka in priznava, da je nastal med njim, njegovim bratom Tomažem Auerjem, poveljnikom v Vitanjah in njegovimi pomočniki na eni strani, na drugi strani pa med Janezom Graszelnom in njegovimi prijatelji hud prepir in silovit boj, v katerem je Tomaž Auer vjel Rudolfa, očeta Janeza Graeszelnā, ki je potem v Vitanjski ječi umrl.

O tem prepiru je Herman II. († 1435), grof Celjski tako razsodil, da naj Krški škof za Rudolfa Graszelnā pri Laporski podružnici v Poličanah z 18 funti vsakoletnih dohodkov večno mešo ustanovi, katero ustanovo naj Oglejski patrijarh potrdi. Ustanovo naj podeluje Janez Graeszl, po njegovi smrti pa Krški škof.

Vsled te sodbe je škof Ernst ustanovo res založil. V ustanovnem pismu od 8. novembra 1776, izdanem v Gradcu v imenu cesarice Marije Terezije je popisana vsa zgodovina te ustanove, in podamo iz pisma sledeče. Krški škof se izjavlja v izvirniku, ki se v Straszburskem arhivu hrani, tako:

»Wir Ernst von Gottes Gnaden Bischof zu Gurgg des Hochgebohrnen Fursten ¹ Unseres Gnädigen Herrn

¹ O Auerjih in njihovih odnošajih nasproti samostanu v Gornjem-Gradu glej: »J. Orožen, Bisthum und Dioecese Lavant, II. 174.«

Herzogen Friedrich, Herzogen zu Österreich Kanzler: bekennen für uns und Unser Nachkommen als der wohlgeborene Herr unser besonder liber Freund Graf Hermann von Cilli und in dem Seger (Zagorje) ban in den Windischen landen, von solcher Stosz, Miss-handlung und zwitracht so zwischen Unser, und Un- sern Bruder Thomam Auer (Logar, Zalog, Medlog, Podlog?) Unsern Hauptmann zu weithenstein, und unseren helfern eines Theils, und Hansen Grasz und seinen Freunden und Helfern des andern, unter an- dern Sachen mit seinem brief ausgesprochen hat: Seit der Vorgenannt Thoman Auer, weil unter Ru- dolphen den Graszl seinen Vattern gefangen, und den in unser Schloss Weittenstein gefuhret, und daselbst in solcher gefängnus mit Todt abgegangen ist, dass Wir, oder Unsere Nachkommen denselben Rudolphen Grasz zu Heil seiner Seellen, dadurck ein ewige Mess in der Zukirchen Pölttschach, die gegen Lapiach ge- hört, mit achtzehn Pfund gelts Jährlicher Nuz, Stiften, und disselb Stift vor einem Patriarchen zu bestetten, von einem Pfarrer von wegen der widerlegung zu er- lauben, und in andern Sachen, und wegen, wie und wo es Noth seie, allenthalben austragen, und also, wann Wir dieselb Mess gestift haben, dasz dann der ehegenannt Hansz Graszl das erste moll die allein lechen (podeliti) soll, und den er benennet, und ant- worten wird, darzu bestätten sollen. Ohne gefährde aber nachmahlen sollen Wir, und unser Nachkommen dieselb Mess hinfür allweg völliglichen, ohn all Irrung, als das derselb Spruch eigentlich ausweist. Als haben wir nach solcher Erkantnus Gott dem Herrn Unser Frauen Maria seiner Mutter und allen Heilligen, und nemlich der hl. Jungfrauen St. Catharina (iz števila

14 svetih pomočnikov in pa varhinja krščanske modrosti in učenosti) zu lob und zu Ehren, und dem ehengenannten Rudolphen dem Graszu zu Trost und Heyl seiner Seel dieselb ewigen Mess mit der vorigen achtzehn Pfund Gelts gestift, und Stiften auch wesentlich in kraft dis briefs auf die huben, bergrecht, hofstetten, Wisen und Mühlen und Nuzen und Gülten, als die mit Nahmen hernach geschriben stehen, und die wir um unser eigentlich Gutt gekauft und erspart haben, und die von uns, und unseren Gotteshaus zu lehen, und gewesen, und nur zu derselben mess und stift mit unseren brief haben geeignet, und auch etlich gütter, die wir aus unser Urbar landsperg (Podčetrtek) genommen, und mit unseren eigenen gekauften guth völlig erstattet haben, und seynd das die güther.

Item vor erst sechs Hofstätt gelegen vor dem Marckt zu Landtsperg. Item auf einer Sitzt Synackhe, dient davon 50 Pfenning, Tagwerk 3. Item auf einer Sitzt Christan und dient davon 50 Pfg. Tagwerk 3. Item auf einer sitzt Petrogo, dient 24 Pfg., 3 Tgwk. Item auf einer Schmidin, dient 24 Pfg., Tgwk. 3. Item Ulrich, dient 52 Pfg. Item Hainrichen, dient 24 Pfg., Tgwk. 3. Item einen Paumgarten daselbst bey der Hainrichen, hat innen Peter und dient 12 Pfg., und von 2 Ackern 20 Pfg. Ein Wisen in Globackh (Globoko ob Mestinji) und halbs holz, als das Wasser schaid, dient 3 Schilling, 10 Pfg. Item leho (?) Schuster, von einer Wisen 40 Pf. Item die Hueben zu Agerstorf Rupan Junarkh (?) und Rupan Märzen dient von der Rup (kmetija, od tod Rupniki) und einer Odt und einer Mühl an der Mestin (blizo Pristove pri sv. Hemi) St. Jörgen 30 Pfg., Waiz 8 Masz, Habern 8 Msz., Ayr 24,

Pogatschen 24, Griesz 1 Maszl, Stangen 5, Hüner 5, Tgwk. 6, Haar ein Zechling (povesmo). Item Vodrisch daselbst dient von einer Hueben St. Jörgen (Grajšćinica?) 20 Pfg., Waiz 6 Mäszl, Haabern 6 M. Pogatschen 20, Hüner 6, Ayr 20, Stangen 5. Tgwk. Haar 1. Item daselbst ein Hueben, hat Jury innen gehabt und als vill als Vodisch. Item daselbst 2 Halbhuben, auf einer halben Huben sitzt Zwerkl und dient davon St. Jörgen 13 Pfg., Wz. 4 M. Hb. 4 M., Hn. 2. Ay. 5. Pog. 5, Pfg. 10. Tgwk. 5. Item die andere halb Huben dient gleichfalls so vill als Zwerbgo. Item 12 Emmer bergrecht daselbst zu Gauroltstorf (Gabrovec pri Kostrivnici?), item in der Stenuz (Stanosko?) Rupan Gregor dient von der Rup 20 Pfg., Wz. 8 M., Hb. 8 M., Hn. 8, Ay. 20, Pog. 20. Khiz 1, Griesz 1 Pecher, Stg. 5, Tgwk. 6, Haar 1 Zechling. Item Jansche daselbst von 1 Huben St. Jörgen 20 Pfg. Wz. 4. M., Hb. 8. M., H. 8, Ayr 10, Pog. 20. Khiz 1, Gr. 1 Pecher, St. 5. Tgwk. 6, Haar 1 Zechlg. Mathe daselbst von 1 Hueb. St. Joergen 20 Pfg. Wz. 8 M., Hb. 8 M., H. 8, Ayr 10, Pog. 20, Khiz 1, Gr. 1, Stg. 5, Tgwk. 6, Haar 1. Daselbst aber 1 Hueben innen gehabt Zsheerne und dient davon als Vill als Mathe von seiner Hueben. Von einer halben Hueben daselbst dient 20 Pfg., Wz. 1 Scheffl, H. 2. und ein halb Hueben daselbst in der gespru (?) aufgesetzt 1 Pfund geltz.

Item $38\frac{1}{2}$ Emmer Weinbergrechte daselbst in der Seamy (Sv. Emi?). Item 4 Capauner, Hab. 1 Scheffl, von einem neusiz und von einem Acker 3 Helblein. Item unterm Wald eine halbe Huben hat inne Paul und dient davon St. Jörgen 13 Pfg., Wz. 3, Hb. 3, Hün. 4, Pog. 6, Ayr 5, Haar 1. Item aber ein halbe Hueben daselbst unterm Walds, darauf Maria

sitzt, dient davon Werogs (?) 13 Pfg., Wz. 3, Hb. 3, Ayr 6, Pog. 5. H. 2. Surath (?) pfenig Tgwk. 3. Item ein Wisen bey ne ün (Nimno?) (Imemo = Stadeldorf?) davon man dient ein Markh Pfg. Ein Mühl bey den Pusti Plas z dient 80 Pfg.

Wir haben auch demselben Caplan und seinen Nachkommen die vorbeschriebenen Güther, Hueben, Bergrecht, Hofstatt, Wisen, Mühl und ander Nuz und Gült mit aller Zugehörung, Rechten, Nützen, Zünsen und Gülten, als wir die innen gehabt haben aus unser eigner Nuz und Gewehr in sein und seiner nachkommen eigen nuz und gewehrschaft geantwort, und deren gänzlichen abgetreten in solcher Masz, dasz Wir Uns, und Unsern nachkommen, darauf die vogtey gericht, und aller herigkeit als dann einen Stifter und herrn zugebürt vorbehalten ungefährlich. Wir geloben auch die abgeschriebene güther zu schermen und zu freyen vor aller Klag und Ansprach mit denen Rechten als solcher gütter und Stift recht ist.

Und darentgegen soll von einen jeden Caplan dieselbe Mesz gesprochen und gehalten werden. Nemlich alle Sonntag und darnach Erchttag (vtorek) in einer jeden Wochen ewiglich ohne allen abgang. Es soll auch derselbe Caplan alle Sonntag öffentlich bitten, für Uns, all Unser Vordern und Nachkommen, als Stifter diser Mess, und darnach um des ernanten Rudolphen des Gras z Seel, und was auch demselben, oder einen jeden künftigen Caplan zu solchen, in maszen, die Sie dann Sprichen, und alten auf den altar geopfert wirdet, dasselbe Sie reichen, und geben förderlich dem Pfarrer zu lapiach (Laporjah), wer der je zu den zeiten ist.

Und ihn auch in allen ziemlichen, und billichen Sachen, als einen Caplan zugebürd zu thun, gehorsam, getreu und gewertig seyn. Ungeferlich wann aber der Caplan die Vorgemelte zwey Mess wochentlich nicht hielt, dass wissentlich wurd, alsz oft das beschäch, so soll er die in der andern wochen erstatten, thet er aber das nicht, so solle er von jeder Mess ein Halbpfund wachsz Verfallen seyn, und dieselben gefallen zu derselben Kirchen Pöltschach, und die mögen die Zechleuth (cerkveni ključarji) also stettiglich von ihme vordern.

Mit Urkund des briefs Versigt mit unsern anhangenden Insign.

Auch bekennen wir Johannes Probst und Erzpriester Georg Dechant, und das ganze Capitl der Kirchen Gurkh, das die Vorgenante Stift mit unseren Gunst und willen beschehen ist, und haben darum zur Zeichnus desselben unsers Capitl Insign zu des Vorgenanten Unseres Gnädigen Herrn Insign an disen Brief gehengt, uns und demselben unsern Capitl ohn schaden, geben auf Straszburg am Sontag nach St. Sebastiani Tag nach Christi geburt 1400 Jahr und darnachhin den 30. Jahr.«

L. S.

Sledita podpisa: »Urban Achern« in »Jacob Robert Prigniel«, kn.-šk. duhovnih svetovalcev, ki poterjujeta v Straszburgu 28. aprila 1757, da se predistoječi prepis z izvirnikom Straszburškega arhiva popolnoma strinja.

Potem se nadaljuje ustanovno pismo tako: »Reverendissimo in Christo Patri et Dno. Dno. Marino Grimano Ecclesie Tituli Sancti Marcelli pbtro. Cardinali Patriarchae Aquilegiensi Dno. Dno. Colendissimo aut

eius in hac parte vicario generali Antonius Dei gratia Episcopus Gurcensis obedientiam et Reverentiam tam debitas quam condignas, ad altare seu perpetuam missam sanctae Catharinae in filiali Ecclesia Pölttschach vestrae Reverendissimae Paternitatis Dioecesis, cuius ius patronatus seu praesentatio ad nos pertinere dignoscitur vacantem ad praesens per obitum quondam Rudberti Zmolnik eiusdem Reverendissimae Vestrae Paternitatis dioeceseos presbyteri ultimi et immediati Rectoris eiusdem, dilectum nobis in Christo Gasparum Prucker presbyterum dictae Rmae vrae Paternitatis Dioecesis fidem vrae Rmae Paternitati praesentamus per praesentes humiliter supplicamusque quod eundem Gasparum aut (per?) suum hac in parte lectissimum Procuratorem ad praefatum altare seu missam dignetur legitime investire, curam et administrationem spiritualium et temporalium sibi plenarie committendo. Datum in arce nostra Straspurgo sub sigillo Nostro die 1. mensis Martii anno Dni millesimo quingentesimo quadragesimo.»

Iz te listine torej zveemo, da je užival ustanovo oltarja sv. Katarine v Poličanah pred l. 1540. Rudbert Zmolnik (rojen v Konjicah) in da je tega leta Krški škof za izpraznjeno mesto Oglejskemu patrijarhu predložil Gašparja Prucker-ja. V listini sledita potrtilna podpis: »Urban Achern« in »Jacob Robert Prigniel«, kakor v prvem slučaju.

»Christophorus Andreas Dei gratia Episcopus Gurcensis metropolitanae Salispurgensis Ecclesiae vicarius generalis ad futuram rei memoriam. Sacri oecumenici Tridentini Concilii memores, a quo Ecclesiarum pastores ad gregi invigilandum pie et sedulo admonentur, atque inter cetera ad Seminaria erigenda, quibus instructa iuventus. Ecclesias ipsas iuvare, ac populum Christi

fidelem in vera religione instituere continereque possit, certis propositis praemiis invitantur, non immerito oculos nostros circumferimus ipsiusque Concilii Saluberrimos Canones libenter audivimus, ut talentum nobis a Domino commissum non in sudario positum, sed ad quantamcunque negotiationem expensum cum fructu et usura aliqua ipsi Dno., quum ad rationem exposcendam venerit, sine confusione reddere valeamus. Eapropter eiusdem Concilii Decreta, praesertim sess. 23. attendentes, qua nobis tanquam Sedis apostolicae delegatis beneficia potissimum simplicia seminario iam a nobis Straspurgi Dei benignitate ex parte instituto atque erecto uniendi et incorporandi plena facultas datur, ex certa nostra scientia maturo concilio atque animi deliberatione beneficium simplex duorum altarium, altaris Sanctorum Petri et Pauli in ecclesia parochiali beatissimae virginis Mariae in oppido Feistriz alterius vero Sanctae Cattarinae virginis et martyris in capella Pöltschach eidem ecclesiae parochiali filiali, utriusque altaris, dioecesis Aquileiensis, cuius beneficii collatio seu institutio, atque omnimoda dispositio pleno iure ad nos pertinere dignoscitur, praedicto Seminario nostro perpetuo assignandum uniendum et incorporandum duximus, prout per praesentes assignamus, unimus et incorporamus, cum omnibus iuribus, actionibus et pertinentiis, fructibus et obventionibus suis spiritualibus et temporalibus, ita tamen, quod divina officia in fundatione ipsius beneficii contenta rite et integre peragantur: simul incumbentia atque incubitura omnia persolvantur. Statuentes et decernentes, quod quidquid, et ab officiorum et onerum peractione de praedictis fructibus et obventionibus quomodocunque et qualitercumque tam in praesenti quam in futuro superfuerit, deinceps perpetuis tempori-

bus praefato seminario integre applicetur et attribuat, applicatum et attributum censeatur, omni meliori modo, via et forma, quibus auctoritate saepedicti Concilii possumus et debemus. Proinde omnes et singulos succesores nostros Episcopos Gurcenses hortamur et in Domino requirimus, hortatos et in Dno requisitos esse volumus, hanc nostram assignationem, unionem et incorporationem non modo approbent et manuteneant, sed idipsum seminarium ita commendatum habeant, ut in dies magis ac magis corroboretur, et augeatur; in quorum omnium et singulorum fidem has praesentes fieri fecimus in archivio nostro fideliter conservandas et sigillo nostro, addita propriae manus subscriptione iussimus communiri. Actum in arce nostra Straszburgi in feriis Sancti Nicolai Episcopi Collegiatae nostrae ibidem patroni, sexta die Decembris anno Dei 1588. Christophorus, Eps. Gurcensis.«

S tem odlokom se je porabilo premoženje Graszel-nove ustanove Poličanam namenjene za bogoslovsko semenišče Krške škofije, in sicer opirajoč se na določbe sv. Tridentinskega zbora. Ali se je porabilo vse premoženje ali samo nekaj, tega listina ne pové; sveti Tridentinski zbor govori samo »o nekem delu« ustanove: »Partem aliquam vel portionem detrahent.« Sv. zbor pa tudi določuje, da se mora premoženje ustanovi vrniti, ako si semenišče opomaga: »Totum vel pro parte remittatur«. To se je zgodilo pozneje tudi z Graszel-novo ustanovo.

Ustanovno pismo se glasi nadalje tako: »Welches fromme Geschäft Wir durch unser Innerösterreichisches Gubernium in geist- und weltlichen Stiftungssachen mit Beziehung unserer Hofkammer-Procuratur untersuchen zu lassen allergnädigst anbefohlen, die uns

sodann allerunterthänigst einberichtet hat, wie dasz vermög obigen Stiftungsinstruments vor (für) Johann Grazl de dato Straszburg am Sonntag nach Sebastiani 1400 (v resnici 1430), vidimiert und beglaubigt von Urban Achern, Stadtpfarrer, Notarius Apostolicus und geistlicher Rath, dann Jacob Prigniel, auch geistlicher Rath, Notarius Apostolicos fürstl. bischöflich. Gurggischen Secretario, vermög dessen der Stifter zur hl. Kreuz-Kirchen in Peltschach auf ewige Messen verschiedene Gülden und Realitäten vermacht hat, welche aber hernach zur Zeit der Religions-Resolutionen alieniret und darüber von beeden Bischöfen zu Görz und Gurgg durch mehrere Jahr gepflogene Behandlungen entlichen unter dato 17. December 1774 vermög der nachstehenden Erklärung:

» » Ein hochansehnliches kays. königl. J. Ö. Gubernium geruhete mit einem unterm 14. October praesentato aber 18. November in betreff der Graszlischen Stiftung zu Pöltschach letztens erlassenen Rescript die Erinnerung anher zu machen, dasz, weil man sich aus angeführten mehreren Ursachen zu einem Ersaz für das Verfllossene keineswegs einlassen kann, ein solches zwar dem Pfarrer zu Pöltschach Johann Nepomuk Lusner bedeutet worden seye, man jedoch den auf diese Stiftung lautenden Original-Schuldbrief zu dessen einstmaliger Berichtigung einreichen möchte, damit der landesfürstliche Willbrief errichtet werden kann.

Man entsteht daher nicht gleicherwähnten Original-Schuldbrief a 1250 fl. hiermit einem hochansehnlichen kays. königl. J. Ö. Gubernio durch die Hände des dortigen Fürst-Bisthum Gurggischen Agenten Dr. von Grindl zu überreichen, jedoch in guter und gewisser Zuversicht, hochdasselbe werde dem schon im vorigen

Bericht de dato 16. September beygeruckten ansuchen zu willfahren ebenfalls kein Bedenken tragen, womit man gegen behändigung oft gemelten Schuldbriefs von seiten hiesigen Ordinariats einen ordentlichen Revers nachstehenden Inhalts anverlanget, wie dasz das hiesige Bistum Gurggische Priesterhaus, nachdem man in Erwegung einer billichkeit der zwey wochentlich zu haltenden Graszlichen Stiftungs-Messen, und zu leichterer Unterhaltung des Pfarrers zu Pöltschach aus ihrer Casse ein Capital per 1250 fl. vollkommen excorporiret, und auf Namen dieser Stiftung ad fundum publicum dortlandes angelegt hat, von allen ferneren Ansprüchen und Anforderungen bis auf ewige Weltzeiten gänzlich frey und entledigt seyn soll; wovon auch in dem über obgedachtes nun vollkommen abgesondertes Stiftungs-Capital zu errichten kommenden Stiltbrief selbst eine ausdrückliche Vormerkung angeführet, und von diesem eine Original-Urkund dem hiesigen Bisthum-Gurggischen Ordinariat zur nothwendigen Wissenschaft für zukünftige Zeiten hereingegeben und überantwortet werden soll. Straszburg am 17. December 1774. Fürstlich bischöflich Gurggisches Consistorium.«

— »dahin beygelegt und auseinander gesetzt worden, dasz das stätt der eingezochenen Realitäten festgesetzte Stiftungscapital per 1250 fl. mittels eines landschaftlichen auf einen jeweiligen Pfarrer und die Kirchen-Pröbste zu Pöltschach zu haltung der ermelten foundation de dato Gratz den 1. Februar 1774 lautenden original Schuldbrief sub Nr. 431 institutmäszig versichert, damit dieses ganze Geschäft in richtigkeit gestellt worden seye, gleich nun die Stiftung durch besondern von dem fürstbischof zu Görz untern 30. December 1775 die geistliche Ordinariats-Confirmation ertheilet, und

den jeweilligen Pfarrer zu Pöltschach dahin verbunden, dass er gegen Empfang und Genuss des jährlichen Interesse per 50 fl. wochentlich zwei hl. Messen lesen soll.

So wollen Wir auch unsers orts alles dieses für genehm halten und allerhöchst bestätigen, damit deme allen zu ewigen Zeiten unabbrüchlich nachgelebet werde. In urkund dessen haben Wir von diesem Willbrief 4 gleichlautende Exemplaria errichten, eines den Graszlischen Erben und Descendenten, das zweyte einem jeweiligen Pfarrs-Vicario und Kirchenpröbsten zu Pöltschach, das dritte dem Fürsten und Bischof zu Gurgg, das vierte unserer geistlichen und weltlichen Stiftungsdepositen-Commission zur guten Aufbewahrung bei den Familien, Kirchen- und Stiftungsacten zufertigen lassen. Gegeben in unserer k. k. l. f. Haupt-Stadt Gratz den 8. November 1776.

Ad Mundatum Sac. caes. reg. Maytis in Cons. Gubernii J. A. Anton Hillebrant m. p.«

V Poličanskem župnem arhivu sta se hranila dva izvoda tega ustanovnega pisma in to menda zato, ker se ni nikdo več našel, ki bi bil iz Graszelnovega roda. Ker ni kn.-šk. arhiv lavantinski imel nobenega, se je l. 1898. eden izvod ustanovne listine vanj položil.

VII.

Ustanova Janeza Gräszelna.

Janez Gräszel sporoči 13. decembra 1429 svojo kmetijo pri sv. Lovrencu na Dravskem polju Martinu, župniku v Laporjah, da za njegovo dušo in duše njegovih tovarišev po nedeljah in praznikih pri božji službi v Poličanah na pridižnici moli. (Izvirnik na

pergamentu brez pečatov se hrani v deželnem arhivu v Gradcu pod št. 5224 b). Prepis se je podal pisatelju od v. č. gosp. župnika Mateja Slekovca).

»Ich Hanns Graesel vergich fur mich und all mein Erben und thue kund mit dem offen brief allen gegenburtigen und künftigen den dieser brief furkumbt, die ihn sehent oder hörent lesen, dass ich angesehen hab, daz hail mein Seel, aller mein vorvodn und nachkomm, und gemainkleichn aller glaubigen Seln und mit gueter gewissen und vorbetrachtung recht und redleichn gestift, geben und geordnet hab, stift, gib und ordn auch wissentlich mit Kraft ditz Briefs ain hubn mit ir zugehörung, die unser freys aign ist, gelegn zu Sanct laurentzn im Traveld in dem Nydern ort darauf der Sneyder gesessen ist und dient ierleich achtzig pfennig, Herrn Mertein pharr' zu Lapriah, und allen seinen nachkomen zu dem tisch; in solcher beschaiden, daz der benannt herr Mert pharr' daselbs, oder sein gesell an seind stat und all ir nachkomen, all Suntag und Feyrtag in der kirchen zu Poltzach, und wann man dann gemainkchleich umb all glaubig Sel pit gedenken und bittn sullen, an der kanntzl naemli umb die nachgeschriebn Sel, umb meins lieben vater Seel, herrn Hannsn des Graeslen, und umb mein liebn Mut' Sel, frauen Agnesen, und umb Sigmunds Sel meins brueder und umb meins vettn Sel Rudolfs dez Graesel, der des benant meins vater bruder gewesen ist, und umb ains Jurko Seel, der ir Amptman gewesen ist. Wir haben auch den obigen Pfarr, und seinen nackköm. egenante huebzn mit der zugehörung ingeantwurt aus unser nütz und gewer, mir selbs nütz und gewer mit allen den ern, wirdn, nützn, diensten, pigmerken. gwonhaiten und rechtn, die dartzu gehört und rechtleich sullen

gehören, also daz Sy damit handln, stiftn und störn, als mit andern des benannten Gotzhaus eigendlichn guetern. Waer aber daz Sy yemant mit pessern rechten davon dringt oder dringn will, von ainem tail oder gar, wie sich das fuegt, so sullen ich oder mein erben dem obgenan. pharr. oder seinen nachkomm. der egenannt, Kirchen ain solche hueben hinwieder gebn und antwürtn, alsdann die vorgemeldte huben in guet und nutz gewesen ist. Wär aber das der vorgeannt pharr. und sein nachkommen, die benannte gedechtnuz nicht ausrichteten und darin ein saumung und nachlassung hielten als offt das geschech, so ist der benant pharr. oder sein nachkommen der benannten Kirchen unser frawn gen Pöltzsch verfallen und schuldig zu geben einen vierdung wachs. Dartzu auch ihn und sein nachkommen hallten mit geistlichen rechten, ain yeder, der tzu den Zeiten in dem Säental Ertzbriester ist, alslainig, damit die gedaechtnuz und daz pitten hinwieder vollbracht und vollführt werde, als dann vornscriben ist. Wer auch der Ertzbriester daran sewmig, so sullen und mögen wir uns Ich oder mein Erbn der vorgeannten huebn wol und niender und die innhaben und nützen nutz alslainig bis daz die egenant gedechtnüz von dem vorgeanntem pharr. und seinen nachkommen wieder vollführt und volpracht wird unser Sel zu gedenncken zu zeiten, als dann vorgemelt ist und wann daz also geschicht, alsdann so sollen wir In ich oder mein erbn die huebn mitsamdt dem tzinsz wider inantworten und geben unzögerlich und an all ihr mue alles ungeverliechen. Wir loben in auch die obgenannte hueben mit irer zügehörung zu schermen, zu freyn und mit dem recht ze vertreten vor aller chlag und ansprach nach dem landesrechten in Steyr.

Täten wir dez nicht was Sy oder Ir nachkommen des scheden naemen hinz kristen, oder hinz Juden (od kristijanov ali judov), kaynerlay schadn ausgenommen, denselben schadn allen sullen wir In gantz ablegn und widerkern und sullen auch daz haben zu uns und auf allem unsern guet nichts ausgenomm. davon sol bew richtn und vern. der landesfurst in Steyr oder sein Anwalt, wo sew darauf weisent an unser und maenikchleichts widersprechn. daz ist unsr. guetlich willen. Und daz also die obgenant stiftt und ordnung von mir obigen. Hannsn. Graesel und meines Erbn stäl und unzerbrochn beleib, dez gebn wir also den offenbrief, versigeltn mit meins obgenan. Hansn. Gresel aign anhangendes Insigel und durch merr. getzeugnuz willen hab ich uleissigleich gebetn den Edeln vesstn. meinen liebn öhaym Jorgn den Mindorffer, Burckgrauen zu Lemburg, daz er auch sein aign Insigel an den brief gehanngn. hat, Im und seinen erbn on schaeden. Darunde ich mich obgent. Hanns Graezel fur mich und all mein erbn mit meinen trewn verpinde allez daz war und staet zu haldn, daz an dem brief geschribn ist, der gebn ist, an Sand Luceintag, der heilgn. Junckfrawn Nach Kristi gepürde Tausend Vierhundert und in dem Newn und czwainzigisten Jarenn.«

Iz tega pisma posnamemo, da je Janez Graesel 13. decembra 1429. leta izročil svojo kmetijo pri sv. Lovrencu na Dravskem Polju župniku Loporskemu za eno sveto mešo, ki bi se naj ob nedeljah in praznikih brala v cerkvi Marije Device v Poličanah. Očividno je, da se ujemlje ustanova Janeza Graeselnä iz leta 1429. z ono iz leta 1430. Oskrbniku svojemu Jurku so Graeselni hvaležni ostali in so naročili, naj se tudi za njega moli.

VIII.

Graeszelnov rod.

Friedrich von Pöltschach « se imenuje v listini: »Actum Viennae Kal. Januarii anno 1251.« (Muchar. op. cit. 5, 236.) Vendar se pa ne ve, ali je bil iz roda Graszel ali ne. Karol Schmutz piše v svojej knjigi: »Historisch Topographisches Lexicon von Steyermark«, I. 563: »Grasel, ein ausgestorbenes Rittergeschlecht. Ein Hans Grasel lebte 1300, Anton, Ulrich und Hans lebten 1453, 1478 Andrae Grasel war 1457 Prior zu Lambrecht. Jörg, Ulrich und Erasmus waren 1446 bey dem Aufgebothe gegen die Ungarn, Wilhelm Grasel lebte 1462.

Sie besazzen Plankenstein und Gülten zu Feistritz, auch einen Thurm zu Cilli, welchen die Brüder Hans und Rudolph dd. Mittwoch vor Lucientag an die Grafen von Cilli um 390 march guter alter Gratzter-Pfennige verkauften.« V II. zvezku, str. 492, pa piše: »D. d. St. Gilgentag 1467 erhielt Oswald Graszl gegen jährliche 800 Pld. das amt zu (Unt) Marburg sammt dessen Nutzen, Renten, Zinzen, Gülten, Zugehörung von Kaiser Friedrich auf 3 Jahre in Bestand.«

V knjigi »Steiermärkisches Wappenbuch von Zacharias Bartsch 1567, Fascimile-Ausgabe ... von Dr. Josef von Zahn« beremo na str. 20: »Sigmund Eibiswald († 1515) brachte durch seine Gemahlin Margaretha, die letzte Graesel, deren Wappen, einen von Kürsch über Roth getheilten Schild, an seine Familie ... Decken rothweisz ... Heidel der Graesel führt schon am 9. Juni 1360 (Original im Auerspergischen Archiv) in seinem Siegel IV. A. 2 das Pelzmuster in der oberen Schildeshälfte.«

V Zbelovskem urbariju iz 16. veka stoji pisano: »Pölschach. Jacob. Jansche. Andre. Essih. Jure des Greszelden Holden.«

Muchar piše (op. cit. VII. 336); »Die Veste Plankenstein in Mitte der von den Ungarn bedrängten Landesheile gelegen, wurde am Mittwoch vor Palmsonntag 1446 von Kaiser Friedrich in Neustadt zum pflegweisen Besitze mit 20 Pfd. und mit allem Nutzen und Ertrage dem Ulrich Grasel verliehen.« (K. k. Gub. Reg.) V VII. zv. na str. 330 piše Muchar: »Die edlen und vesten Herren Ulrich der Graszl, Hans der Metnitzer und Bernhard der Bauerl siegelten die darüber gefertigten Briefe«, namreč pismo Miklavža Gribingerja od 15. junija 1445. (K. k. Gub. Reg.) V VIII. zv. str. 19 piše to-le: »Am 8. September 1460 überliesz er (Kaiser Friedrich III.) dem Anton Gresal pflegweise das Schloss, Landesgericht und Urbar zu Plankenstein. Den Reversbrief darüber siegelten Ritter Anton von Hollnek und Wilhem Hebenstreit.«

Knjiga: »Das Karthäuser-Kloster Seiz, von Dr. J. M. Stepischnegg«, poročā, gotovo po listini deželnega arhiva v Gradcu na str. 49: »1432, 21. Mai. Ulrich Grasel von Purkhstall verkauft dem Kloster Seiz Güter zu Chrabatendorf (Horvati med Žiško Gorco in Konjicami) und Gonobizdorf.«

Po zgodovinskem redu nastopajo torej sledeči vitezi Graszelni, ki so imeli nekđaj svoj sedež na Gradišču, blizo 400 stopinj od Poličanske cerkve proti Lubični, na prijaznem holmcu, s kterega se odpira razgled v tri doline, proti zahodu, severju, izhodu in pa v sotesko za Belo. Zraven omenimo tudi rodove, s kterimi so bili Graszelni v ožji zvezi.

Okolu l. 1300 je živel Hans Graszel.

L. 1360: »Heidel der Graszel«. Njegov grb nam kaže ščit, ki je v gornjem delu s krznom prepasan. Morebiti je bil ravno ta Heidel oče tistega Graszelna, od kterega sta rojena Rudolph in Hans Graszel. Hans Graeszel je bil oženjen z Nežo Mindorffer, hčerjo Malahornskega plemenitaša, kojega krstno ime nam ni znano. Nežin brat, Jorg Mindorffer, je bil »burckgraf« na Lemberškem Gradu pri Novi Cerkvi in je podpisal ustanovno pismo od 13. decembra 1429 leta. Mindorfferji so imeli svoj grad v Malahorni, na južni strani cerkve sv. Barbare med Konjicami in Čadramljami. (»Der Hof Malchorin, darauf er, Friedrich Myndorffer, sitzt, bei Gonowitz gelegen. Orožen, op. cit. III., 236 o letu 1491.) Spomin na Mindorferje še hranijo »Groblje«. Tako se imenuje njiva na levi strani pota, ki drži iz Oplotnice k sv. Barbari, in sicer je druga njiva od pota. Tam so izorali že dosti zidnega kamenja. Njiva je sedaj last Jožefa Hmeteca. Pri bližnjem Goriškem mlinarju je streha krita s škrljami, ki so znabiti kedaj pokrivale Mindorferjev grad. Zadnji moški Mindorfer je bil »Hans Christof, Freyherr, kayserlicher Oberst und Landoberst der steirischen Landschaft. «Umrl je 11. decembra 1648 blizu Gradca v Ilzu, kjer ima v župni cerkvi nagrobni spomenik. Njegova hči Elizabeta se je omožila z Jurjem Sigmundom grofom Tattenpachom.

Iz zakona Janeza Graszelna in Neže Mindorfer sta se rodila Sigmund in Janez Graszel, ki je 13. decembra 1429 podpisal ustanovo za Poličansko cerkev.

Hans in Rudolf Graszel sta prodala »Turm zu Cilli« (Poličanski grad?) grofom Celjskim (Mayer, op. cit. 105).

Ulrich Graszel proda 21. maja 1432 Hrovate in Konjiško Ves Zajckloštru.

Ulrich Graszel podpiše 1445 pismo Miklavža Gribingerja.

Jörg, Ulrich in Erasmus Graszel se udeležijo 1446 vojske proti Ogrom. Ravno tega leta dobi Ulrich Graszel od cesarja Friderika Zbelovo v oskrbovanje.

V dobi med 1453. in 1478. letom se imenujejo Anton, Ulrich in Hans Graszel.

Andrej Graszel je bil l. 1457. prijor benediktinskega samostana pri sv. Lambrechtu.

Wilhelm Graszel se imenuje 1462. l.

Oswald Graszel dobi 1467 Mariborsko grajščino za tri leta v oskrbovanje.

Zadnja panoga iz roda Graszelnov je bila Margareta, ki se je omožila se Sigmundom baronom Eibiswaldom in tako je združila svoj grb ž njegovim. Sigmund Eibiswald je umrl l. 1515. Ves Eibiswaldov rod je pa izmrl l. 1673. Njihov grb je prešel na Koloniče, Kieselne in Windischgrätze.

O podložnikih Graszelnovih nam poroča Zbelovski urbarij iz 16. stoletja: »Poltschach, Tscherne, Jacob Jansche, Enndre Essich, Jure. Des Gresselen Holden, Jurith, Lienhart. In der Hell: Lucas Supan, Jure Pekle, Jurse Kolar, Lucas Supan, Juri Pekler«. (Izvirnik v deželnem arhivu v Gradcu).

IX.

Grajščina Golič.

Goličevo pri Konjicah se omeni že leta 1265. in sicer v »Rationarium Styriae«, ki imenuje med podložniki češkega kralja Otokarja kot gospodarja Štajarske vojvodine tudi nekega Henrika iz Goličevega: »In officio Gumz . . . Haidenricus de Golischowe«.

Kedaj da je bil nekdanji Goliški grad pozidan, tega ne moremo dognati; pač pa je verjetno, da je bil razdejan v preje, pod št. 5. omenjenem silovitem boju med Celjskimi grofi in Avstrijskimi vojvodi. V grajski veži beremo namreč na desni roki pri vhodu na kameniti plošči sledeči nemški in hrvatsko-slovenski napis: »Der mogende und gestrenge Herr zu Lindeckh der römischen kaiserlichen apostolischen Majestät rath und regent der nieder oesterreichischen Lande hat solchen Siz genannt am Golitsch von neuem erbaut. anno domini 1542. Opalen, nehajen, poufan.«

Tedaj, ko je bil opaljeni ali zažgani in zapuščeni grad zopet pozidan, med leti 1519 — 1544, sta živela na Lindeku Adam in Šimon Lindeški, kar je razvidno iz Strassburške listine št. 229, oziroma iz prepisa g. stotnika Leopold von Beckh-Widmanstetter.

Nasproti Lindeškemu grbu na levici je vzdan duhovski grb s kardinalovim klobukom in tremi pšičami. Nehote misli preiskovalec na Krške škofe, in sicer na Auerjev grb, kar se pa ne strinja, ker so imeli Auerji po spričevanju pečata Hermana Auerja od 30. aprila 1432 v svojem grbu zobce grajskega obzidja (Mauerzinnen). Njihov grad je stal v Savinjski dolini pri Novem kloštru. Znabiti so dobili Lindeški gospodje Goličevo v povračilo za zvesto delovanje v cesarski službi. (Styriaca von Zahn, S. 172).

Da bi nam razmere med grajščaki in njihovimi kmeti živeje pred oči stopile, podam tukaj prepis iz »Stüft und Klein-Rechten-Register dasz Guetl Golitsch betreffend De annis 1731 et 1732«, ki se hrani v štajerskem deželnem arhivu. Lastnik grajščine je bil tedaj Jacob Conti iz Hebenstreithofa pri Konjicah, o katerem pa zdaj niti pravega sledu več najti ni. Urbar

Konjiške grajščine, ki se hrani v arhivu kneza Windischgrätza v Konjicah, nam podaje o Hebenstreitovem dvoru iz leta 1677 tole sliko: »folgt des Hoff Hebenstreith Gebey und Wohnungen. Erstlich der Hof Herbenstreit, an der Landesstraszen gegen Cilli, ein wenig auszer des markhts Gonowiz, sammt den dabei befündeten Stallungen, Dreschtenne und Scheunen. Mehr negst darunter liegende Solliter Hausz wie dieselbe Hütten.« Ko sem v jeseni l. 1897 prišel na prijazen breg pod Konjiškim starim gradom in sem popraševal po »gradišču«, so mi rekli, da stoji na gradišču stan Razl-nov, ki je nekoliko nad Kračunom, blizo tam, kjer se snideta velika in pa stara cesta.

Goliški zapisnik se glasi tako: anno 1731 »Simon Laude dient jarlich verglichene Steyer 10 fl., Ayer 20 Stückh, Haar $\frac{1}{2}$ Pfund, Handt-Robath wochentlich 2 Täg, gleich 10 fl. Mathias Payekh. Dient jahrl. verglichener Maszen 24 fl. Hiendl 3, Ayer 30, Haar 1 Pfund. Zug und Handtrobath wochent. 3 Täg. Den 10. Martii 1731 erlegt 6 fl.; den 15. December zalt völlig mit 18 fl. = 24 fl. (Anno 1732. Den 1. Novb. 1732 erlegt sambt 2 Pfd. schmalz 1 fl. 15 kr. Am 2. Dec. erlegt 15 fl. Schmalz 36 kr. Dann an Soldatenfuhren zalt 36 kr. Mehr 24. Decb. zalt völlig mit 6 fl. 33 kr. = 24 fl.) Jakob Laude. Steyer 24 fl. H. 3, A. 30, H. 1 Pfd., Zug- und Hand-Rob. 3 Täg.« Pripisano je, da je davke plačal nekoliko z lojem (Inslicht 2 fl.) in da je dal majerju in hlapcu lodna za 3 fl. 30 kr. »Andre Weyllandt (Walland = Balant = Valentin). Steyr 24 fl. H. 3, Ay. 30, H. 1 Pfd. Robath 3 Täg.« Leta 1732. je plačal davek nekoliko z vinom. — »Jernej Mernigg. Dient 12 fl., H. 2, Ayr 10, Rob. 1 Tag. — Mathias Weillandt. Dient 6 fl. Ayr 15, Rob. jährlich 35 Tag. —

Primus Vishner. Dient 5 fl. Joseph Preschegäll. Vergleichene Steyer 4 fl. H. 2, Ayr 15, H. 1 Pfd., Robath jährlich 12 Täg. Den 25. April 1731 erlegt 2 fl., 1. Dcb. zalt völlig mit tagwerke und 1 Pfd. Schmalz mit 2 fl. = 4 fl. — Jacob Sacher. Vergleichene Steyer 6 fl., H. 2, ayer 15, H. 1 Pfd. — Mehr Jacob Socher. Steyr 2 fl., Schmalz 1 Viertel. — Herr Johann Baptista Vogl dient von einer Wisen jährlich verglichenermaszen 6 fl. — Mathia Rebernakh, Steyer 1 fl. 30 kr. — Blashe Rathey Steyr 1 fl.«

O sledovih imena Pajek naj mi bo dovoljeno toliko le omeniti. V «Rationarium Styriae» pisanem l. 1265 se poroča, da je moral takrat neki posestnik vinograda blizo Slov. Bistrice češkemu kralju Otokarju kot deželnemu gospodarju dati dve vedrici vina: »Perchtoldus poyak II urnas.« Iz njegovega roda bo menda tisti »Jacob Payeck«, ktereга imenuje konjiški grajščinski urbar l. 1570, na listu 131 kot podložnika, ki mora gornino dajati od svojega vinograda v Ritoznoju: »Jacob Payekh von einem Weingarten Eimer most anderthalben, perckh pfenning ain, item sechs pfenning von ainem weg.«

Prežigal se pa imenuje prvokrat 25. januarja 1449. V Mucharjevi štajerski zgodovini beremo namreč: »Am 25. Jänner 1459 vertauschte ihm (cesarju Frideriku IV.) Andrae Magsalber ein Gut zu St. Nicolaus um ein anderes zu Presigal (Preschigal bei Gonowitz?) am Fewberg (?) gelegen«. Drugokrat se imenuje Prežigal 1. januarja l. 1485: »Walthasar Radmanstorffer, Pfarrer zur hl. Magdalena vor Marburg am Rain und Caplan der Stiftung in der St. Jakobskirche in Lembach, verkaufrechtet den Brüdern Pernhart und Ambros eine Wiese bei Presegall«. (Dež. arhiv).

Kot pojasnilo k predistoječemu še naj služi nekoliko podatkov iz zadnje zemljiške knjige Goliške grajščine, obsegajoče pravne razmere v prvi polovici tekočega stoletja.

Knjiga kaže napis: »Grundbuch des Gutes Golitsch«. Eliptični pečat nam kaže »Pravico«, ki drži z desnico meč, z levico pa tehtnico z dvema skledicama. Na desni od »Pravice« je v eliptičnem okvirju polumesec, pred njim dve štirizobati rozeti in pod njima črki T. G. ki pomenita zadnjega grajščaka, ki je še imel podložnike, Tomaža Gorišeka, ki je bil rojen v Laškem Trgu in se je še takrat z dvema belcema po veliki cesti prevažal, ko je pisatelj teh vrst v Konjiško šolo hodil. Nad obema okvirjema, ki oklepata pravico in rozete je peterozobna krona. Ob skrajnem robu pečata se bere: »Amtssiegel des Gutes Gollitsch.«

Naj še sledi nekoliko izpiskov: »Berg Nr. 9. Margareth Pajek in Wesina«. (Grbdb. pag. 17). »Franz und Sophia Napotnigg in Amt Wesina«. (pag. 157.) »Kunigund Golitscher besitzt ein Weingarten in Wesina«.

Grundbuch der Dominicalisten von Gut Golitsch: »Joseph Pajek eine im Werbebezirk und Pfarre Gönobiz, Gegend und Amt Preschigal liegende Dominical-Waldung Diese Realität wurde laut Uebernahmsurkunde vom 1. april 1811 ins Eigenthum übernommen per 12 fl. Laut Tauschcontract vom 24. Juli 1812 hat Josef Pajegg ein Stück per 4 Joch an Valentin Mlakar gegen Vertauschung eines der Staatsherrschaft Seiz sub urb. Nr. 84 bergrechtmässigen Berggrundes hintangegeben. Dieser Grund grenzt oben an Valentin Mlakar (Gregorec) Neugreuth, rechts an Gaspar Walland Hut-

weide (Gašperjevo brezje), links an Fuhrmans (¹Štok) Gestrüpp, unten an den eigenen und Wallandts Schweinanger (Svinjska gorica). Last $\frac{1}{2}$ Pfd. Schmalz. Auf Grund des zwischen Josef Pajek und seinem Sohn Anton Pajek geschlossenen Vertrages vom 9. October 1857 wird die Realität (Dobrna) übernommen um 400 fl.«

Auf Grund des Vergleiches vom 1. Juni 1875 für dieses herrschende Grundstück ein Servitut des Fahrweges für die in der Steuergemeinde Tepina gelegene Parzelle Nr. 21 ad Süssenheim einverleibt. (To je kakih 20 sežnjev dolgi kolovoz med okrajno cesto in Prežigalskim mostom čez Bezino).

Prav verjetno je, da se nanaša sledeča vest na 1. januarja 1485 od Radmansdorferja prodani travnik, ktereга smo že omenili, da se nahaja blizo Prežigala, namreč na izhodnji strani, na desnem bregu Bezine, proti Perovcu: »Lorenz Graf von Berlendis in der Gegend Preschigal gelegene Wiese Puschnig (Pongračev ali Bistriški travnik) betheuert mit 3000 fl. Laut Meistbothsprotokoll vom 3. October 1825 überkommt diese Wiese Markus Ponkraz.« Sedaj je pa lastnik travnika Peter Dobnik (Bučar) iz Zreč, ki ga je kupil za 4200 gld.

Schmutz piše v že imenovanem »Steir. Lex.« III. 177: »Besitzer von Gut Pogled: die Tattenbach. Dienersberg. 1730 war Karl Joseph Freyherr von Conti, mit 25. August Maria Anna verwittwete Freyin von Conti, später Josepha, Beatrix, Victoria und Barbara

¹ Štok je nemški Stock. „Stock . . . bedeutet das hölzerne Wohnhaus . . . im Gegensatze zum steinernen Thurme . . . für das Dienstvolk bestimmt . . . endlich ein einfaches Wohnhaus überhaupt.“ (Jos. v. Zahn, Gölthöfe, Styriaca, Graz 1896, 175).

Freyinnen von Conti, mit 10. May 1802 Lorenz und Leopold Graf von Berlendis, mit 15. December 1807 Lorenz Graf von Berlendis im Besitze dieses Gutes.«

Goliška dominikalna zemljiška knjiga poroča na dalje na str. 133: »Joseph Pajegg besitzt eine im Amt Preschigal liegende Dominicalwiese, durch Meistboth vom 23. April 1818 erstanden um 166 fl. (Laut Ehevertrag zwischen Josef und Anna Pajek vom 9. August 1826).

Joseph Pajek ersteht eine Wiese laut Versteigerungsprotokoll vom 30. Jänner 1818 erstanden um 166 fl., an Dernkos Wiese grenzend. (Nahaja se na izhodnji strani Hrastinja; meji pa na desni strani s kolovozom med Prežigalskimi in Drnikovimi in Grajščinskimi travniki.

Grundbuch der Rustical Unterthanen von Gut Golitsch:

»Georg Pajegg, Gegend Wesina, Hubenwert 695 fl.«

»Ursula Pajek, eine verehelichte Tschreschner (Maček pri sv. Barbari) laut Einantwortungsurkunde vom 15. Juli 1823.« »Josef Payegg besitzt im Amt und Gegend Preschigall Haus Nr. 5 eine Hube bestehend aus 7 Aeckern, 1 Wiese, 1 Hutweide (zàdela) dann 1 Wohngebäude, Viehstallung, Dreschteme, Scheune und zwei Keller. (Vsa ta poslopja so stala 20 stopinj proti jugu od sedanjega doma, tam ker je zdaj tvalo). Die Realitäten waren laut Uebergabsinventar vom 11. April 1811 betheuert pr. 346 fl. Laut Rectificationsurbar vom 30. August 1753 bestehen darauf folgende Lasten:

Rusticalbeansagung	1 Pfd.	39 K,	2 Pfg.
Fleisch-Kreuzer	.	.	30 K.
Gelddienst	.	.	8 fl.

Kleinrechte: 3 Hendl, 30 Stück Eier, Spinnhaar 1 Pfd. Die Robott wurde im Capitalwerte abgelöst.« (Jožefu Pajeku se namreč ni zdelo varno kmetijo prevzeti, ker je bilo na njej preveč bremen. Grajščak jo je torej dal po 4 župnijah za prodajo razglasiti in sicer je bila na oddajo za 70 gld., pa je ni nikdo kupil. Zato je grajščak privolil, da se robota odkupi in tako je postala kmetija bolj sama svoja). Für jede Besitzveränderung das Zehntel Laudemium (desetek) und im Sterbefalle 3⁰/₀ Mortinarium (Mrtvina).

Pag. 61. »Caspar Walland, H.-Nr. 4. Ist eine Einviertel Hube ... Laut Uebergabs-Inventur vom 6. Oktober 1820 an Simon Walland übergeben. (Šimon Walland je v mladeniških letih na Prežigalu služil.) »Acker grenzt oben an Josef Pajek Wald (Doberna) rechts an Wesinabach, links eigene Hutweide, unten an des Josef Pajek Acker. Die Wiese Walland grenzt oben an Herrn Franz Xaver Vogels Wiese, rechts an den Bach Wesina, links an die Pogleder Wiese, unten an Rateis Wiese.«

»Georg Fuhrman Nr. 6 (Štok). Wert 550 fl. Grenzt an Georg Plech Wiese, rechts an Josef Pajek Wald (Dobrna), links an Skrbinek Acker, unten an Josef Pajek Acker.«

X.

O nekdanjih denarjih.

Povedalo se je že, da sta Janez in Rudolf Graszl iz roda Poličanskih gospodarjev okolu leta 1430 Celjskemu grofu prodala »Thurm in Cilli um 390 March guter alter Gratzter Pfennige«. Plačevalo se je takrat s srebrom, in kovano srebro se je imeno-

valo »Pfennig«, po naše penez. Kovali so cele peneze in pa »Hälblinge«, polovičarje. Najbolj znani so bili s prva penezi kovani v Brezah (Friesacher Pfennige), katere so izdajali Solnograški škofje; zraven teh so poznali pri nas tudi oglejske peneze. Pozneje najdemo graške peneze, ktere so deželni knezi dali kovati v Gradcu, in še pozneje so obveljali dunajski penezi (vinarji). Trideset penezov je šlo na eden »Schilling« ali »Solidus« in 240 penezov na eden »funt«; šilingov je šlo osem na eden funt. Penez je veljal v drugi polovici 13. stoletja blizo 7 krajcarjev naše sedanje avstrijske veljave. (Luschin-Ebengreuth, Die Wiener Pfennige, Wien 1877. Mayer, op. cit. 76.)

Vojvoda Albrecht II. je 10. decembra 1339 izdal novo postavo o denarstvu. Denar se je koval po tej določbi v Gradcu in Zeiringu. Razun dunajskih penezov se prikazujejo od leta 1300 v Kuttenubergu kovani »groši« in pa cekini iz Florencije, Genove, Benetek in zlati iz Ogerskega. Razmera med zlatom in srebrom je bila taka, da je zlato ednajstikrat več veljalo kot srebro.

Večkrat so vladarji postavno določili, koliko je ktero blago ali delo vredno. Za navadni obed se je v krčmi plačalo 8 penezov. Funt govedine je veljal dva peneza; tele se je kupilo za 40, jagnje za 20, kopun in zajec za 10, in funt masla za 6 penezov. (Mayer, op. cit. 147).

XI.

Upravne in sodnijske razmere pa upor v 17. veku (1635).

Štajarska dežela je bila v tej dobi razdeljena v pet okrajev (Viertel): 1. Judenburg; 2. Ennsthal; 3. Vorau; 4. Med Muro in Dravo in 5. Celje.

Celjski okraj, nekdanja last l. 1456 izmrlih Celjskih grofov, je obsegal vso štajarsko na južni strani Drave. V Celju je bil sedež vicedoma, cesarskega namestnika v upravnih zadevah.

Z ozirom na upravo in na sodnijsko oblast je bil ves okraj razdeljen v takoimenovane deželne sodnije (Landgericht). Sodnijska oblast je bila v rokah nekaterih grajščakov; ni še pa dognano, kedaj se jim je ta oblast izročila, in kako so se od večih sodnijskih okrajev s časom manjši odločili, katerih je bilo v 18. veku že veliko število. Schmutz (op. cit. II. 342) jih našteje 136. Razun teh grajščakov, ki so imeli svoje sodnije, so bili še pa drugi, ki je imeli niso; njihovi podložniki so pripadali sodni oblasti tega ali unega soseda grajščaka-sodnika.

Grajščaki s sodnijsko oblastjo so bili skoraj da neodvisni gospodarji na svojih grajščinah in se niso za deželne postave dosti menili. Da bi si dohodke povikšali, so od kmetov več tirjali, kakor jim je po postavi šlo. Deželni uradniki ki bi naj kmeta branili, so si pa bili z grajščaki preveč na roko, ali pa tudi niso dosti veljave imeli. Tako se je kmetu jelo dozdevati, da je najbolj zatirani človek na svetu, kteremu vsi drugi krivico delajo; tu in tam so se začeli obupani trpini upirati. Najbolj znameniti so bili upori l. 1515., 1573. in pa oni l. 1635.

Slednji se je pričel od podložnikov Maksimiljana Schrattenbacha, gospodarja na grajščini Ostrovica v Savinjski dolini. Deželna vlada je odposlala profosa Lovrenca Maas s 40 vojščaki, naj bi mir naredil. Vročekrvni grajščak ni hotel nikakor odjenjati in pričel se je boj blizo cerkve sv. Kristofa v Grajski Vasi blizo Gomilske župnije. Uporniki so bili 27. aprila

1635. l. premagani: dva kmeta sta mrtva obležala, 11 je bilo vjetih, drugi so pa v gore zbežali.

Lovrenc Maas se je umaknil s svojimi vojščaki v Gradec in je spotoma zvedel, da se podložniki kar vzdigujejo vsepovsod zoper svoje grajščake.

Vzdignil se je res skoraj ves Celjski okraj in kmeti so sklenili med seboj zavezo (punt), da bi si med seboj obvarovali svojo staro pravico in da bi se uspešneje ustavljali novim davkom. Silno veliko škode so trpeli samostani Jurkloster, Zajč kloster in pa Studenice. Uporniki so se polastili skoraj vseh gradov in so oplenili Ponikvo, Jelše pri Šmariju, grad Golič pri Konjicah, Oplotnico, Poljskavo, Pragersko in Slivnico.

Vlada je poklicala na pomoč zoper upornike hrvaške grajničarje pod poveljem grofa Jurja Schwarzenberga, ki je došel v Celje med 11. in 14. majem l. 1635 s 1300 konjiki in pešci. Štajarsko deželno vojsko je pa vodil Vid Siegmund grof Herberstein, ki poroča deželni vladi, da je srečno v Konjice došel in da ni do tu nikjer na sovražnika zadel.

Osmega junija 1635 se je vzdignil proti upornikom tudi komisar baron Stübich, ki je tega dne došel iz Marenberga v Maribor. Ko je s svojo vojsko hitel iz Maribora proti Konjicam, je zvedel, da je vstalo med Konjicami in Celjem dosti podložnikov proti svojim grajščakom. Vse povsod so v plat zvonili in pa zbirali so se ob cesti, da bi Stübichu pot zastavili. Stübich je stotniku svoje kompanije naročil, naj vojščaki svoje puške nabijejo in naj tovarne vozove v sredo sprejmejo. On sam je s petimi konjiki naprej jezdil na ogledovanje, in zadel je v hosti pred Konjicami (v Nemču, med Tepanjskim Vrhom in Grušovjem) na dva kmeta, ki sta bila najbrž sprednja straža upor-

nikov. Ko sta jezdece zagledala, sta zbežala s svojima puškama v hosto, pa sta bila vendar ujeta. Izgovarjala sta se, da sta se bala upornikov, in da sta se zato na cesto podala, da bi roparjem pot zaprla. Stübich jima je verjel in jih je spustil. Ko je pa dalje jezdil, je našel še več takih straž za cesto, ki so se pa vse hitro pri njegovem prihodu v goščo umaknile; 10. junija je srečno v Celje došel.

Tako se je vsa kmečka nevihta razkadila. Nekoliko kmetov, ki so grajščakom najhuje prizadevali, so vojščaki polovili. Nam že znani Lovrenz Maasz je 14. junija prevzel v Celju 17 ujetnikov, ki so bili večidel podložniki trdega Schrattenbacha, pa tudi Jurkloštterski in Zajckloštterski, in jih je v Gradec odgnal. Kaj se je ž njimi zgodilo ne vemo. V Celju je pa ostalo še 130 jetnikov. Izmed teh jih je bilo 36 od grofa Ludovika Thurna na Laško odgnanih. Dva ujetnika je 12. oktobra v Celju smrtna kazen zadela. Drugim so naložili manjše kazni, so jih še tudi ostro posvarili in potem so jih domu spustili.

Veliko grajščakov je vsled upora tako ubožalo, da so pri deželni vladi prosili, naj jim davke zniža, ker jih ne morejo nikakor plačati. Med prošnjiki je bila tudi »Sophie Conti« iz Hebenstreita pri Konjicah. (Der windische Bauernaufstand des Jahres 1635 und dessen Nachwehen. Von Dr. Anton Mell. Mittheilungen des hist. Ver. f. Stk. 44. Heft. 1886, 205—287).

XII.

Razne vrste podložnikov pa njihovi davki.

Po srednjeveških nazorih je bila vsa neobdelana zemlja ali pa kar se je v vojski pridobilo, vse to je bilo kraljevo. On je zemljo razdelil med cerkve, samostane in plemenitaše, in sicer je delil kmetije, ki so obsegale blizo 30 do 40 plugov ali kakor meni Mayer (op. cit. 15) 48 hektarjev. (G. Strakosch-Graszmann, Geschichte der Deutschen in Österreich-Ungarn, I, Wien, 1895). Dalo se je pa posameznim grajščakom po 20, 50 in tudi 100 kmetij. Po naši domovini naseljeni Slovenci so prišli kot podložniki pod tujo oblast. Da bi se kmeti ne uprli, postavili so si njihovi gospodje med njimi svoje gradove ali trdnjave, od koder so lahko svoje imetje nadzirovali. Razun teh starejih gradov je nastalo posebno v teku 16. stoletja še več manjših grajščinic (Gülten) tem potem, da je kateri bogataš več kmetij nakupil in jih v novo skupino združil (Zahn, Gülthöfe, Styriaca, II, 169).

Grajščaki so v svojih zemljiščnih knjigah ali urbarjih ločili kmetije v kupljene (Kaufrechthuben), podedovane (Erbrechtsgut) in začasne (Freirecht). Kupljena kmetija se je smela z dovoljenjem grajščakovim zopet prodati. Od kupa je dobil grajščak po nekod vsak tretji, po drugod vsak deseti ali dvajseti penez in razun tega še pisnino (Schreibgeld) in pečatnino (Laudemium). Podedovana kmetija je pa ostala pri družini, dokler ni izmrla, in potem je pripadla zopet grajščaku v popolno last. Na začasnih kmetijah so «Činžarji» smeli le tako dolgo ostati, dokler je bilo grajščaku po volji.

Vsi ti podložniki so morali grajščakom davke podajati in pa zanje delati. Med davki se imenujejo najpreje oni za kuhinjske in druge domače potrebe, namreč jajca, kokoši, povesmo, maslo. Zgledov imamo dosti v že podanem ustanovnem pismu Poličanskega Graszelna pod št. VI. Davek od vinograda se je imenoval gornina. Hujši od teh davkov so bili častni davki (Ehrungen). Kedar se je kmet naselil, je moral plačati selilni penez (Siedelpfennig). Nekteri grajščaki so jemali tudi smrtnino (Mortuar) in so vzeli o priložnosti smrti svojega kmeta iz njegove zapuščine najboljšega vola. Vse je bilo odvisno od tega, ali je bil grajščak dober ali pa trdosrčen. Sploh se sme reči, da se je pod duhovno gosposko kmetom še najbolje godilo. Zato so imeli Nemci svoj pregovor «Unterm Krummstab ist gut leben.» (Mayer op. cit. 141).

Desetina se je dajala iz začetka samo cerkvam in duhovnikom. Po darilih in prodajah je pa prešlo veliko desetine v posvetne roke.

Delo, katero je moral kmet grajščaku opravljati, so imenovali roboto, ki je bila ali določena ali nedoločena, to je, da je smel grajščak od kmeta tirjati toliko delavnikov, kolikor jih je potreboval. Kmet je moral pomagati pri lovu divjačine, pri ribljenju, oranju, sejanju in žetvi. Nekteri so hodili samo na ročno delo, drugi so pa morali tudi vpreči in s svojo živino gospodu pomagati. Če se je drznil kateri podložnik za sebe divjačino loviti ali pa ribiti, ga je zadela huda kazen. Po določbah postave Reichenau-ske in Prein-ske je moral v 16. veku takošen nesrečnik za kazen plačati 6 funtov denarjev, ali so mu pa obe oči iztaknili.

O zločinstvih, ki so se kaznovala s smrtjo, pa vendarle ni sodil kateri bodi grajščak po svoji glavi,

ampak samo tisti, ki je imel krvavo sodnijo, in to le v navzočnosti deželnega sodnika (Landrichter), ki je preiskovanje vodil in je tudi sodbo izrekel.

XIII.

Krvava sodnija na Zbelovem.

Zbelovski urbar iz l. 1524 nam poroča to-le:

»Landgerichtsgezierkh. Das Landgericht der Herrschafft Plankenstein fecht sich an bey dem dorff Supnegg, nach dem Pachel, so von Dramin fleust und raint daselbst an das Hocheneggerisch Landtgericht, aufwerts auf undter Dramin, von dannen auf ober dramin nach gemeltem Pachel strakhs auf den Münichs Perg na Redkho, von selben zu Thal, ab auf die Landstrassen, so man von Cilli auf Seytz reit und gehet. Nach derselben straszen neben den Gonobitzerischen Landtgericht auf Podob fuerter hin durch den Feystritzer waldt bisz an das Feystritzer Landtgericht. Dan wider von dem Töbinger Pachel (Devina), da sich der Stat Feystritz Purkhfridt enndet nach der Landstraszen bis an das ober Pulszkher oder Gruenbergerisch Gericht und Purgkfridt; von desselben Gerichts-Confin weiter nach der Landstraszen für Frauenhaimb auf Schleinitz, von dannen nach der Landtstraszen durch Khötsch für Clain Häusl (Hausambacher?). Dasselb hat sein aigen ausgezaigten Purkhfridt und Gericht auf all seinen grundten. Dann verer nach der Landtstraszen für windenaw, welliches auch, wie man sagt ein Purgkfridt haben sollen, auf den Lempacherischen Purkhfridt an die Träa und Marchpurger Prukhen. Von dannen volgundt abwerts

nach der Träa auf Pethau bisz an das Ankhenstaine-
 rische Landtgericht, nebenhin nach der Landtstraszen
 von Pethaw fur das Monspergerisch Landtgericht bei
 Ober Jablanitz durch die Auen und straszen auf
 Kherspach dachin auf Laporjach nach der Landstraszen
 fur das dorff Höll (Pekel s sedanjim železniškim kolo-
 dvorom) genannt. Über die Träan auf Pölt schach.
 Von dannen nach den Graben an des Valentin
 Khrumpitsch Müll. Dasselbst schaiden oder confinieren
 das Stättenpergerisch, Rohitscherisch und Planken-
 stainerisch Landtgericht. Von dieser Müll auf das dorff
 Clopzi bisz an dero von Lemberg Purkhfridt über
 die hoch zu Thal ab fur S. Maria Magdallena Khierchel,
 nach dem Pächl fur die Cardinitza auf die Müll, in
 der Höll genannt, von dieser Müll nach dem Pach
 auf Gerletschische, dahin auf undter Mestin, von dem
 auf Lokhach über die hoh für Khonitschko, das ligt
 im Gericht, auf Polane und den Drobintz ob Letmarye,
 daselbst nach der Straszen so man auf Tifer gehet,
 alles nach der höhe, bis auf Lutschawitz. Von diesen
 nach der Höche fur Groblna auf das Prukhl, welliches
 zwischen ober und undter Groblna über die Hoten
 gemacht, von sollichem Pruckhl nach dem Pächel
 hottun auf die Landstraszen undter Slamb (Slom).
 Dann verer von der klain hottun und hofwissen
 daselbst nach der Ponikhler Landstraszen, durch die
 Stainpacher und Purkhdorfer Gemain auf das holzen
 Kreuz bey S. Primos, von denselben Kreuz nach der
 höhe für den Locasz zu Raszwor, der ligt im Gericht,
 further widerumben auf das Dramina Pachel bei Supnekh
 und den Seytzer Teycht.

Burkhfrieder so in beruertem Landtgericht gellegen
 und anrainendt.

Erstlichen des Closter Seytz etlich stuckh und guetter wie das des Closter Freyheit mit sich bringen.

Der hof poglet, dem Schroten gehörig soll auch einen Purkhfridt haben mit dieser auszerung. In dem dorff zu dem heyligen Geist, das dem Bischoffen von Gurk zugehört, hat man Standrecht und Mauth an Erichtag in den Pffingstfeiertagen und an Sannct Maria Magdalenatag einzunemen. Item auf allen den grundten und guettern, so zu dem hoff Pogledt gehören, wie vor vernumen, hat man all Erbar Handl auszerhalb des Todes zu richten, zu Puessen und zu wandeln. Wo aber einer auf den Grundten, der das Leben verworcht hat in den Landtgerichten Plankenstain oder Gonobitz ainer betreten wird, der soll in dasselb Landtgericht ob denselben grundt, die zu dem Pogledt gehören, wie er mit gurtl umfangen ist, geantburt werden.

Der Sytz Ober Polszkha, den Seifrieden von Dietrichstein gehörig.

Item Freyenstein denen Regallen gehörig.

Item Grienberg Christoffen von Prag gehörig; die haben zugleich ein befreit ausgezaigt Gericht und Purkhfridt, auch Stockh und Galgen.

Khrainnichsfeld soll auch einen Purkhfriedt haben.

Purkhschleiniz hat auch sein ausgezaigten Purkhfridt.

Das Schlosz Khlain Heusl hat gleichfalls sein ausgewissenen Purkhfridt und Hochgericht auf allen seinen grundten.

Windtenau dem Zaigkhl gehörig soll auch haben einen Purgkhfridt.

Das Schlosz Lembach deszgleichen.

Ebensfeldt in Trafeldt dennen von Stubenberg gehörig, soll auch einen Purkhfridt haben, dartzue das hohe gericht auf allen seinen grundten.

Jablanitz, Gabrielen Tachi gehörig soll auch einen Purkhfridt daselbst haben.

Malefiz Rechtens befuerderung.

Das Malefiz-Recht bey der Herrschaft Plankenstein wirdet im Markt Lemberg durch den geschworenen Ponrichter in Steyer undter freyem Himel neben etlichen Burgern und Peysitzern, die von einen Innhaber von der Stat Feystritz, Rohitsch und St. Georgen und anderen orten erpetten, besessen und gehalten. Dennen wirdt umb Ir bemuechung ein Malzeit gegeben.

Die Executions-Personen des Malefiz-Rechtens als den Pon-Richter, Malefiz-Redner und Freymann mit seinen Knecht vergnuegt der Landtgerichts Innhaber. Derselben besoldung und lifergelt vermög der Landtgerichts-Reformation.

Hoche Gericht.

Das hohe Gericht (vislice) sein die Undterthanen in Lombnikh aufzusetzen, dartzue Innen die Burger-schaft zu Lemberg zwo oder drey Personen zu Hulf zu geben schuldig . . .

In beruertem Landtgericht ligen hernach volgunde Pfarrkhierchen. Die Pfarrkhierchen zu Sannct Marein . . . Die Lemberger Pfarr mit Maria Magdalena filial. Die Pfarr Kherschpach mit Iren filialen. Die Pfarr Lapuryach mit derselben zur Khierchen. (Orožen op. cit. I. 439). Pfarr Schleiniz . . . Pfarr Undter Pulszkha . . . Bey Sanct Maria Magdalena Khierchen vor der Stat March-

burg wirdt Jahrlich den 22. July ein Kirchweich gehalten; feldt (fällt?) zu Standtrecht; Ruebsamen ein Tischkandl.

Straff und Gerichtswandel.

Alie und jede Landtgerichtliche versprechungen, straffmaszige Unzuchten und uberfarungen hat ein Inhaber nach der Neuen Landtgerichtsordnung jederzeit, doch ohne weibs und Khindt entgelt zu puessen und zu straffen.

Erung und Sterbrecht.

Wenn ein Hueben durch absterben ledig wirdt und dieselb ein nachgelassener Erb zu empfachen ersucht, ist derselbe für Sterbrecht und Erung ein gulden, oder wo kein leibs Erb vorhanden ain anderer Erbhold oder frembder mit dem Inhaber umb ein gebuerliche Erung für Anlat und Sterbrecht aufs Leidenlichst zu vergleichen schuldig . . .

Vischwaidt.

Auf den waszer der Traan hat man mit zu vischen zu dem Hoff am Pogledt. Hebt sich an die vischwaidt an zunächst ob dem Dorff Stokh (Penovje?) genannt und werdt bis an Puechpach ob Plankhenstain. Darnach hebt sich die bemelt vischwaidt wider an, bey der Müll undter den Stain, undter Plankhenstain, wie die Zugehörung zu dem Pogledt die grundt und guetter verraichen ab unzt ob dem Steg Lubitschya.

Mäut.

Erstlichen zu Schwell (Zbelovo) undter Plankhenstain. Die ander zu Pöltschach. (Ko sem 8. januarija 1898 v Poličanah bil, sem zvedel od spoštovanega posestnika Antona Prešerna, po domače Lebenšeka,

ki ima svoj dom tik okrajne ceste na zahodni strani, da je njegovega očeta mati kupila tisto kmetijo od grajščine. Graszelnova grajščina se je gotovo z Zbelovsko združila in je stala mitnica menda na grajščinski zemlji. Ko smo hišo pregledali, se je pokazalo, da je v južnem delu poslopja silno močno obokano zidovje, ki je menda nastalo v 13. veku. Tudi gospodarsko poslopje je starinsko. Ko so še bivali Graszelni na svojem gradu, so imeli spodi za cesto gotovo svojo pristavo, ki se je pozneje rabila menda za stanovanje mitarja). »Die dritt (Mauth) zu Neudorf undter Lemberg. Und die viert an der Goritzen ob Sannct Marein. Bei diesen Meutstetten wierdt kein ordentliche Mautordnung gefunden. Ursach, die Mauttner der ennden (teh krajev?) sein lesen und schreibens unkhundig. Soll man schreiber darauf halten, wuerde den Innhaber khaumb den Unchosten auf die Mautdiener ertragen, derwegen wierdt solliche Maut durch Paurslaut gehandelt und abgenommen, namblich was auf einen angeladenen wagen gefuert wirdt, gibt man 3 Kreuzer, von ein Sambrosz (tovorni konj) 1 kr. und was eine Person tragen thut, gibt man 2 Pfenning Maut.«

XIV.

Konjiški župnik Peter zamenja Poličansko cerkev 1. 1251 za ono v Tinjah.

Oglejski patrijarh Berchtold je 23. oktobra 1245 podelil Slivniško župnijo Studeniškemu samostanu. Takrat je obsegala Konjiška župnija tudi Studenice in Laporje in torej tudi Laponsko podružnico v Poličanah. Studeniški samostan je pa želel, naj bi se

župnije tako omejile, da bi se Studenice z Laporjem in Poličanami pridružile Slivniški župniji, ki je bila samostanska last. To se je s pomočjo patrijarha Berchtolda res doseglo, in Peter, Konjiški župnik, je v drugi polovici l. 1251. odstopil Laporje in Poličane Studenicam in je dobil za to od Slivniške župnije cerkev v Tinjah in pa pri Venčeslavu. Dotična listina se glasi tako:

»Ego Petrus, Plebanus S. Georii de Gonowiz, ad praeceptum Dom. Patriarchae Berchtoldi (ki je vladal od 27. marca l. 1218 do 23. maja 1251) felicis memoriae paratus, necnon et animum suis rationabilibus inclinans precibus hanc sub arbitris per me pro parte mea electis feci commutationem: dans ad fontem gratiae clauastro sororis Sophiae Ecclesiam in Peltschach cum integro iure ecclesiastico ex antiquo possesso, similiter et illam in Laporjach Ecclesiam cum omni iure simul attinenti pro illis duabus ecclesiis scilicet S. Wenceslao et Tainach cum suis attinentiis his tamen terminis assignatis: primus terminus est qui dicitur Veystriz, a superiori parte montis defluens, secundus terminus est, qui dicitur Chestenpach, citra quos exspirat iurisdictionis plebis de Gonowiz, tertius terminus est fluvius, qui dicitur Leyseniz, qui hanc facit inter nos divisionem, quod villas iuxta hanc sitas, ad quamcumque iurisdictionem spectaverint, illae (znabiti illuc?) et decimarum proventus spectabunt, et sequentur Dacimae villarum locationem. In hanc formam convenerunt et arbitri: Scilicet Rupertus decanus de Kungesperg, Joannes Plebanus de Pulscau, Popo de Lengenberg, Tyemo de Gybel, Prior Purchardus de Saiz« (Orožen, op. cit. I. 442. Muchar, op. cit. V. 158 je zapisal namesto pravilne letnice 1251 po zmoti 1243).

Od zdaj zanaprej je bila med Konjicami in Slivnico ta le meja: z vrha Pohorja do sv. Urha potok Bistrica, od tam pa Kostanjiščica, ki izvira v Juršni Vasi in teče mimo Kostanjevice in se izliva v Ložnico. Od vesi Spodnja Ložnica je šla meja menda po cesti do Vrhovelj in od tod za Ličenco do Dravinje pod Ljubično.

XV.

Še nektera stara poročila o Poličanah.

Schmutz (op. cit. III. 239) piše: »In bewährten Urkunden bis zum Ende des zwölften Jahrhunderts kommen folgende Pfarren und Pfarrkirchen in der Steiermark vor: . . . Laporlach, Pöltschach, Mannsberg.« To ne bo obveljalo, ker so spadale Poličane do l. 1251 pod Konjice.

Patrijarch Berchthold je podpisal 27. oktobra 1249 na Svibnem (Schärfenberg) pri Radečah pismo, s katerim potrdi ustanovljenje Studeniškega samostana: »Sophia von Rohitsch und ihre Schwester Richiza, Gemahlin Ottos von Königsberg, haben mit Vorwissen und Zustimmung des Patriarchalcapitels ein Nonnenstift gegründet im Orte Studeniz in der Nähe von Pöltsach, und dabei den Namen Studeniz in die Benennung Gnadenbrunn (Fons Gratiae — Mariae Prone) aus Verehrung der heiligsten Jungfrau verändert.« (Muchar, op. cit. 5, 226).

Filip Koroški, nadškof Solnograški sklene s Sekovskim škofom leta 1251 pogodbo o desetinah pri Kirchbergu v pričo Ulricha Lichtensteina in Friderika Poličanskega. (Dipl. Styriae. I. 324: »Actum Viennae Kal. Januarii. Anno 1251.« Muchar op. cit. 5, 236).

Brata Rudolf in Henrik iz Lauenbacha dasta Studenicam za svoji sestri Sofijo in Elizabeto pri njunem vstopu v samostan l. 1259. trinajst selišč (mansus) v Zgornjih Poličanah in Jablanicah. (Studeniška listina, Muchar, op. cit. 5. 277).

»Leutold von Gonobiz« proda 4. maja 1271 Studeniškemu samostanu dve posestvi s hosto in pašnikom v pričo teh dveh mož: »Pernger von Gonobiz (miles) und Ortolf, Richter zu Gonowitz«. (Studeniška listina, op. cit. 5, 347).

Berchtold Pilštanjski in Diemuth, njegova žena, Henrik Haide in Zofija, njegova žena, izročijo svoja feudna posestva: mlin v Poličanah in osem selišč z gornino, hostami in pašniki, nekdanjo last »des Amelrich Spete zu Lembach« Rudolfu, mariborskemu meščanu, v pričo »des Hartwick von Moosberg, Jacob, Vicar zu Pettau, Marquard, Commendator zu Melnich, Weckerlein, Richter zu Pettau und Marquard, Richter zu Marburg.« (Studeniška listina, Muchar, op. cit. 5, 444).

Rudolf, mestni sodnik v Mariboru, proda 12. marca 1295 Studeniškemu samostanu zgoraj omejenih osem kmetij z gornino v Poličanah. (Muchar, op. cit. 6, 104).

Oglejski patrijarh Bertrand ukaže 19. januarja 1341, naj njegov generalni vikar Jakob »Carraria«, kanonik v mestu Treviso, presodi in potrdi pravice, ktere si svojijo Studenice nasproti župniji Sv. Marija v Poličanah (Listina v Joaneju, Muchar, op. cit. 6, 292).

»Friedrich von Härberg« proda 24. marca 1359 grofu Frideriku Celjskemu nektera posestva v Poličanah »Güter zu Policzach«. (Krones, die Freien von Sanneck, I, 174).

Herman Celjski (1332 — 1385) podari cesarju grajščino »Stättenberg« in ž njo seveda tudi podložnike v Poličanah. (Krones, op. cit. II. 157).

Jan Vitovec, češki vojvoda Celjskih grofov, osvoji Zbelovo »und die Thürme zu Waitenstain und Pöltschach« l. 1439. (Muchar, op. cit. 7, 290).

Cesar Friderik IV. podpiše 12. julija 1479 listino, s katero prepusti Andreju Stermolu desetino v Poličanah (Muchar, op. cit. 8, 115).

XVI.

Poličanski kmeti Štatenberske grajščine.

Stari grad Stattenberg je stal eno uro proti jugu od sedanje grajščine v občini sv. Ane. Novi grad je pozidal med l. 1720 — 1740 Dizmaz grof Attems, ktereга grb, štiri navzdol obrnjeni šilasti zobci, se vidi na urbarju l. 1747, iz ktereга sledeče povzamemo:

Ambt Pöltschach.

Simon Khotnigg dient 1 fl. 4 K., 4fache Steyer 4 fl. 16 K., $4\frac{1}{4}$ Zs. 4 fl. 32 K., Contrib. 32 K. Kleinrechte 18 K = 10 fl. 42 K. Jury Godez, 16 fl. 42 K; Gregor Khegl, vor Jansche Khotnigg 9 fl. 49 K; Matthäus Khotnigg 9 fl. 49 K; Jury Didischegg (Detiček) 16 fl. 53 K; Lucas Grabaner 6 fl. 5 K. Jury Theichmaister 8 fl. 30 K; Michael Dedischegg 6 fl. 49 K. Jänsche Kharren (Koren) 11 fl. 8 K; Item er Kharren von dem Andreas-Poschotegg-Grundt vor Zünsz und Robot gelt 18 fl., per Kleinrechten 27 K; Jänsche Dedischegg 18 fl.; Jacob Sentschnigg 6 fl. 6 K; Wläsch Dedischegg 11 fl. 17 K; Paul Smodey vor Püschoegg, von des Pongräz wuester Hueben 17 fl. 2 K; Michael Khotnigg (Gregor Stanberger) dient vor des Jury Sternischa (Strniša) Müll laut des alten

Khaufbriefs 3 fl; Petter Püschotegg, vorhin Sebastian Mall, dient von einer Kaufrechts-Hueben und von einer Mull vor alles und jedes sambt Robotgeld auszer des Zünnsz geträuth 20 fl.; Kleinrechte 18 K.; Jerney Smodey, vorhin Matthia Khotnigg 8 fl. 31 K; Wastian Khotnigg, des Stentschnig selig Aidamb 8 fl. 31 K; Jänsche Smodey 13 fl.; Franz Pischotegg 1 fl. 30 K; Pangrätz Khotnig dient von einem Häuszl 30 K; Anthoni Obresch 1 fl.

Kleindorf.

Matthia Dedischegg 10 fl. 3 K; Simon Primez 20 fl.

Luxendorf.

Mathia Khain 12 fl. 56 K; Lorentz vorhin Valenti Rohr 1 fl. 20 K; Jury Rohr 13 fl. 10 K; Gregor Ramur, vor des Valenti des Bedinegg Sohn 12 fl.; Niclauss Turckh dient von des Mathia Wrabitsch Hueben 1 fl. 13 K; Mateusz Werglesz, Rest von 1708 bis 1714, 89 fl. 10 K; vor diesem Aufsandt hat der Niclasz Turkh einen Weingarten in Dolschagberg per 40 fl. Der Alte idem (Werglesz?) Matia Vrabütsch Rest bis Ende 1699, 20 fl.; Mathia Poscherin (Prešern?), vorhin Lucass Rohr 13 fl. 6 K; Lucasz Rohr verstorben bis Ende 1730, 137 fl. 15 K; hat ober dem Poschour ein Weingarten in Zerya. Joseph Colländer 12 fl. 29 K; Bläsch des Müchl Sohn von 1713 büsz 1725, 131 fl. 49 K; Casper Khain 6 fl. 14 K; Marco Khain 6 fl. 14 K; Item Restiern sye beede als die Hueben bey-sanben waren von 1714 bis Ende 1718, 61 fl. 24 K; Märtin Robin 18 fl. 32 K; Jury Vrabitsch vorhin Urban Khain 12 fl. 44 K; Urban Khain blibe per Rest von 1713 bis 1720, 108 fl.

Lobitschna.

Jury Khosmätsch 14 fl. 33 K; Jerne Schäger 13 fl.; Jacob Smodey Rest bis Ende 1712, 88 fl. 27 K; Michael Khmeth 20 fl. 42 K; Lorentz Khovatsch des Herrn Pfarrer von Lappriae Unterthan 30 fl.; Sophia Tschättrin (Čater) von des Khusche Khaufrecht 7 fl. 6 K; Andre des Casper Sohn 11 fl. 48 K.

Freyholden zu Amt Pöltschach.

Jerney Sternäth dient frey 2 fl, Leubsteyr 15 K, Robot gelt 1 fl. 30 K = 3 fl. 45 K; Valenty Haffner, 3 fl. 36 K; Cäspär Suär 3 fl.; Jury Stermbschegg 2 fl. 30 K; Wläsch Rohr 2 fl. 45 K; Er Wlasch desz Michl Sohn blibe per Rest bis 1724, 61 fl. 53 K; Thomasz Strausz, 2 fl. 45 K; Stephan Neyscher 3 fl. 15 K; Jacob Khotnig 3 fl. 15 K; Michael Khollär Rest von 1704, 30 K;

Na koncu urbarja od l. 1747 stoji opazka: Summa der 1747 Stüft Erträgnisz 3419 fl. 55 K, 2 Pfg.; Robot Gelt 429 fl. 26 K, zusammen 3849 fl. 21 K, 2 Pfg. . .«

XVII.

**O začetku Poličanske cerkve in o spremembah,
ki so se ž njo godile.**

Najstarejše cerkvene stavbe na Štajerskem so bile pozidane v 12. veku in sicer v takrat navadnem romanskem slogu. Mnogozasluženi konservator Janez Graus je naštel v svojem listu »Der Kirchenschmuck« 1871 na str. 119 in 1878, na str. 99 več teh cerkev. Najimenitniše so: St. Margareth bei Knittelfeld, Obdach, Oberwölz, Straszgang, Heim-

schuh bei Leibniz, St. Georgen ob Murau, St. Stefan bei Stainz, Straden, Mariborska stolna cerkev v svojem prvotnem jedru, Ptujška cerkev sv. Jurja, v kateri kapiteli romanskih stebrov še iz zidovja gledajo, in pa cerkev v Špitaliču. Razun teh naštetih jih je menda samo še čvetero ali pet enako starih cerkev v naši Štajerski deželi. Prejšnje cerkvene stavbe so bile lesene. (Kirchenschmuck 1878, str. 98).

Muchar (op. cit. III. 179—181, 239) prišteva tem najstarejšim cerkvam iz 12. veka še tudi Gornji Grad, Slovenji Gradec, Braslovče, Žalc, Pilštajn, Šmarje, Kunšperg, Laporje, Poličane, Slov. Bistrice, Črešnjevce, Spodnjo Polskavo, Sv. Vencesl., Št. Lenart, Hoče, Slivnico, Vozenico in Jarenino, dasiravno so bile skoraj vse tako prezidane, da je težko dognati, kaj da se je še iz one dobe ohranilo.

Čisto gotovo je pa stala v Poličanah cerkev že l. 1251, ker je Konjiški župnik Peter tega leta odstopil Studeniškemu samostanu: »Ecclesiam in Peltschach cum integro iure ecclesiastico ex antiquo possesso similiter et illam in Laporjach.« Ker govori župnik Peter o starih pravicah Poličanske cerkve, moramo iz tega sklepati, da so bile tiste pravice že vendar toliko stare, da ni vedel nikdo takrat še živih domačinov kaj o začetku cerkve povedati. Verjetno je torej, da so imele Poličane že preje leseno kapelo in potem proti koncu 12. veka je pa bila pozidana cerkvica iz kamenja.

Povedalo se je že, da je na južni strani Poličanske cerkve vzdana plošča z napisom: »Fundator huius Ecclesie Iring«, to je, ustanovnik te cerkve je Iring. Beseda Fundator pomeni moža, ki je tla ali

temelj poslopja položil, ali pa tudi jega, ki je ustanovo založil z dohodki pa tudi jega, ki je hišo pozidal.

Muchar (op. cit. IV. 241) nam poroča, da je kralj Arnulf na svoje stare dni (umrl je leta 899) vsled priprošnje grofov Iring pa Isengrim 31. avgusta 898 nekemu korotanskemu plemenitašu Zwetbochu podelil veliko kraljevih posestev v Karantaniji in v grofiji Liutpolda, in da je 1. septembra 898 dodal še veliko zemlje med Koroško Krko in Štajersko Muro in veliko kmetij, host, činžev, podložnikov in pravico do lova in ribljenja. (Archiv für Süddeutschland II. p. 214—216).

Na dalje poroča Muchar (op. cit. IV. 244), da je kralj Ludovik I. 904 po priprošnji Iringa in drugih veljakov podelil svojemu zvestemu služebníku Arpo veliko posestev »im Lipinathal« (Ljubno-Leoben).

Štajarska dežela je pripadala do Drave Oglejski, od Drave naprej pa Solnograški nadškofiji. Škofa so namestovali njegovi arhidijakoni, katerim je bilo več ali manje župnij v nadzorovanje izročeni. L. 1289 je živel Iring, arhidijakon Solnograškega škofa v spodnji pokrajini (Untere Mark) Štajerske dežele, (Muchar, op. cit. III., 237: Admonter Urkunden. Dipl. Styr. II. 211, 308. Reiner-Urkunden).

G. deželni arhivar Zahn nam je v »Styriaca« I., stran 33—83 v svoji razpravi »Taufnamen« marsiktero ime razložil, a za našega »Iringa« nisem nič dovoljenega našel.

Pa tudi tega si ne upam določno trditi, ali je bil eden ali drugi teh »Iringov« s Poličansko cerkvijo v kateri zvezi ali ne. Preje sem mislil, da je arhidijakon Iring cerkev pozidal; zdaj pa moram odjenjati, ker se ne da tajiti, da je imela Poličanska cerkev že l. 1251. »stare pravice«. (Primeri: »Die Haupt- und Stadtpfarrkirche St. Georg in Pettau, von dr. Jos. Pajek, 10).

Da so Poličansko cerkev večkrat predelali in razširili, to kaže že tudi dognana resnica, da je bila cerkev nekdanj posvečena Materi božji in je pozneje dobila drugi naslov, namreč ime Sv. Križa. Kakor smo namreč že povedali, je nastal med Studeniškim samostanom in pa med cerkvijo Sv. Marije v Poličanah prepir zavoljo nekaterih pravic in je bil kanonik Carraria od patrijarha Bertranda 19. januarja 1341 odposlan, naj bi pravdo razsodil.

Hanns Graeszel naroča v svojem pismu od 13. novembra 1429, naj opravlja župnik Laporski ali pa njegov kapelan vsako nedeljo in praznik božjo službo »in der Kirchen zu Poltsach«. Če bi opravilo izostalo, »hietten, als offt das geschech, so ist der benant pharr. oder sein nachkommen der benannten Kirchen un ser fra wen gen Poltzach verfallen und schuldig zu geben einen vierdung wachs«. V tej dobi so bile Poličane pod duhovsko oblastjo župnika v Laporjah.

Iz ustanovnega pisma Ernesta, škofa Krškega iz l. 1430 je razvidno, da se je hotelo z ustanovo oskrbeti posebno češčenje Matere božje in pa sv. Katarine: »Als haben wir nach solcher Erkantnus Gott dem herrn unser Frauen Maria seiner Mutter und allen Heiligen und nemlich der hl. Jungfrauen St. Catharina zu lob und ehren . . . diselbe ewige Mess . . . gestift.«

Z ozirom na način gotiškega svoda in njegovega rebrovja, ki se nahaja v lopi zvonika, bi sodil, da je bil zvonik pozidan ali prezidan proti koncu 13. veka.

O času Krškega škofa Krištofa Andreja je bila Poličanska cerkev podružnica Bistriške župnije in je stal v njej tudi altar sv. Katarine, kakor je to razvidno iz navedenega pisma od 6. decembra 1588: »beneficium simplex . . . altaris Sanctae Catharinae virginis et

martyris in capella Pöltschach eidem Ecclesiae (in oppido Feistritz) parochiali filiali.«

Ustanovno pismo c. k. gubernija od 1. novembra 1776 pa govori, »dasz der Stifter zur hl. Kreuz-Kirchen in Pöltschach auf ewige Zeiten verschiedene Gülden und Realitäten vermacht hat«.

Ker so posebno o povodnjih oni farani, ki so stanovali na desnem bregu Dravinje, le težko v Laporje k službi božji dohajali, se je ustanovila v Poličanah l. 1760 posebna župnija, dasiravno še niso bili dušnemu pastirju potrebni dohodki zagotovljeni. Krški škofijski ordinarijat je 17. decembra 1774 izročil 1250 fl. namestu že preje imenovanih razprodanih posestev Graszelnove ustanove. Za te denarje se je kupilo deželno dolžno pismo od 1. februarja 1774, št. 431 in kn.-šk. ordinarijat v Gorici je 30. decembra 1774 ustanovo potrdil in tako je bilo dušnemu pastirju v Poličanah zagotovljenih vsakoletnih 50 fl., za katere denarje sta se morali vsak teden dve sv. meši opraviti.

Krstna, poročna in mrtvaška knjiga se pričnejo z l. 1760. Dosedanji provizor Janez Stranzer je postal l. 1760 stalni župnik. Prvi kaplan, ki ga tukaj zasledimo, je bil Janez Ev. Andre, ki je svojo službo nastopil 28. januarja 1778.

Ko je po naročilu Vincencija Jožefa, knezoškofa Lavantinskega iz roda knezov Schrattenbach, izšel prvi »Schematismus der Bistum Lavantischen Geistlichkeit 1796« je imela Bistriška dekanija to le lice.

Dekanat Windisch-Feistritz. Stadtpfarr Windischfeistritz. Vakant. Hr. Franz Perko, Pfarrer zu Unterpulsgau, Decanats- und Pfarrsprovisor. Hr. Joh. Bapt. Michel, pensionirter Benefiziat von St. Joseph. Hr. Johann Georg Dobey, pensionirter Benefiziat von

der Stadtpfarr Feistritz. Hr. Paul Kotscheer, 1. Kaplan. Hr. Johann Franz Gutschenigg, 2. Kaplan. Hr. David Doerer, Pensionist.

Pfarr St. Martin am Pachern. Hr. Anton Bisziak, Pfr. Simon Sovinz, Kaplan.

Pfarr Oberpulschau. Michael Kobau, Pfr. Georg Appat, Kapl.

Pfarr Unter-Pulschau. Franz Perko, Pfarrer und Decanatsprovisor, wie oben. Dominicus Schottinig, Kapl.

Pfarr Kerschbach. Valentin Joseph Schager, Pfr.

Pfarr Monsperg. Valentin Rutschger, Pfr. Joseph Schutz, Kapl.

Pfarr Maxau. Franz Xav. Siebenbürger, Pfr. Jakob Tuschar, Pfarrsprovisor.

Kurazie Studeniz. Franz Zeiselsteiner, Kurat.

Pfarr Pölschach. Michael Stramzer, Pfarr. Anton Gulterer, Kapl.

Pfarr Laporie. Kaspar Strininger, Pfarr. der Gottes gelehrtheit Baccalaureus for. Kaplanay unbesetzt.

XVIII.

Dušni pastirji, ki so v Poličanah delovali.

Kakor je razvidno iz predi podanega ustanovnega pisma, je bil do leta 1540 kaplan v Poličanah Rudbert Zmolnik,¹ in l. 1540 je bil kot njegov naslednik prezentiran Gašpar Pruker.

¹ Smolnik Rupert, sin rajnega kovača Mihaela Smolnika iz Konjic (Smolnich de Gonobicz), akolit Oglejske škofije, je postal 27. februarja 1496 v Čevdadu subdijakon na naslov gospoda Franciška Pergerja „de Siamnich“, 19. marca 1496 dijakon, in 2. aprila 1496 v Ogleju mašnik. (Anton Koblar, Izvestja muzejskega društva za Kranjsko, VI, 107 po prepisu v. č. g. M. Slekovca.)

Janez Stranzer, župnik od 1780 do 23. novembra 1797. Mihael Schiller, provizor od 24. sept. 1797 do novembra 1798, župnik od novembra 1798 do novembra 1824. Jožef Dežela, provizor od 26. novembra 1824 do 24. aprila 1825. Anton Hmeljak, župnik od 24. aprila 1825 do 8. marca 1849. Jožef Altman, provizor od 21. marca 1849 do 2. junija 1849. Anton Šmon, župnik od 3. junija 1849 do 14. decembra 1872. Jožef Ulčnik, provizor od 15. avgusta 1872 do 30. aprila 1873. Benedikt Jury, župnik od 1. maja 1873 do 8. maja 1889. Gregor Presečnik, provizor od 8. maja 1889 do 31. avgusta 1889. Janez Pajek¹, župnik od 1. septembra 1889 do 19. januarja 1890. Gregor Presečnik, provizor od 20. januarja 1890 do 30. aprila 1890. Janez Lenart, župnik od 1. maja 1890. Pozidali so novo cerkev za blizo 16000 gld.

Kaplani so bili tukaj: Jan. Ev. Andre, 28. 1. 1778 do 30. 4. 1782. Janez Riser, 1. 5. 1782 do aprila 1786. Franč. Stibenegg, junij 1786 do aprila 1789. Jožef Apih od maja 1789 do maja 1793. Jurij Ranzelli od jun. 1793 do julija 1794. Filip Valenčič od avg. 1794 do apr. 1795. Anton Gulterer od 4. avg. 1795 do 1. avg. 1796. Šimon Kastelic od decembra 1796 do decembra 1797. Jožef Schutz od januarja 1798 do maja 1800. Basetti od junija 1800 do aprila

¹ Spominska podoba nosi ta napis: „V pobožni spomin pri daritvi sv. maše naj bodo priporočeni v. č. gospod Janez Nep. Pajek. Rodili so se na Prežigalu 27. marcija 1833. Za mešnika so bili posvečeni 29. julija 1855. Za kaplana so služili v Gornjem Gradu od 1. septembra 1855 do 15. sveč. 1856; v Šoštanju od 15. sveč. 1856 do 1. jul. 1859; v Žalcu od 1. jul. 1859 do 5. sept. 1861; v Dramljah od 5. sept. 1861 do 1. maja 1865; v Slov. Bistrici od 1. maja 1865 do 15. jan. 1867; v Savski Selnici od 15. jan. 1867 do 4. jun. 1870. Za župnika so bili v Zdolah od 4. junija 1870 do 1. septembra 1889 in so tamošnjo cerkev prezidali in vzdignili, v Poličanah pa od 1. sept. 1889 do svoje smrti 19. januarja 1890. Bog jim večni pokoj daj, Nebeška luč jim sveti naj!“

1802. Perše od maja 1802 do maja 1804. Speziari od julija 1804 do julija 1805. Janez Lemič od julija 1805 do decembra 1806. Janez Rotter od decembra 1806 do junija 1807. Gregor Paglovic od julija 1870 do novembra 1808. Ludovik Battistig od 1. novembra 1808 do 25. aprila 1810. Janez Čamer od maja 1810 do 22. oktobra 1810. Jakob Pražnikar od 23. oktobra 1810 do oktobra 1811. Vincenc Brayer od 1. novb. 1811 do 1. novb. 1812. Matevž Pirc od 1. novb. 1812 do febr. 1813. Jakob Detelja 8. 7. 1813 do 29. 4. 1815. Tomaž Rom od julija 1815 do novb. 1821. Kaspar Sorš od novb. 1821 do okt. 1823. Filip Kolar od novb. 1823 do novb. 1824. Anton Vanič. novb. 1825 do jan. 1826. Ignacij Boleszlavsky 16. sept. 1830 do 6. marca 1831. Juri Kocbek, 11. 8. 1831 do 30. 9. 1832. Marko Plešnik, 1. 10. 1832 do 7. 5. 1833. Jožef Steininger, 8. 10. 1833 do 17. 5. 1834. Matija Koren, 17. 5. 1834. do 2. 10. 1838. Valentin Orožen, 3. 10. 1838 do 8. 3. 1842. Anton Srednik, 9. 3. 1842 do 14. 10. 1846. Franc. Kosar, 15. 10. 1846 do 18. 4. 1848. Juri Toffant, 22. 4. 1848 do 26. 12. 1849. Jakob Mastnak od 27. 12. 1849 do 23. 4. 1855. Juri Kopriva od 24. 4. 1855 do 31. 8. 1867. Jakob Krušič, 15. 9. 1867 do 11. 3. 1872. Jožef Ulčnik, 20. 3. 1872 do 14. 12. 1872. Jožef Roštohar, 5. 3. 1873 do 30. 4. 1873. Jožef Ulčnik, 1. 5. 1873 do 30. 4. 1877. Janez Vrabl, 1. 5. 1877 do 19. 10. 1877. Jakob Cajnkar, 20. 10. 1877 do 25. 10. 1882. Anton Vamberger, 26. 10. 1882 do 2. 9. 1885. Gregor Presečnik, 3. 9. 1885 do 17. 9. 1890. Anton Mojžišek, 18. 9. 1890 do 31. 5. 1892. Vid Janžekovič, 1. 6. 1892 do 28. 2. 1894. Anton Lajnsič, 1. 3. 1894 do 9. 2. 1889. Anton Šebat, 9. 2. 1898. —

XIX.

Župna fasija.

Fasija od 5. avgusta 1789.

Mala njivica donaša čistega dohodka	2	gld.	—	kr.
Trije mali vinogradi	20	"	—	"
Graszlnova ustanova z glavn. 1250 gld.	50	"	—	"
Novakova ustanova 1000 gld.	40	"	—	"
Pšenična zbirca, vagan po 2 gld. 18 kr.	92	"	—	"
Ržena zbirca	8	"	—	"
Povesmo, piščeta	20	"	20	"
Vinska zbirca	10	"	—	"
Štola	77	"	—	"
Deputat od Laporske cerkve in pa od cerkve sv. Lucije in na Lubečni .	74	"	—	"

Vsi dohodki znašajo . 393 gld. 54 kr.

Župnik daje kaplanu hrano in si računi za to 100 gld.

Župna fasija po c. k. namestniji presojena 27. januarja 1852 kaže 368 gld. 28¹/₄ kr. dohodkov in 210 gld. 9 kr. stroškov, torej čistega dohodka 158 gld. 19¹/₄ kr.

XX.

Župni inventarij.

Inventarij od 28. maja 1860.

1. Župnišče.
2. Gospodarsko poslopje.
3. V Čretniku zidana klet.
4. Njiva v Pinterci.
5. Kuhinjski vrt.
6. Zelnik za Belo.
7. Njiva pri mostu blizo Spodnjih Poličan.
8. Njiva pri peči za opeko.
9. Travnik v

Pinterci.¹ 10. Travnik v Čretniku. 11. Pašnik pri zel-
niku. 12. Pašnik v Kočnem. 13. Pašnik v Cirju.
14. Pašnik v Čadrašu. 15. Vinograd v Čretniku.
16. Vinograd v Kočnem. 17. Vinograd v Cirju. 18. Vino-
grad v Prihovi.² 19. Vinograd v Verholah. 20. Ustanova
vsakoletnih 25 sv. maš za Rudolfa Graszeln, pokrita
z dohodki 10 gld. 55. Ustanova vsakoletnih 12 sv. maš
za Matijaša Novaka, pokrita z dohodki 31 gld. 22. Od
župne cerkve 14 gld. 40 kr. za sv. meše ob kvatrah.
23. Od podružnice Marija Lubična 73 fl. 35 kr. za
13 sv. maš. 24. Zbirca se je po dopisu c. kr. okrajnega
glavarstva v Mariboru od 4. avgusta 1886, št. 54
rešila s 4000 gld. 89 kr.

XXI.

Cerkveni inventarij.

Inventarij od 15. decembra 1860 kaže, da je imela
župna cerkev pravic vrednih 720 gld., lastnega pre-
moženja 189 gld., v ustanovah 1559 gld. in orodja
za 938 gld. 40 kr. za vsem torej 3406 gld. 40 kr.

Inventarij od 16. decembra 1860 kaže, da je
imela podružnica Marija na Lubičnem sledeče premoženje.
1. Cerkev z zvonikom. 2. Cerkveno hišo. 3. Cerkvenikov
dom. 4. Vinograd v Prenošu. 5. Nov nasad. 6. Pašnik.
Vse to skupaj je vredno 475 gld. Glavnic je imela
Lubična 2405 gld. 26 kr. in orodja za 456 gld. 7 kr.;
vse premoženje podružnice je torej znašalo 3336 gld.
33 kr.

¹ Števila 4., 5., 6., 7., 8. in 9. so spadala preje k župnišču v La-
porju in so se prepustila proti letni najemščini 10 gld. 50 kr., ki se ne
sme nikdar povišati.

² Štev. 16., 17. in 18. so namenjena za ležje vzdrževanje kaplanov.

XXII.

Ustanove.

1. Ustanova vsakoletnih svetih meš za Rudolfa Gräszelna pokrita z dohodki 10 gld. 50 kr. kot obrestmi dolžnega pisma 1. februarja 1774, št. 431.

2. Matevž in Terezija Novak sta položila 1000 gld. z dolžnim pismom od 1. novembra 1785, št. 3618, namreč 700 fl., in od 1. maja 1815, št. 24.197, 300 fl. (Sacristei. Tabelle vom 10. Juli 1851).

3. Štefan Bohak je po naznanilu okrožnega urada v Celju od 16. junija 1781 sporočil v zboljšanje dohodkov dušnih pastirjev v Poličanah svoj pod Štatenberg spadajoči vinograd urb. št. 449 v Prihovi.

Margareta Strausz je sporočila v isti namen 3. decembra 1797 svoj v Cirju ležeči vinograd urb. št. 619^{1/2} grajščine Štatenberg.

Marija Kain je sporočila v isti namen 3. decembra 1797 svoj vinograd spadajoč pod Štatenberg, urb. št. 624 v Kačni Gori.

Te tri ustanove so Lavantinske kn.-škof Vincencij knez Schrattenbach potrdili 10. oktobra 1798.

4. Mihael Schiller, župnik v Poličanah volijo z oporoko od 25. oktobra 1824 župni cerkvi v Poličanah 125 fl. za dve vsakoletni sv. meši.

5. Ana Wittek, udova c. k. ministerijalnega tajnika izroči 1. oktobra 1860 Poličanski cerkvi 100 gld. srebra s tem, da se naj 15. septembra za njenega rajnega moža Karola Wittek-a črna sv. meša poje.

6. Barbara Krajnc iz Lušečke Vesi št. 4 voli 10. februarja 1871 Poličanski cerkvi 100 gld. za dve vsakoletni tihi sv. meši.

7. Jurij Florijančič iz Spodnje Breznice št. 6 sporoči 31. oktobra 1865 cerkvi 100 gld. za tri vsakoletne sv. meše.

8. Lovrenc Sovinc v Spodnjih Poličanah izroči z oporoko od 13. februarja 1890 cerkvi 250 gld. za sv. meše.

XXIII.

Kapela sv. Lukeža.

Na južni strani stare župne cerkve je stala priprosta kapela sv. Lukeža in se je smelo v njej meševati. Pri zidanju nove cerkve bilo je treba prostora, ki ga je dosihmal zavzemala kapela sv. Lukeža, in za to so jo podrli.

XXIV.

Pokopališče.

Na severnem koncu Poličanske Vesi se nahaja pokopališče, ki se je pred osem leti proti severu za nekoliko korakov razširilo, ker za naraščajoče število faranov v svojem prejšnjem obsegu ni več zadostovalo.

XXV.

Prebivalci.

Poličanska župnija je štela l. 1897 svojih 2521 duš. Prebivalci po svoji modrosti in poštenosti lepo slovijo in stanujejo v Dravinjski dolini in na bližnjih bregovih v sledečih selih: Zgornje Poličane¹,

¹ Sela, ki se nahajajo na znožju gorovja, imenuje Slovenec Poličane ali Poliče od besede „polica“; na viših policah ležeče vasi pa imenuje Klopce, od besede „klop“. Kjer je v dolini kaj več brega, tam je Klanec.

Spodnje Poličane, Podboč, Maherska Ves (Marchendorf) Pekel, Breznica, Čretnik, Čadram, Stanosko, Lešečka Ves, Lubična, Lobnik, Podlubično. Čirje in Kočnik imata obilo vinogradov, ki dajejo prav prijeten pridelek.

XXVI.

Rešitev zbirce.

Po štajerski deželni postavi od 18. julija 1871 se je rešila zbirca, ki jo je imel Poličanski župnik dobivati od svojih faranov tem potem, da se je pomnožila vsakoletna davščina s številko 20.

Ker se nam poda tako zvesto lice Poličanske župnije za leto 1884, ko se je reševanje uradno popisalo, naj sledijo tu imena vseh rešiteljev in pa od njih plačani znesek. Tu in tam je pristavljeno tudi hišno ime in pa, kam je kmetija preje podložna bila.

Poličane. Andrej Grundner (pri Korenu), 71 gld. 10 K; Janez Hartner 94 fl. 80 K; Štefan Detiček (Jernejc) 47 fl. 40 K; Jožef Detiček (Rihl) 23 fl. 70 K; Jakob Francl (Zgornji Koren) 71 fl. 10 K; Juri Breznik (Bohak) 23 fl. 70 K; Jakob Žager (Kraner) 23 fl. 70 K; Juri Kappel (Belek) 47 fl. 40 K; Marija Rober (Kolarica) 24 fl. 20 K; Anton Kokne (Tinč) 47 fl. 40 K; Jernej Štumpf 21 fl.; Šimon Mlaker (Zatiček) 71 fl. 10 K; Šimon Rober (Kocian) 47 fl. 40 K.; Rozalija Škerjanc (Poharc) 23 fl. 70 K; Anton Prešern (Ledensšek) [recte Lebensšek] 47 fl. 40 K; Janez Jezernik (Bidvek) 47 fl. 40 K; Mat. Zlatorepec (Primec) 47 fl. 40 K.

Lubično. Ana Kolander 23 fl. 70 K; Elizabet Kegū (Tontek) 23 fl. 70 K; Franciška Kmet (Kranc) 47 fl. 40 K; Franc. Korošec 23 fl. 70 K; Jožef Francl 43 fl.; Andrej Kohne 43; Kašpar Kohne 43; Jakob

Bizjak (Zvonšek) 43 fl.; Florijan Švagan (Florjan) 22 fl.; Jožef Robič (Bohak) 21 fl. 50 K; Marija Pevec (Goljš) 21 fl. 50 K; Filip Bohak 21 fl. 50 K.

Pod-Boč. Matej Onič (Spehovnjek) 47 fl. 40 K; Janez Babšak (Bauer) 47 fl. 40 kr.; Jožef Jurančič (Vreščak) 47 fl. 40 K; Janez Kosič 47 fl. 40 K; Matija Potisk (Andrejc) 27 fl. 70 K; Franč. Petelinšek (Robič) 23 fl. 70 K; Juri Kampuš (Lipovec) 23 fl. 70 K; Jožef Zechmer 47 fl. 40 K; Franč. Graf (Grof) 27 fl. 70 K; Mihael Jager 23 fl. 70 K; Andrej Jaguč (Drečak) 23 fl. 70 K; Jakob Jančič (Drečak) 47 fl. 40 K; Anton Krajnc (Kroisendorf) 27 fl. 70 K; Andrej Jagodič (Suhi Drečak) 47 fl. 40 K; Florijan Vodnik (Pahulet) 23 fl. 70 K; Jernej Potisk (Puščen) 47 fl. 40 K; Jožef Potisk (Žebelj) 23 fl. 70 K; Lovrenc Sovinc 47 fl. 40 K; Anton Kodrič (Fišner) 47 fl. 40 K; Valentin Stibler (in Scheiderke) 23 fl. 70 K.

Pekel. Valentin Damše 47 fl. 40 K; Andrej Golob (Blažneč) 47 fl. 40 K; Franč. Kočajž (Šamel) 47 fl. 40 K; Anton Šuc (Jožek) 47 fl. 40 K; Eduard Candolini 47 fl. 40 K; Jožef Baumann (nekdanj podložnik Zbelovski) 47 fl. 40 K; Jakob Kodrič (Markov Jakec) 37 fl. 70 K.

Maherska Ves (Merchendorf). Ferdinand Binder (Thomann, Agent in Triest) nekdanj Zbelovski, 94 fl. 80 K; Lovrenc Jemenjšak (Urlep, Zbelovski) 14 fl.; Mihael Jager (Golob) 47 fl. 40 K; Šimon Drev (Jerpek) 47 fl. 40 K; Andrej Mahorič (Zbel.) 56 fl. 50 K; Andrej Modrič 36 fl. 90 K.

Breznica. Jožef Bohak, 47 fl. 40 K; Anton Uršič 4 fl. 40 K; Juri Trofenik (Terepec) 23 fl. 70 K; Juri Drogenik 47 fl. 40 K; Anton Stumpf (Studeniški podložnik) 47 fl. 40 K; Jožef Bohak (Žunižek) 14 fl.;

Juri Rahle (Polun) 14 fl.; Blaž Korošec (Nočnik) 14 fl.; Valentin Jamšek (Kovač) 14 fl.; Juri Kohne (Varga) 23 fl. 70 K.

Čadram. (Vsi kmeti so spadali nekdanj pod Studenice). Jožef Francel (Bukšek) 14 fl.; Franč. Grundner 47 fl. 40 K; Jakob Sattler (Kolar) 47 fl. 40 K; Jožef Jager (Krampežnjek) 31 fl. 05 K; Janez Žnidar 47 fl. 47 K.

Stanosko. Florijan Stermšek (Stud.) 11 fl. 85 K; Franč. Stermšek (Juraš) 23 fl. 70 K; Šimon Kodrič, vulgo Šrot (Štatenberski podl.) 11 fl. 85 K; Janez Jemenjšek (Poharc, Konjiški podl.) 23 fl. 70 K; Mihael Grosek (Miheljak ali Kerčovniški, Stud.) 14 fl.; Jakob Gamsi (Gluhajner, pod Konjice) 14 fl.; Jakob Stermšek (Stoporko, Štatenberg) 47 fl. 40 K; Juri Kranjc (Pukmajster-Gluhajner) 14 fl.; Franč. Polanec (Skoper) 14 fl.; Jakob Strnad (Palir) 47 fl. 40 K; Marko Prešern (Medvejski Jurač) 14 fl.; Apolonija Korošec (Bračko) 14 fl.; Marija Stumpf (Stumpflja) 14 fl.; Martin Rober (Romih) 14 fl.; Franč. Korošec (Ciglar) 14 fl.; Štefan Brglec (Jakopič) 17 fl. 10 K; Šimon Stanovšek (Klebec) 17 fl. 10 K; Valentin Ambrož (Janžurek) 17 fl. 10 K; Pavel Urlep (Šerbelj) 10 fl. 10 K; Anton Kolar (Krampežnjek) 11 fl.

Lešečka Ves (Luxendorf). Kmeti so spadali nekdanj vsi pod Štatenberg. Anton Detiček (Knap) 11 fl. 85 K; Juri Rober (Štamer) 16 fl. 05 K; Franč. Kos (Najgelc) 23 fl. 70 K; Anton Schuster (Brezničan) 15 fl. 55 K; Janez Žnider 15 fl. 55 K; Florijan Gunžer (Budin) 11 fl. 85 K; Šimon Fuhrmann (Gluhajner) 15 fl. 55 K; Anton Čokl (Inkret) 25 fl. 80 K; Šimon Polanec 2 fl. 10 K; Jožef Kos (Kolander) 47 fl. 10 K; Jako Godec (Pogranc) 15 fl. 55 K; Janez Detiček

(Knap) 15 fl. 55 K; Anton Grosek (Kohnetov) 12 fl. 10 K; Šimon Termolšek (Kosek), 11 fl.; Janez Strausz (Hajnšek) 23 fl. 70 K; Šimon Žnider (Lenart) 13 fl. 95 K; Lovrec Schutz (Pirš) 47 fl. 40 K; Šimon Žnider (Ernejšek) 17 fl. 10 K; Juri Kalba (Kočevar) 17 fl. 10 K; Jožef Florijančič (Zvonšek) 23 fl. 70 K; Andrej Leskovar (Kamenar) 23 fl. 70 K; Andrej Grundner 23 fl. 70 K; Juri Šproger (Jakopič) 26 fl. 95 K; Andrej Kohne (Kovaček) 23 fl. 70 K; Štefan Ajdnik (Hrstelj) 15 fl.; Juri Košič (Bukšek) 11 fl. 85 K; Juri Modrič (Belc) 11 fl. 85 K; Janez Berle (Kolarek) 7 fl. 34 K; Marija Sproger 10 fl. 50 K; Andrej Grundner (Pavlak) 14 fl.; Jožef Golob (Schutz) 11 fl. 50 K; Simon Turin 11 fl. 50 K; Šimon Slemenšek 11 fl. 50 K; Juri Poljanec (Gartner) 11 fl. 50 K; Jožef Pogačnik 11 fl. 50 K; Janez Detiček 8 fl. 40 K; Franč. Kos 4 fl. 20 K; Neža Detiček 2 fl. 10 K; Helena Košič 6 fl. 30 K; Matevž Bohak 4 fl. 20 K; Neža Mavrin 2 fl. 10 K; Anton Grundner 6 fl. 30 K; Šimon Kohne 8 fl. 40 K; Pavel Urlep 8 fl. 40 K.

Dajala je poprek vsaka hiša 10 do 20 bokalov pšenice ali pa tudi rži, zvitek povesma in pa pol sira. Vsa zbirca se je rešila s 4228 fl. in 60 K. Obresti od te glavnice se všttevajo župniku v določeno plačo vsakoletnih 700 gld.

XXVII.

Novi zvonovi.

Župno predstojništvo je sklenilo 14. aprila 1884 z mariborsko zvonarsko tvrdko: »Denzel in sinovi« sledečo pogodbo.

§ 1. Naročijo se štiri novi zvoni, ki naj tehtajo skupaj 60 stotov; veči zvon naj bo težek 32 stotov, oni trije pa naj ohranijo primerno razmerje.

§ 2. Tvrdba Denzel si računi za stot teže 90 fl. vendar tako, da oskrbi zvonom tudi potrebno opravo (Montierung).

§ 3. Za zvone se sme rabiti edino le bakro in kositer (Kupfer und Zinn).

§ 4. Zvoni morajo biti gotovi do 6. julija 1884 in bodo župljani sami z vozovi po nje prišli.

§ 5. Zvoni naj se glasijo v C-moll-accordu, torej: C, es, g, c. Trdka jamči za harmonijo.

§ 6. Tvrdba Denzel prevzame dosedanje zvonove in računi stot po 56 fl.

§ 7. Livarna Denzelnova pomaga pri obešanju zvonov brez povračila za trud.

§ 8. Zvonovi se, plačajo ko v zvoniku zapojejo. Novi zvonovi so stali za vsem 6376 fl. 22 kr.

Dohodki. Glavnica Vincenca Škorjanca 500 fl. in 473 fl. 42 kr.; Glavnica Antona Detička 250 fl. in 70 fl. Domači župljani so zložili 3141 fl. 63 K. Njihovo cesarsko in kraljevo Veličastje Francišek Jožef so darovali 300 fl. Drugi dobrotniki so darovali 114 fl. 20 K; Za tri stare zvone, ktere je kupila Bistriška podružnica Sv. Margareta, in ki so tehtali 1040 *kg* = 18 stotov in 57 funtov, stot po 56 fl., se je dobilo 1039 fl. 99 K. Za strti zvon, ki je tehtal 140 *kg* se je skupilo 139 fl. 44 K. Vseh dohodkov je bilo 6431 fl. 32 K.

Stroški. Zvonarju Denzel-*nu* za 4 zvone s skupno težo 3510 *kg* = 62 stot, 68 funtov z opravo 5641 fl. 20 K. O tej priložnosti se je cerkev tudi znotraj in zunaj pripravila.

Knez in škof Jakob Maksimiljan Stepišnek so nove zvonove posvetili v Poličanah v pričo ekscelence prečast. g. Jurija Štrossmayerja, škofa Djakovarskega 10. avgusta 1884.

XXVIII.

Dovoljenje za zidanje nove cerkve.

Cerkvenemu konkurenčnemu odboru v Poličanah je došlo od c. kr. okrajnega glavarstva v Mariboru 9. decembra 1894, št. 33.383 pismo sledeče vsebine.

Z ozirom na poročilo od 30. avgusta 1894, št. 68, s katerim se je vložil načrt za razširjenje župne cerkve v Poličanah, je c. kr. namestnija 28. novembra 1894, št. 29.863 naznanila, ko je preje c. kr. konservator dr. Arnold vitez Luschin vse podatke presodil, da nima cerkev nobene starinske vrednosti, in da konservator načrtu ne ugovarja, ker se zvonik in pa prezbiterij itak ohranita. Dosedanji oltarji se naj dobro shranijo. Načrt se vrača v prilogi. Za potrebno dovoljenje k zidanju se naj prosi pri občini v Poličanah.

Konkurenčni odbor je pri občini svojo prošnjo vložil 16. decembra 1894, št. 46, in občinski urad v Poličanah je 19. decembra 1894, št. 257 stavbo dovolil. Prečastiti knezo-škof. lavantinski konzistorij je 16. januarja 1895, št. 176 načrt odobril in ob enem naznanil, da sodi o tem predmetu centralna-komisija za umetnostne in zgodovinske spomenike v svojem dopisu iz Dunaja od 14. decembra 1894, št. 1991 tako-le:

»Vsa stavba je krajevnim razmeram primerna in dobra je misel, da se pozida glavna ladija poprek med

zvonikom in prezbiterijem. Zvonikova streha bi se še lahko o priložnosti po prigenjenem načrtu preuredila.«

XXIX.

Priprave za zidanje cerkve.

Poličane so štele nekdanj 1000 duš, sedaj pa, vsled dveh železnic in živahnosti prometa na cesti, ki na Slatino vodi, štejejo 2521 duš in tako je postala stara župna cerkev za toliko ljudi pretesna. Dolga je bila 25 metrov; 5 metrov je pa bila široka in visoka.

Rajni gospod župnik Benedikt Jury so oskrbeli, kakor je bilo že povedano, l. 1884, nove zvonove.

Leta 1886 so pokojni gospod župnik Benedikt Jury osnovali tudi društvo za zidanje nove cerkve, ki je počasno napredovalo. Nabralo se je v šest letih 950 fl. Rajni gosp. Benedikt Jury so zadnja leta za vodeniko bolehali in Bog jih je poklical na plačilo v spomladi l. 1889.

Tudi njihovemu nasledniku župniku Janezu Pajeku so bili dnevi že šteti, ko so v Poličane došli. Prezidali in razširili so cerkev in župnišče v Zdolah pri Brežicah in namerjavali so ravno to tudi v Poličanah. Srčna vodenika jim je delovanje ustavila 19. januarja 1890.

Sedanji župnik v. č. g. Janez Lenart so bili preje dušni pastir v Tinju na visokem Pohorju, in so prezidali oziroma pozidali tam cerkev, šolo, župnišče in cerkvene viničarije. Zato je zavladdalo občno veselje, ko so bili 1. maja 1890 za župnika v Poličanah umeščeni, češ, zdaj pa dobijo tudi Poličane prepotrebno novo cerkev. In res, gospod so se takoj dela poprijeli

in obudili najpreje društvo za zidanje cerkve: začela se je prava duhovska pomlad in kakor pridne bučelice so znašali darežljivi župljani svoje prostovoljne darove.

Tu še dostavimo nekaj o postanku načrta za novo Poličansko cerkev. Preč. gospod stolni prošt, Ignacij Orožen, nasvetovali so cerkvenemu predstojništvu slovečega konservatorja, preč. monsignore Janeza Grausa kot najboljšega izvedenca za napravljanje načrtov in za primerno pa lepo zidanje. Monsignore Graus je cerkev pregledal, premeril in dvakrat fotografiral ter naročil zdaj že tudi rajnemu arhitektu Robertu Mikoviczu v Gradcu, kako naj načrt izdela, da stavba ne bode predraga.

Dobra sreča, ali recimo bolje božja volja je obrnila tako, da se je ravno takrat, 18. junija 1893 vršila v Poličanah cerkvena vizitacija in da so preč. in milostljivi gospod knez in škof tam birmovali. Prečastiti viši pastir so govorili o sv. Križu, znamenju našega izveličanja in pa o tem, kako zelo potrebujejo Poličane nove prostorne cerkve, in slednjič so še tudi obilen dar v podporo bogoljubnega podjetja domačemu dušnemu pastirju izročili. Bog je besede višega pastirja prav očitno blagoslovil in domači župljani so začeli še obilneje darovati; kateri pa niso kar gotovega denarja položiti zamogli, so obljubili vsak po svojih močeh in so pozneje tudi svoji obljubi zvesti ostali.

Pa tudi posvetna gosposka je cerkvenemu predstojništvu bila prav na roko in posebna hvala gre v tem oziru c. kr. okrajnemu glavarju Frančišku Kankowskemu in pa takratnemu komisarju Juliju vitezu Vistarini-ju, sedanjemu voditelju okrajnega glavarstva v Brežicah.

Že 20. avgusta 1894 so začeli s primerno slovesnostjo zemljo za cerkveni temelj na južni strani cerkve kopati in pa Boga prositi naj jim bode varih in pomočnik.

Preje ko se je začela župna cerkev in pa zraven stoječa kapela sv. Lukeža podirati, treba je bilo oskrbeti prostor, v katerem se bode med zidanjem božja služba opravljala. Postavila se je torej na povekšanem pokopališču nova kapela Matere Božje sedem žalosti in se je za njo porabilo 800 fl. Župljani so vložili k tej svoti 340 fl. V tej kapeli se je namestil zanimivi barok-oltar, ki je bil preje veliki oltar v farni cerkvi; za njega se je gospod Graus čisto posebno zanimal. Prečastiti gospod kanonik Anton Hajšek, dekan Bistriški so 28. oktobra 1894 pred kapelo spregovorili in potem so v navzočnosti preč. g. kanonika dr. Ivana Križaniča, gospoda župnika Venčeslavskega Franciška Petana in pa pisatelja teh le vrst kapelo blagoslovili; odslej se je smela tam sv. maša brati.

Cerkveno predstojništvo je sklenilo 27. januarja 1895 z zidarskim mojstrom gosp. Vincencijem Greinom iz Vojnika pogodbo, kako in pa za katero plačilo zidanje prevzame.

Belo nedeljo, to je 21. aprila 1895 se je preneslo Najsvetejše v kapelo na pokopališču, kjer se je tudi do pozne jeseni božja služba opravljala; predižnica je stala pred kapelo in tako so duhovnik v sredi med rajnimi farani še živim predigovali, naj ne pozabijo, da nimamo tu stalne domovine, ampak da se odprejo prej ali slej tudi nam temna vrata v grob, skoz njega pa pot v nebeško domovino.

O vnebohodu Zveličarjevem 23. maja 1895 je prirastel zid iz zemlje že za eden meter in vršilo se

je tedaj blagoslovljenje temeljnega kamena po preč. gospodu kanoniku dr. Ivanu Križaniču, ki so bili za to od preč. kn.-šk. ordinarijata posebno pooblašteni. Preč. g. govornik so pokazali, da je gospod Jezus Kristus tisti ogelni kamen, na katerega moramo zidati vso svojo srečo, časno in večno; pohvalili so pa tudi župljane, ki so po zgledu sv. cesarice Helene sklenili sv. Križ s tem poveljati, da postavijo jemu v čast na mesto majhne, prav lepo in dostojno hišo božjo. Po predigi so pa preč. g. kanonik Karol Hribovšek služili slovesno sv. mešo. Svečanosti so se vdeležili: g. okrajni glavar Franc. Kankowsky, g. komisar pl. Vistarini, vsi sosedni v. č. duhovni gospodje, namreč Studeniški, Makoljski, Bistriški, Venčeslavski, Sladkogorski, Loški i. d. . Izmed posvetne gospode imenujemo še s posebno hvaležnostjo gospoda inženerja Stanjka, ki je stavbo kot strokovnjak tako zvesto nadzoroval. Vernega ljudstva se je bilo toliko zbralo, da je na zadnje krčmarjem že kruha in vina zmanjkovalo.

Zidanje je bilo 11. avgusta 1895 do vrha prirastlo. Strešni oder je postavil tesarski mojster iz Slov. Bistrice. Pokrivanje cerkve se je pa končalo 1. oktobra 1895.

Tudi znotranje delo je veselo napredovalo in 28. oktobra 1895 je bilo bokanje dognano.

Zdaj se je moralo misliti na to, da se Najsvetejše zopet iz kapele žalostne Matere Božje prenese v cerkev, ker bi se v zimi vendarle ne mogla služba božja tako rekoč pod milim nebom opravljati. Štrto adventno nedeljo 28. novembra 1895 so prenesli preč. gospod kanonik Filip Jakob Bohinc, stolni župnik v Mariboru Najsvetejše v slovesni precesiji v novo farno cerkev. Potem je pa spregovoril pisatelj te-le farne kronike blizo tako-le.

XXX.

**Prediga o priložnosti prve božje službe v novi
Poličanski cerkvi 28. novembra 1895.**

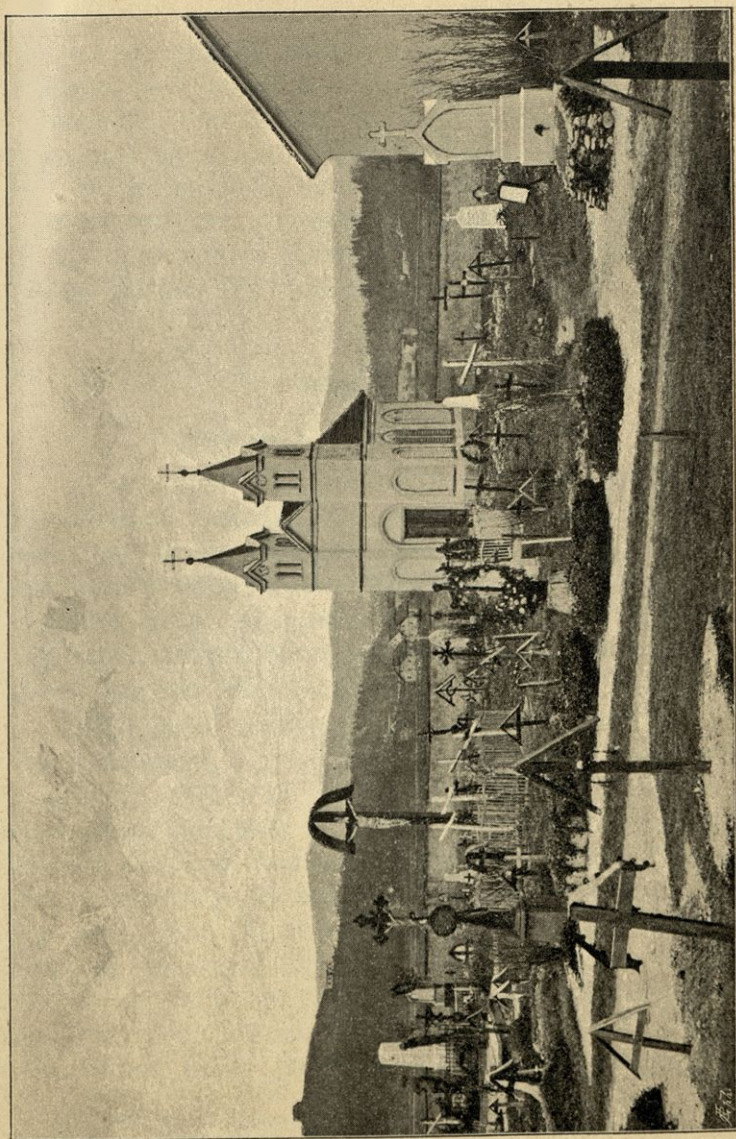
Predmet: Ljubezen križanega Jezusa
do nas ubogih grešnikov.

Rek: „Ljubil me je in se je daroval
za mene.“ (Gal. 2, 20).

Uvod.

Vaš visokočasti gospod župnik so me 21. novembra tekočega leta obiskali in so mi pokazali staro podobico bratovščine za srečno smrtno uro, ki je nekdej v Poličanah bila in pa vabili so me, naj danes pri Vas spregovorim o trpljenju Gospoda našega Jezusa Kristusa in pa o bratovščini za srečno smrtno uro, ki se naj v novi cerkvi sv. Križa zopet obudi in k temu pripomaga, da se nikdo izmed Vas ne pogubi, da marveč vsi pri Bogu usmiljenje najdemo, ko se duša od telesa loči. Obljubil sem, naj bi si tako naklonil usmiljenje božje in pa izprosil stanoovitnost do konca. Tega daru si namreč, kakor uči sveti Tridentinski zbor v 6. seji v 13. poglavju ne moremo zaslužiti, pač pa si ga moremo po nauku sv. Avgušтина (Liber de dono perseverantiae, cap. 6) s svojimi molitvami, srčnimi željami in dobrimi deli nakloniti.¹ Ker si pa srečne smrtne ure ne moremo zaslužiti ampak samo izprositi, za to pa prosimo Tebe, o Marija, Mati božjega usmiljenja, prosi za nas zdaj in ob naši smrtni uri! Ker vem, da me je Jezus ljubil, in da se je za mene daroval na svetem križu (Gal. 2, 20), naj

¹ „Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest: sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest.“ Patrologiae cursus compl. accurate Migne, J. Aurelii Augustini tom. 10. pag. 999.

bi se jaz ne pogubil ampak zveličan bil, in ker vem da Marija, Mati božja, za me prosi, in da njena prošnja pri Bogu vse doseže,¹ in ker sem »prisegel in sklenil izpolnjevati rzsodbe Tvoje pravice o Bog« (Ps. 118, 106), za to pa tudi zvesto pričakujem srečne smrti in se nečem bati nobenih nevarnosti, ki mi pretijo. Saj nas opominja sv. Duh: »Veseli se naj srce tistih, ki Boga iščejo«. (Ps. 104, 3).

Razprava.

I. Premišljevanje o trpljenju Kristusovem.

1. Sv. Alfonz Liguori uči v svojem govoru o štrti adventni nedelji,² da je Jezus Kristus na svet prišel, naj bi mi spoznali, kako da nas Bog ljubi. Jezus je bil krvavo bičan, s trnjem kronan, na sv. križu zaničevan in v najhujših bolečinah je na sv. križu svojo dušo izdihnil zavoljo-mene: »Ljubil me je in je daroval samega sebe zavoljo mene.« (Galat. 2, 20).

2. Ko je bil sv. Vincencij Pavlanski dušni pastir vseh kaznjencev, ki so morali na kraljevih ladijah ali galejah veslati ali z dolgimi lopatami ladije po morju goniti, je prišel po svojih opravkih tudi v mesto Marseille. Našel je tam na ladiji prikovanega mladega moža, kateremu je bil hrbet že ves z biči razsekan, ker se je branil dela, in je hotel rajše pod krvavimi udarci umreti ko pa veslati. Sv. Vincencij se je tej upornosti čudil in z obupanim siromakom prav ljubeznivo in usmiljeno ravnal. Kakor se začne sneg topiti, ko ljubo, toplo solnce na-nj posije, tako se je začel tudi ne-

¹ Alfonz Marija Liguori, „O molitvi“, Rejno 1852, 387.

² Zbrani govori, Rejno, 1842, I., 51.

srečnik jokati, ko je svetnik ž njim tako lepo in prizanesljivo ravnal. Začel mu je praviti, kako da je v železje in na ladijo prišel.

Kaznjenec je bil preje delavec ali pomočnik pri nekem zlatarju in je zaslužil pri njem dosti kruha za sebe, za svojo ženo in za otroke; bil je srečen in zadovoljen. Ne tako njegov bogat gospodar; lakomnost namreč tudi pri kupih zlata lačna ostane in nima nikdar dosti. Naj bi pri svojem delu še več zaslužil, je začel med zlato več bakra mešati nego je dovoljeno. Ker je vedel, da bi mu kraljevi nadzorniki te mešanice ne hoteli s pečatom potrditi, ki se na vsakem zlatem izdelku poznati mora, si je dal sam na skrivnem takošen pečat narediti, in sam je zdaj svoje nepoštene izdelke pečatil in tako kupcem krivico delal. Ko se je pa zbal, je skrnil ponarejeni pečat v delavčevi škrinji, in tam ga je gosposka pri preiskovanju našla. Zato so nedolžnega pomočnika zgrabili, ker je gospodar vso krivico na njega zvrčal, in so ga odgnali na ladijo.

Svetemu Vincenciju se je siromak v srce smilil in sklenil je usmiljeno delo opraviti, ki je nekako podobno odrešenju, katero je nam ubogim grešnikom došlo po Jezusu Kristusu. Prevzel je namreč na sebe kazen, h kateri je bil zlatarski pomočnik ohsojen. Z dovoljenjem straže je izročil kaznjencu svojo dolgo in črno duhovsko obleko in se je dal sam namesto njega v železje zakovati. Jetnik je v svetnikovi obleki prišel srečno v Belgijo, kjer je začel pridno delati in tako je bilo zopet dosti kruha za njega, za ženo in za otroke. Kaj mislite, kolikokrat na dan so se pač srečna družinica pogovarjali o usmiljenem duhovniku Vincenciju, ki jih je iz tolike nesreče rešil!

Vincencij je med tem z drugimi veslarji delal in ž njihovo uborno hrano je bil ves zadovoljen in veselil se je sreče rešenega jetnika, katerega je bila kri- vična sodba med hudodelnike posadila. Tako je sv. Vincencij popolnoma izginil in v Marseille ter v Parizu so se začeli popraševati, kam da je ljubeznivi in usmiljeni svetnik spremenil. Slednjič pride v Mar- seille na ladjo neki gospod, ki je Vincencija dobro v lice poznal. Pa skoraj ni hotel svojim očem verjeti, ko ga je ugledal. Ko je pa svetnik spregovoril, ga je po glasu čisto za gotovo spoznal, in vse se je veselja jokalo, ko se je zvedelo, koliko usmiljenja je sv. Vin- cencij ubogemu siromaku skazal. Vse žive dni se mu je poznalo na rokah in nogah, da je kedaj v železo za- kovan bil.¹

3. kdo bi naj ne ljubil ljubeznjivega sv. Vincen- cija Pavlanskega, ki je iz krščanskega usmiljenja postal jetnik, naj bi nedolžnega jetnika rešil? Kdo bi naj ne ljubil še veliko gorečniše Jezusa Kristusa, katerega krvave rane nas spominjajo, da zavoljo nas ni samo jetnik postal, ampak da je iz neizrekljive ljubezni do nas vso svojo kri na Sv. Križu prelil. Jezus bi nas bil zamogel rešiti tudi drugače, in bi božja pravica sama na sebi ne bila terjala toliko trpljenja in pa prelivanja krvi Jezusa Kristusa. Sv. Alfonz Liguori (op. cit. p. 51) uči, da bi bila tudi samo ena kaplja dragocene krvi Jezusove zadostovala za odrešenje vseh ljudi, in da bi bila zadostovala tudi samo ena

¹ Il a plu a Notre-Seigneur de marquer quelques saints des stig- mates de sa passion: Vincent gardera toute sa vie les stigmates de son héroïque sacrifice, dont l'enflure et les plaies de ses pieds temoigneront desormais jusqu' à son extrême vieillesse." Vie de S. Vincent de Paul par M. l'abbé Maynard chanoine de Poitiers. Quatrieme edition. Paris, Bray et Betaux, 1880, 41—42. Der hl. Vincenz von Paul. Von Alban Stolz. Freiburg, 1878, 29—30.

molitev Jezusova v odrešenje celega svetá. Jezus je namreč Bog in človek v eni osebi; zato je pa vsako njegovo delo neskončne urednosti.

Kar je zadostovalo pravici božji, to pa ni zadostovalo ljubezni Jezusovi. Da bi nam pokazal velikost ljubezni svoje, je v največih bolečinah za nas vso svojo kri prelil. To resnico nam oznanjujejo tiste besede, katere je naš Gospod in Zveličar pri zadnji večerji govoril . . . »To je moja kri novega zakona, ki se prelije za mnoge.« (Mat. 26, 28). Sv. Alfonz Liguori (op. cit. l. c) uči, da pomeni beseda »prelije«, tukaj naravnoč, da se je kri Jezusa Kristusa v njegovem trpljenju izlila do zadnje kaplje. V resnici beremo v latinskem izvorniku, katerega je sv. Tridentinski zbor v svoji šrti seji (Decret de ref.) za oznanjevanje božje besede kot podlago potrdil, besedo »effundetur«, ki pomeni »popolnoma izliti«. Ko je Longin po smrti Odrešenikovi njegovo stran s sulico prebodel, je pritekla iz rane kri in voda, v znamenje, da je pritekla zdaj zadnja kaplja, ki se je še bila ohranila.

4. V evangelju sv. Janeza beremo prelepe besede Jezusove: »Veče ljubezni od te nima nikdo, kakor če svoje življenje za svoje prijatelje daruje.« (Jan. 15, 13). Resnično ne more nobeden prijatelj za svojega prijatelja več storiti in ne več za njega darovati, kakor če za njega umerje. Dunajski dnevnik »Vaterland« je l. 1893 v svoji 99. številki objavil pretresljivo novico. Neki nezadovoljni služabnik Csolics se je skrivaje približal 10. aprila 1893 Estergonskemu nadškofu kardinalu Klaudiju Vaszary-ju, in že je nesrečnik nož proti svojemu gospodarju zavihtel ko ga kardinalov tajnik dr. Medard Kohl zgrabi in na tla podere. Ker je zdivjani Csolics kardinala zgrešil, je pa začel tajnika z nožem pehati

in mu je zaudal res pet silnih in globokih ran. Ravno v pravem času je še prišla pomoč: Csolicsa so zvezali, ranjenega tajnika so pa hitro v posteljo spravili, in hvala Bogu, zdravniki so mu vendar še kri ustavili. Ves čas pa, ko je bilo tajnikovo življenje še v največi nevarnosti, se prevzvišeni gospod kardinal niso mogli pomiriti in prebedeli so marsiktero uro pri njegovi postelji. Ko se je čez dolgo časa začelo tajnikovo zdravje vračati, so ga kardinal bogato obdarovali in so mu izposlovali tudi priznanje od najviše strani za njegovo darežljivo ljubezen.

Koga bi naj tolika požrtvovalnost Kohlova ne ganila? Sploh občudujemo vsakega človeka, ki za svojega bližnjega svoje življenje v nevarnost postavi; le samo zato se malo zmenimo, da je Jezus Kristus, Sin božji, za nas na svetem križu vso svojo kri pretil in sicer iz ljubezni do nas, in pa v najhujših bolečinah.

5. Sveti Frančišek Asiški noč in dan ni mogel pozabiti Jezusa Kristusa, ki je iz ljubezni do nas na sv. Križu umrl. Hodil je po ulicah mesta Asisi in je oznanjeval nauk od ljubezni Jezusove do nas ubogih grešnikov. Prvi zvesti poslušalec njegov je bil Bernardo de Quintavalle, bogat trgovec, katerega je nenavadna ljubeznivost svetnikova vsega premagala. Ker so pa drugi le trdili, da je Frančišek najbrže pamet zgubil, češ, še denarja ne mara in živi v prostovoljnem uboštvu, se je hotel Bernardo prepričati, ali je Frančišek v resnici svetnik ali pa ne. Ker je bil sv. Frančišek od svojega lakomnega očeta zavržen, ga povabi Bernardo v svojo hišo, naj ž njim živi. Bernardova hiša je pa imela prav za prav samo eno spalnico, in v tej so prenočevali s hišnim gospodarjem tudi gostje, torej

tudi Francišek. Po noči se je Bernardo potajil, kakor bi spal, in tako je opazil, kako je njegov svet tovariš s postelje vstal, pokleknil in solze prelivajoč zdihoval: »Moj Bog in moje vse!« (Thom. a Celano, Vita S. Francisci, C. 10. Dr. Frz. Hettinger: Aus Welt und Kirche. I. 184).

Sv. Franciška so torej kar solze posilile, ko je premišljeval trpljenje Kristusovo. Ko so pa enkrat vsega objokanega pred sv. Križem klečečega našli, so ga prašali, kaj mu je, in zakaj tako žaluje. Odgovoril jim je: »Premišlujem, kako je bil Jezus zaničevan in kaj je potrpel; najhuje me pa boli, da nehvaležni človeški rod, za katerega je Jezus svojo kri prelil, na svojega Zveličarja niti ne zmisli.« (Sv. Alfonz Liguori l. c. 52).

6. Ljubezen Jezusova do nas je bila tolika, da ni hotel za nas samo umreti, ampak da je tudi vse svoje žive dni hrepenel po tistem dnevu, ko bode za nas trpeti in umreti mogel. »Moram krščen (s tekočino polit) biti, in kako si tega želim, dokler se ne zgodi.« (Luk. 12, 50). Hotel je reči: V trpljenju se bode zlivala po meni in tekla od mene moja lastna kri, ki bo človeški rod oprala njegovih grešnih madežev.« Ravno zato je tudi pri zadnji večerji pred svojim trpljenjem zdihnul: »Silno sem želel to-le velikonočno jagnje z vami zavžiti.« (Luk 22, 15).

7. Sv. Pavel nam priča, da pagani tega niso mogli razumeti, da bi se bil Jezus Kristus tako ponižal in da bi bil iz ljubezni do nas na svetem križu umrl. Piše namreč tako: »Mi oznanjujemo Kristusa križanega, ki je Judom v spodtiko (ker je tudi od Judov zaničevane poganske narode v svojo sv. cerkev poklical) poganom pa nespamet« (I. Kor. 1, 23). Kdo

bo neki verjel, so rekli, da bi Bog, ki je neizrekljivo srečen, in ki nobene stvari ne potrebuje, človeško meso sprejel, in da bo iz ljubezni do človeškega roda umrl. Ali ni to tako kakor da bi Bog nespametno ravnal, posebno še, ker so mu ljudje za njegovo usmiljenje tako malo hvaležni! Tudi sv. Gregor Veliki trdi v svoji 6. homiliji, da presega delo odrešenja, vse pričakovanje in vse naše nade. In vendar je tolažljiva verska resnica, da je hotel Sin božji vso svojo Kri za nas preliti, naj bi mi ž njo umiti, očiščeni bili. »Ljubil nas je in nas je čisto opral naših grehov s svojo krvjo« (Razod. 1, 5).

7. Nikar torej ne pozabimo dobrote odrešenja, ki nam je došlo po Jezusu Kristusu! Sv. Duh nas opominja: »Spominjaj se dobrote tistega, ki se je za tebe zastavil, ker je daroval za tebe svojo dušo.« (Sirah. 29, 20). Ta dobrotnik, o katerem se tu govori, je po splošnem spoznanju najpobožniših in najbolj učenih razlagateljev sv. pisma gospod Jezus Kristus.¹

Kako se mu pa naj za njegovo darežljivo ljubezen hvaležne skazemo? Ravno to moramo storiti, kar stori dolžnik, za katerega je bogat dobrotnik ves dolg poplačal. Zato moraš najpreje svoj veliki dolg spoznati, prav pogosto plačnika v mislih imeti in moraš skrbeti, da spraviš vsaj nekoliko obresti skupaj, s katerimi hočeš Jezusu povrniti, kar je on za tebe storil.

Če je torej Kristus Gospod zavoljo tebe svojo kri pretil, moraš biti ti pripravljen da za njega kaj pretrpiš. Če je Kristus zavoljo tebe bil po krivem tožen in do krvavega bičan, moraš tudi ti krivico, ki se ti

¹ „Considera che questo amorevolissimo mallevadore di cui qui parlasi per consentimento commune di tutti gl' interpreti e più devoti e più dotti, altri non é se non Gesù tuo signore.“ Paolo Sègnari, Manna dell' anima. 11. Giugno.

godi, zavoljo Jezusa Kristusa potrpežljivo prenašati. Kristusa so zasramovali, da ljudi moti, da je celo od hudega duha obseden. Zato se ga pa tudi ti spominjaj, ko te drugi zaničujejo in recj: O moj Jezus, pomagaj mi, da razžaljivcu odpustim in se nad njim ne hudujem, da tako tebi podoben postanem. Če je hotel Kristus za tebe umreti, prizadevaj si ti vsaj za njega živeti, kakor je kraljevi pesnik David zdihoval: »Moja duša bo za njega živela«. (Ps. 21, 32).

Le prepogosto se pa tako godi, kakor govori sv. Duh: »Grešnik in nečistnik se izogibljeta tistega, ki se je za nja zastavil«. (Sirah, 29, 21). Grešnik, ki je poln zavisti, častilakomnosti, prevzetije, predrznosti, in pa nečistnik, ki meseno greši, se izogiblje Jezusa Kristusa, ki se je za njega zastavil, ker ga podoba križanega Zveličarja spominja, koliko je Jezus za njega storil in kako slabo mu zdaj on vračuje. Tako nehvaležni pa mi nečemo biti. Naj ne mine dan brez spomina na križanega Zveličarja našega. Posebno radi se spominjajmo našega Odrešenika, ko pozvoni v petek v spomin trpljenja Kristusovega! Nikar ne pozabimo, da se ponavlja pri sv. meši ravno to, kar se je godilo na gori Kalvariji. Razloček je le v tem, da se je na Golgati Zveličarjeva rešna Kri resnično pretakala, med tem, ko se na oltarju skrivnostno daruje; zato se nam pa pri sv. meši zasluženje Jezusa Kristusa deli.

8. Da boš torej prav veliko nebeških dobrot pri sv. meši pridobil, treba, da pomisliš, zakaj je Jezus Kristus sv. mešo postavil. Postavil je pa to presveto daritev: 1. Da bi mi Boga primerno in dostojno počastili s tem, da mu darujemo Jezusa Kristusa, ki je bil svojemu nebeškemu Očetu pokoren in sicer pokoren do smrti na križu. 2. Da se Bogu zahvalimo za vse

njegove nepreštete dobrote. 3. Da mu zadostimo za vse svoje grehe. 4. Da zadobimo potrebne milosti.

Zato bo dobro, če pri sv. meši tako-le moliš: »Večni Oče, v tej presveti daritvi ti darujem tvojega božjega Sina Jezusa z vsem zasluženjem njegovega trpljenja, da tako tvoje neskončno veličastje spodobno počastim; 2. da se ti tako zahvalim za vse prejete dobrote, katerih se bodem, kakor upam, vso večnost veselil; 3. da ti tako zadostim za grehe vseh živih in in mrtvih; 4. da dosežem večno zveličanje in pa vse k zveličanju potrebne milosti«.

Kedar duhovnik sv. hostijo povzdignejo, moli tako: »O moj Bog, odpusti mi iz ljubezni do tega tvojega Sina in podeli mi potrebno milost, da stano-viten ostanem in te nikdar več ne razžalim.« Pri povzdigovanju presvete Rešnje Krvi prosi: »Zavoljo krvi Jezusove, podeli mi, o Bog svojo ljubezen in daj mi enkrat v tvoji milosti srečno umreti in pa k tebi v sveta nebesa priti.«

9. Če se tako pri vsaki sv. meši trpljenja Jezusovega spominjamo, se bo s tem ljubezen božja v našem srcu tem bolj vnela. In ravno to želi Jezus Kristus. »Prišel sem, da prinesem ogenj na svet, in kaj hočem drugega, kakor da se vname.« (Luk. 12, 49). Jezus torej hoče, naj naše srce gori v ljubezni do njega. Če me prašaš, kaj naj počneš, da bo ljubezen do Jezusa v tebi vedno živela in s plamenom gorela, te opozorim na besede sv. pisma, kjer beremo: »Moje srce se je vnelo med premišljevanjem«. (Ps. 30, 4). Premišljuj vsak dan vsaj nekoliko trenutkov trpljenje Jezusovo. Saj imate doma v kotu nad mizo znamenje sv. križa in tudi po svojih vsakdanjih opravilih prideš večkrat mimo katerega križa za cesto ali pa v vesi. Da boš

leže prav na kratko premišljeval trpljenje Jezusovo, ti podam tukaj obrazec, ki je posnet po sv. Alfonzu Liguoriju.

10. »Glejte Jagnje božje«; tako je imenoval sv. Janez Krstnik našega Zveličarja, ki je res za nas svojo kri pretil, da bi nam pridobil odpuščenje grehov in pa večno zveličanje zaslužil. Na Pilatovo dvorišče so ljubo Jagnje božje prignali, ne da bi mu volno ostrigli, ampak da bi mu z biči meso strgali ž njegovih ogoljenih kosti. Tu se je izpolnilo, kar je prerok napovedal: »Obmolknil je kakor jagnje pred njim, ki je striže in ni odprl svojih ust.« (Izaija 53, 7). On pa svojih ust zato ni odprl in se ni pritožil, ker se je hotel sam darovati, da bi tako s svojim trpljenjem poplačal, kar smo mi s svojimi grehi zakrivili. Vsi angelji in svetniki naj hvalijo tvojo ljubezen in usmiljenje, ki si v resnici Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta. O moj Jezus! Iz hvaležnosti in pa iz ljubezni po tebe hočem tudi jaz krivico, ki se mi še bo prigodila, potrpežljivo in molče prenašati. Prosim te, pomagaj mi, da ostanem vedno potrpežljiv, in varuj me, da ne bom kedaj hudega s hudim vračal.

Vidim nadalje, da ženejo ljubega Jezusa na goro Kalvarijo in da nosi moj ljubi Zveličar težek križ na svojih ramah. Zgodilo se je, kar je napovedal prerok: »Kakor krotko jagnje so me gnali v mesnico.« (Jerem. 11, 19). Ljubi moj Jezus, kaj pa nameravajo Judi s tebôj, ker so ti težek križ naložili? Ti mi odgovoriš: »Ženejo me na morišče in jaz se jim rad udam, ker hočem s svojo smrtjo tebe oteti večne smrti.« Kako sem se ti pa jaz zahvalil za tvojo ljubezen? Žalil sem te in pa zasramoval, ker sem tolikrat tvojo ljubezen in tvojo milost zaničeval. Pa tudi zdaj še upam,

da mi bodeš milostljiv, ker si iz ljubezni do nas umrl. Obžalujem iz celega srca, da sem te razžalil, o moja ljubezen, ki te ljubim iz celega svojega srca in iz vseh svojih moči.

Kedar je sv. Frančišek Asiški videl, da so katero jagnje v mesnico gnali, se je razjokal in je tako tožil: »Kakor bodo zdaj to le jagnje zaklali, tako so enkrat tudi mojega s križem obloženega Zveličarja na Kalvarijo gnali in tam so ga z žreblji na križ pribili in še povrh zasramovali.« — Ker si, o moj Jezus hotel za mene umreti, hočem zanaprej le za tebe živeti in te hočem ljubiti, kakor si nam ukazal: »Ljubi gospoda, svojega Boga čez vse.« Želim te ljubiti in želim te iz celega svojega srca ljubiti. Obžalujem, da sem tebe žalil, ki si še umiraje za grešnike prosil: »Oče, odpusti jim, ker ne vedó, kaj delajo.« Odpusti mi moj križani Zveličar in ne pripusti, da bi te še kedaj s katerim grehom razžalil. O Marija, mati mojega Zveličarja, sprosi mi največo milost, da tvojemu Jezusu do zadnjega zdihljeja zvest ostanem. (Alphons Mar. v. Liguori, Der Weg des Heils. Regensburg, 1852. S. 48).

11. Ko je Frančišek Pizzaro premagal Peruvansko državo in ko se je polastil tudi tamošnjega kralja, je ukazal ga na železno mrežo položiti, pod katero je žrjavica tlela, naj bi ga tako prisilil, da pové, kje da ima svoje zlate zaklade poskrite. Zraven kralja se je na enaki mreži pekel njegov prvi dvorni služabnik, kateremu je kralj vse svoje skrivnosti zaupal. Ko je vročina vedno hujša postajala, je začel služabnik upiti in na pomoč klicati. Kralj ga vpraša: »Prijatelj, zakaj tako kričiš?« Služabnik mu pa odgovori: »Prosim, svitli vladar, kako bi naj ne vpil, ko me pa živega pečejo.« Kralj mu odgovori: »Saj vidiš, da tudi jaz

tvoj kralj in gospodar, ne počivam na hladnih in dišečih cvetlicah.« To je bilo zadosti. Služabnik je besede svojega gospoda premislil in molče je trpel pekočo vročino, dokler ni svoje duše izdihnil. Toliko pomaga dober zgled.¹ Čisto enako govori k nam pozemeljskim trpinom Gospod Jezus Kristus iz svetega križa: »O vi vsi, ki po poti mimo pridete, pomislite in pogledajte, če je katera bolečina toliko kakor je moja bolečina!« (Jerem. Žalost. 1, 12). Sv. apostol Pavel se je v svojem trpljenju tolažil ravno s tem, da je tako-rekoč s Kristusom križan. »Christo confixus sum cruci« (Gal. 2, 19). Sam Jezus Kristus je učil, da ne more nikdo njegov zvest učenec biti, kdor se križa brani. »Če hoče kdo za menoj priti, naj zataji samega sebe in svoj križ naj vzdigne in naj hodi za menoj«. (Mat. 16, 24). Zato pa tudi sv. Pavel ni nobenega nauka tako pogosto oznanjeval ko resnice, ki nam jih sv. križ pred oči stavi. »Sklenil sem, da nečem med vami nič vedeti, kakor samo Jezusa Kristusa, in sicer križanega« (I. Kor. 2, 2). Seveda posvetni ljudje bi radi le prijetno živeli in se vseh križev otresli, ker jim mrzijo. To pa ni po pameti in ne po božji volji: »Beseda od križa se zdi nespametna tistim, ki se bodo pogubili; tistim pa, ki bodo izveličani, je božja moč.« (I. Kor. 1, 18). Ko so sv. apostola Andreja, patrona naše Lavantinske škofije na smrt obsodili in je križ zagledal, na katerem mu je bilo umreti, ga je z veseljem pozdravil in molil je: »O presrečni križ, združi me z mojim mojstrom, da me po tebi zopet nazaj dobi, ki me je po tebi odrešil.«²

¹ Correspondenz des „Priester-Gebetsvereines.“ 1894. S. 18.

² Brev. Rom. ad hunc diem, lect. 6: „Redde me magistro meo, ut per te me recipiat, qui per te me redemit“.

II. O bratovščini za srečno smrtno uro.

12. Pred mestom Asisi, v katerem je bil rojen sv. Frančišek, stoji častita cerkev sv. Damijana. V tej cerkvi je čul sv. Frančišek iz križa, ki se nahaja zdaj v mestni cerkvi sv. Klare, besede Zveličarjeve: »Pojdi Frančišek in popravi mojo hišo, ki se hoče podreti.« Sv. Frančišek je prodal kos sukna in konja, in je izročil denarje duhovniku, ki so tisto cerkev oskrbljevali.¹ Potem je pa začel milošnjo pobirati, da bi popravljane cerkve dognal. V samostanski ubožni obleki je hodil po ulicah mesta in je govoril o veličastju božjem, za katero se naj tudi oskrbi dostojno svetišče, in da je omenjena cerkev vsa zapuščena. »Kdor mi edin kamen podari, dobi zanj tudi enkratno plačilo; kdor mi podeli dva kamena, dobi tudi dvakratno plačilo; kdor mi podeli tri kamene, dobi trikratno plačilo.« Ko so nekateri videli Frančiška, ki je bil sin bogatega trgovca in ki se je preje kaj imenitno nosil, v taki siromašni okleki po mestu vbogaimo prositi, so ga zasmehovali in pa trdili so, da je ob pamet. Drugi so pa bili od njegove ponižnosti in gorečnosti za čast božjo do solz ganjeni in so mu bogate darove dajali. Sv. Frančišek je po cele dni sam kamenje znašal in začeli so s časom tudi drugi pomagati.² Ko je bila prva cerkev popravljena, je začel zbirati še za drugo, ki je bila sv. angeljem posvečena in potem še za cerkev sv. Petra. Te tri cerkve so bile predpoda treh duhovnih hramov božjih, namreč treh duhovnih redov, katere je ustanovil, in s katerimi je sv. Frančišek prav veliko pripomogel, da se je

¹ P. Peter Paul Auszerer, Pilgerführer nach Rom, Mainz 1873, 27.

² Alban Stolz, Sternenhimmel, IV. Bd., 4. October.

obličje sv. katoliške cerkve zopet veselo pomladilo.¹ Zakaj sem Vam pa zdaj vse to o sv. Frančišku pravil? Zato, da vas tukaj očitno pohvalim, ker ste tako radi svojega v. č. gospoda župnika pri zidanju cerkve podpirali in ste tako po svoji darežljivosti delo dognali, o katerem so preje marsikteri mislili, da se v sedanjih dragih časih ne bode moglo dognati. Vaš skrbni dušni pastir so v spomin za prihodnje čase popisali, kako so nekateri kmeti z vožnjo tako zdatno pomagali, da bi se jim bilo moralo gotovo po 100 gld. odšteti, ko bi bili vozili za posvetno plačilo. Nekateri so pa darovali obilo lesa, pred vsem domači posestniki, pa tudi prijazni sosedi iz Laporja, Studenic in Štatenberga. Opeke je daroval eden dobrotnik 30.000, eden pa 20.000. Studeniški samostan je daroval 20 sodov apna. Našli so se pa tudi dobrotniki, ki so darovali v gotovini po 1000 gld. in še čez. Bog bode vsem obilno povrnil, in upam, da bode Vaša milošnja marsikomu v nebesa pomagala.

13. Kakor so pa bile tri od sv. Frančiška popravljene cerkve samo predpodoba treh duhovnih redov, ktere je pozneje ustanovil, tako se naj tudi tukaj ustanovi v novi hiši božji nova bratovščina, ali marveč, naj se zopet obudi bratovščina, ki je že bila v davnih časih v tej cerkvi ustanovljena; pa je zaspala, ko so ji koncem prejšnjega stoletja premoženje odvzeli in za ubožni zavod porabili.² Polovica prodanega pre-

¹ Sv. Oče Leon XIII. so v svoji okrožnici „Auspicato“ od 17. septembra 1882 Asiški čudež tudi omenili in pristavili o delovanju sv. Frančiška znamenite besede „Quorum vis ratioque portentorum perspicua est: nimirum significabatur christianae reipublicae non leve per ea tempora praesidium et columen Franciscum futurum.“ Leonis PP. XIII. Acta, typis Desclée I. 294.

² Štajersko vojvodstvo je štelo takrat 476 pobožnih bratovščin. Najbolj razširjene so bile te-le: Bratovščina sv. rožnega venca, presvetega

moženja bratovščin se je porabila za zidanje novih šol, druga polovica pa za ubožne zavode, ki so torej bili s prva s cerkvenim denarjem založeni.¹

14. Okoli l. 1615 je podaril cesar Ferdinand II. župnijo »Sv. Lovrenc na Ptujskem polju« z njeno podružnico »Mati božja na Črni Gori« Ljubenskim jezuitom, v katerih lasti je ostala do l. 1773.² Ker so torej jezuiti blizo Poličan svojo cerkev imeli, je verjetno, da so ravni oni tod razširili bratovščino za srečno smrtno uro.

Ustanovil je to bratovščino P. Vincencij Caraffa, sedmi general družbe Jezusove okolu l. 1648 v cerkvi del Gesù, v Rimu in sicer pod naslovom: »Bratovščina našega na Križu umirajočega Gospoda in Zveličarja Jezusa Kristusa in njegove žalostne Matere Marije« ali krajše: »Bratovščina za srečno smrt.« V že imenovani rimski cerkvi so se zbirali verni kristijani vsak petek popoldne. Izpostavilo se je presveto Rešnje Telo in bili sta potem dve kratki predgi: ena od trpljenja Jezusovega in druga od žalosti Matere božje Marije, katere je pod križem občutila, ko je na njem njen božji Sin trpel in umiral. Potem so zmislili vsi vsak na svojo smrtno uro in so premislili, kaj bi še bilo treba popraviti, preje ko se iz sveta ločijo, in potem so še molili za srečno zadnjo uro. Tako je nastala bratovščina za srečno smrt. Papež Aleksander VII. so jej s pismom od 21. avgusta 1655 podelili odpustke. Zdaj se je začela bratovščina širiti na vse strani

Rešnjega Telesa, sv. škapulirja, sv. Sebastijana, bratovščina krščanskega nauka, sedem žalosti Marijinih, sv. Jožefa, sv. Barbare, sv. Ane, Sv. Janeza Nepomučana, neomadežanega Spočetja Marije Device, sv. Florijana, vernih duš v vicah, sv. Mihaela, sv. Družine, Srca Jezusovega, sv. Trojice, angelja variha in pa smrtnih bolečin Jezusa Kristusa.

¹ Carl Schmutz, Hist. topogr. Lexicon von Stk. I. 162—167.

² Ig. Orožen, Diocese Lavant I. 480, 492.

posebno pa tam, kjer so jezuiti imeli svoje hiše in cerkve.

Ker je bila Poličanska cerkev preje Materi božji posvečena in se še le v osemnajstem stoletju, kolikor mi je znano, omenja cerkev sv. Križa v Poličanah, je celo mogoče, da se je cerkev posvetila nalašč za to sv. križu, ker bi naj bila sedež bratovščine za srečno smrtno uro.

Papež Benedikt XIII. so s pismom od 23. septembra 1829 rimsko bratovščino za srečno smrtno uro povzdignili v nadbratovščino ali poglavitno bratovščino, so jo izročili jezuitom, so jej podelili mnogo odpustkov, in so pooblastili patra generala in njegovega namestnika, da sme povsod ustanovljati enake bratovščine v cerkvah Jezusove družbe in jih pridružiti rimski bratovščini, da postanejo deležne vseh njenih odpustkov. Papež Pij VII. so vse te milosti potrdili 6. februarja 1821. Sv. Oče Leon XII. so z dopisom od 22. januarja 1827 dovolili, da sme general družbe Jezusove ustanovljati bratovščine tudi v drugih cerkvah, ki niso lastnina jezuitov in jih združiti z rimsko bratovščino. Z odlokoma svete kongregacije za odpustke od 16. septembra 1882 in od 21. marca 1885 so se popravile vse zmote, ki bi se bile pri ustanovljanju zoper papeževo pismo »Quaecumque« od 7. decembra 1604 prigodile. Ena določba je pa tudi zanaprej povsodi merodajna: vsaka bratovščina se mora z rimsko bratovščino združiti.

Latinski navod za ustanovljenje bratovščine se dobi v vsakem zavodu jezuitov.

Namen bratovščine je, pripravljati svoje ude na srečno smrt in sicer po premišljevanju Kristusovega trpljenja in pa po krščanskem življenju. Bratje se

zberejo vsak petek ali pa vsako nedeljo popoldne v bratovski cerkvi ali pa kapeli; izpostavi se Najsvetejše in potem je predga ali premišljevanje o trpljenju Jezusovem, ali o žalostih Marijinih ali pa o štirih poslednjih rečeh; na zadnje še bratje skupej molijo in se spominjajo bolnih in rajnih bratov.

Dobra dela, ki so nekatera tudi z odpustki obdarovana in se bratom priporočajo, so ta-le: večkratno sprejemanje sv. zakramentov, posebno o dnevih zborovanja, vsak mesec enkrat, ali vsaj nekterokrat v letu se naj pripravijo bratje na smrt; dobro je, če zamorejo bratje tudi ob delavnikih k sv. maši prihajati; naj opravljajo dela usmiljenja; naj obiskujejo bolnike in naj skrbijo za to, da bodo o pravem času s svetimi zakramenti prevideni; rajne brate naj spremljajo na pokopališče; naj v duhu pokore Jezusa v njegovi ljubezni do trpljenja posnemajo; naj se priporočajo žalostni Materi božji; naj molijo eden za drugega, da bi jim Bog podelil milost srečne zadnje ure.

Bratovščina se lahko vstanovi v vsakej cerkvi in sicer za moške in ženske ude. Naslov bratovščine pa mora biti: »Bratovščina po imenu Gospoda Našega Jezusa Kristusa na križu umirajočega in pa presvete Marije njegove prežalostne Matere, sploh pod imenom Srečne smrti.«

Udje se morajo v bratovske bukve zapisati. Nove ude zapisuje ali predstojnik bratovščine ali po odloku sv. kongregacije za odpustke od 23. junija 1885 namesto predstojnika iz zadostnega razloga tudi drugi pooblaščen duhovnik. Sprejemajo se sploh le navzočni; odsotni se naj le izjemama zapisujejo.

Odpustki.

I. Popolni. 1. Na den sprejema v bratovščino, če se spoveš in sv. obhajilo prejmeš; 2. na smrtno uro, če spovedan in obhajan izrečeš, ali če ne moreš več govoriti, pobožno v misli vzameš presv. ime Jezusovo; 3. enkrat v mesecu, v petek ali nedeljo, kedar se obhaja bratovska pobožnost, če spovedan v bratovski cerkvi sv. obhajilo prejmeš, izpostavljeno Presveto moliš in navadne molitve opraviš; 4. o praznikih Božičnih, sv. Treh Kraljev, Veliki noči, Vnebohodu, Binkoštih, presv. Trojici, presv. Rešnjem Telesu, o Marijinem Očiščenju, Oznanjenju, Vnebovzetju, Rojstvu, Neomadežanem spočetju, o godu sv. Jožefa, sv. Janeza Krstnika, Vseh svetnikov in vsakega sv. apostola, če spovedan v bratovski cerkvi sv. obhajilo prejmeš in po namenu sv. Očeta moliš; 5. o godu varstva sv. Jožefa (3. nedeljo po Veliki noči) in sedem žalosti Matere Božje (3. nedeljo v septembru) dobijo popolne odpustke, kateri spovedani in obhajani te dni od prvih večernic do solnčnega zahoda bratovsko cerkev obišejo in po namenu sv. Očeta molijo; 6. bratje dosežejo vse odpustke rimskih postaj, če v postnem času in čez leto o postajnih dnevih bratovsko cerkev, ali pa če niso doma, katero drugo cerkev obišejo in tam sedem Očenašev in sedem Češčenih Marij molijo.

II. Nepopolni odpustki: 1. 7. let in 7krat 40 dni za tiste ude, ki so vsako nedeljo ali petek pri bratovski pobožnosti in molijo za sv. cerkev; 2. eno leto, kedar mrliča na pokopališče spremijo, ali so pa pričujoči pri zborovanjih, božji službi in naukih bratovskih, kedar ob delavnikih sv. mašo poslušajo, si zvečer vest izprašajo, uboge bolnike ali jetnike

obiščejo, kedar po zmožnosti kleče za bolnika ali rajnega Oče naš in Češčeno Marijo molijo.

Vsi našeti odpustki se zamorejo darovati za verne duše v vicah.

Če udje bratovščine iz svoje domovine kam drugam odidejo, zamorejo vendar vse odpustke pridobiti, če obiskujejo cerkev svoje nove domovine in našeta dobra dela opravljajo.¹

Sklep.

S tolikimi odpustki je torej sv. katoliška cerkev obdarovala premišljevanje trpljenja Kristusovega, ki je pravo zadoščenje za naše grehe. »Glejte, bratje,« tako uči sv. Avguštín, »treba je bilo krvi Pravičnega, da bi se ž njo izbrisalo dolžno pismo naših grehov; treba bilo je zgloda potrpežljivosti, zgloda ponižnosti; treba je bilo znamenja križa, da ž njim premagamo hudega duha in pa njegove angelje: po trpljenju Kristusovem je bil namreč svet odrešen.«²

Kako se pa hočemo ljubemu Jezusu zahvaliti za njegovo neizrekljivo ljubezen in dobroto, da je hotel za nas na sv. križu svojo kri prelití?

Prositi ga hočemo najprej za dar žive vere, da bomo vse trdno verovali, kar je on sam učil in kar sv. katoliška cerkev kot njegov nauk oznanjuje. »Kdor ne veruje, bo pogubljen« (Mark. 16, 16). O Jezus, pomnoži v meni sv. vero in potrdi jo tudi v vseh mojih poslušalcih!

¹ Franz Beringer. Die Ablässe. Paderborn, 1893, 10. Auflage, 712—715.

² S. Augustini Episcopi Enarratio in psalmum 61. num. 22. Patrologiae tomus 36. S. Aurelii Augustini tomus 4, pars prior. Editio Migne.

Prosim te drugič, o Bog, podeli mi prav trdno zaupanje v tvojo neskončno usmiljenje, tako, da se bom zvesto zanašal na zasluženje trpljenja Kristusovega in na priprošnjo prečiste Device, po kateri upam doseči odpuščenje grehov, stanovitnost do konca in pa večno zveličanje.

Tretjič te prosim, o Bog, za gorečo ljubezen do tebe, katera ljubezen mi bo omrazila vso posvetno ljubezen, da ne bom nič drugega ljubil ko tebe, in da ne bom na nič drugega mislil kakor na to, kako bi tvojo čast povelečeval in prav mnogim dušam v nebesa pomagal.

Štrtič te prosim, podeli mi popolno vdanost v tvojo sveto voljo, da bom potrpežljivo prenašal vse bolečine, vse bolezni, posebno še tudi zadnjo, smrtno bolezen, da bom mirno prenašal zaničevanje, preganjanje, zgubo prijateljev, časti, premoženja, in da se ne bom nikdar branil križa, ki mi ga ti naložiš. O Jezus, ti si za mene težek križ nosil; tudi jaz hočem potrpežljivo za teboj svoj majhen križ nositi in pa Boga hvaliti za to, da imam pred svojimi očmi tolažljivi zgled tvojega bridkega trpljenja.

Slednjič te prosim, pomagaj mi v smrtnem boju, da ne bom tožil, ampak da bom združil svoje trpljenje s trpljenjem tvojim in da bom sklenil svoje življenje s tistimi besedami, s katerimi si sklenil ti moj ljubljeni Zveličar svoje trpljenje: »Oče, v tvoje roke izročim svojo dušo.« (Luk. 23, 46). Amen.

XXXI.

Skrb za notranjo opravo cerkve in slovesno posvečenje novega božjega hrama po prečastitem in milostljivem knezu in škofu Mihaelu.

V zimskem času se je služba božja opravljala sicer že v novi cerkvi pa samo na portatilu ali prenesljivem malem oltarju iz rezanega kamena, ker še velikega oltarja ni bilo.

Od mladenčev in deklet se je med tem nabralo potrebnih denarjev za njihovi novi stanovski banderi.

Cerkvene stole je izdelal prav lično mizar Frančišek Fischer iz Stoperc za 900 gld.

Cerkvena vrata so izdelek Janeza Cmoka, mizarja v Žičah.

V spomladi je bila cerkev znotraj ometana in dobila je pisan tlak, ki ga je položil klesar Weber iz Celja; stroški so znašali 1025 gld.

Načrt za veliki oltar je naredil kaj umetno in lepo v barok-slogu arhitekt Janez Pascher iz Gradca. Ker bi pa bil tak oltar veljal okolu 3000 gld., se je naročil sedanji tudi prav dostojni oltar pri Antonu Pavliču iz Buč. Stranski oltar sv. Družine na evangelijski strani in pa oltar Lurške Matere Božje v starem presbiteriju je prenovil in pozlatil Anton But, zlatar iz Kostrivnice.

Skupino z Gore Kalvarije, ki se je nahajala preje na velikem oltarju, so predstavili zvonaj na večerni strani v prizidano kapelo, v kateri se sme sv. meša brati. Podobo sv. Lukeža, sv. Antona in pa sv. Valentina so iz nekdanje kapele sv. Lukeža predstavili v kapelo, ki je na jutni strani cerkvi prizidana. V tej

kapeli se sv. meša bere o godu ravno naštetih treh svetnikov.

Križ za veliki oltar in podobe žalostne Matere božje, sv. Janeza apostola, sv. Magdalene, in pa više stoječi podobi sv. Janeza Krstnika, sv. Jožefa je izdelal prav umetno Ferdinand Stuflesser iz Grödena na Tirolskem. Zadnji dve podobi sta omislila v čast svojima krstnima patronoma sedanji domači dušni pastir in pa duhovski brat njihovega predhodnika. Za lepi od Stuflesserja izdelani podobi Srca Jezusovega in Marijinega je sporočila pobožna sedaj že rajna devica iz Poličan potrebno vsoto.

Križ na vrhu zvonika je naredil Frančišek Smeh, kovač v Maherski Vesi, postavil ga je pa Friderik Widemann iz Maribora.

Slikana okna sta naredila Lindner in Koller iz Gradca. Tapetna okna v ladiji so plačali, kakor napisi kažejo, veliki dobrotniki hiše božje: Ivanuš, Hartner, Orešič in Gajšek.

Najveselejši den za Poličane je bil pa 30. julij 1896, ko so prečastiti in visokorojeni gospod dr. Mihael Napotnik, knez in škof Lavantinski, spremljani od več svojih kapitarjev in obdani od več ko 30 bližnjih duhovnikov posvetili slovesno novo Poličansko cerkev in pa vse tri oltarje, ki se v njej nahajajo.

Zvečer 29. julija so molili prečastiti višji pastir bilje v kapeli na pokopališču, kjer je bilo presv. Rešnje Telo shranjeno. Drugi den ob polu 7. uri so se pričele cerkvene molitve in veličastna procesija je šla iz kapele žalostne Matere Božje v novo cerkev, kjer je posvečevanje trpelo blizo do ene popoldne. Potem so prečastiti in milostljivi gospod knez in škof opravili na novo posvečenem velikem oltarju prvokrat presveto

daritev nove zaveze in vsi smo se Bogu prisrčno zahvalili za srečno dokončano delo.

Po tem so pa stopili prečastiti in milostljivi višji pastir, dasiravno po tolikem in tako dolgem postu že silno utrujeni še na predižnico in so spregovorili v preveliko veselje in tolažbo svojih pobožnih poslušalcev tako-le.

XXXII.

Govor po dovršeni posvetitvi nove farne cerkve sv. Križa v Poličanah dne 30. julija 1896.

Z veličastvom bom napolnil to hišo. In veličastvo te druge hiše bode večje od prve. In na tem kraju bom delil mir, pravi Gospod vojnih trum. (Hag. 2, 8. 10).

V Gospodu pobožno zbrani kristijani!

Čast in slava bodi večnemu Bogu, ki nam je pozidal to hišo! Saj, če Gospod ne zida hiše, delajo zastonj, ki jo zidajo. (Ps. 126, 1). Čast in hvala bodi pa tudi vsem dobrim ljudem, ki so pomagali graditi to-le zalo cerkev sv. Križa! In tebe Bog vsi hvalimo, ko Gospoda te častimo, da smo danes med tako ganljivimi in pomenljivimi obredi srečno posvetili ta božji hram in njegove tri altarje!¹

¹ V ploščo glavnega altarja sem shranil ostanke sv. mučenca Severina, katerim sem priložil košček relikvij sv. Hijeronima. V ploščo altarja na evangeljski strani sem vložil ostanke sv. mučenca Justa in sem pridodal trohico koščic sv. škofa Ambroža. V ploščo altarja na listovi strani sem zakril ostanke sv. mučenca Lucenta, in sem jim pridružil drobtino relikvij sv. Marije Magdalene. Ostanke imenovanih treh mučenikov sem pred kratkim iz Rima dobil po prevzvišenem gospodu kardinalu Dr. Georgiju Koppu iz

Zahvalne te besede naj bodo prve, ki jih spregovorim v tej novo posvečeni farni cerkvi, na katero smem obrniti besede, katere je sam Gospod Bog govoril po preroku Hageju Izraelcem, ko so bili namesto poškodovanega in razdrtega tempelja pripravili lepše sveetišče: »Z veličastvom bom napolnil to hišo. In veličastvo te druge hiše božje bode večje od prve. In na tem kraju bom delil mir, pravi Gospod vojnih trum«. (Hag. 2, 8. 10).

Predragi župljani! Pod modrim vodstvom svojega častitega in zaslužnega gospoda župnika ste s pomočjo božjo v kratkem času sezidali prostorno, prav lično in čedno, krajnim in drugim razmeram povsem pri-

Vratislave, ki mi jih je, vrnivši se iz Rima, izročil na Dunaju o priliki škofijskih posvetovanj.

Za dokaz, da sem z milostjo božjo posvetil po zapovedanih obredih cerkev in tri altarje, in da so prejeli verniki ta dan eno leto in da prejmejo pozneje vsako obletnico štirideset dnej odpustkov, služijo tri latinske listine, ki so shranjene tu v Poličanah v župnijskem in v Mariboru v knezoškofijskem arhivu, in katerih prva se v izvirniku glasi tako-le:

Michael,

Dei miseratione Princeps-Episcopus Lavantinus.

Universis Christifidelibus hisce notum facimus, quod divina Nobis favente gratia anno reparatae salutis 1896 die 30. mensis Iulii, feria V. infra hebdomadem Dominicae IX. post Pentecosten, in festo s. Ioannis Gualberti Abbatis, Ecclesiam sanctae Crucis unacum Altari maiori (v drugih dveh listinah bereš: minori), in quo Reliquias s. Severini et s. Hieronymi Presbyteri Conf. et Eccl. Doct. (v drugi listini stoji: s. Iusti et s. Ambrosii Episc. Conf. et Eccl. Doct., in v tretji: s. Lucentis Mart. et s. Mariae Magdalenae Poenit.) conclusimus, iuxta ritum sanctae Romanae Ecclesiae consecravimus, et singulis Christifidelibus in ipsa die Consecrationis unum annum et in die Anniversario Consecrationis ipsam visitantibus quadraginta dies de vera Indulgentia in forma Ecclesiae consueta concessimus.

In quorum fidem instrumentum hoc manu Nostra propria subscriptum et sigillo Episcopali munitum extradi iussimus.

Ex Officio Nostro Episcopali,

Marburgi die 30. Iulii 1896.

L. S.

† Michael,
Princeps - Episcopus.

merno farno cerkev. Toda, komu ste jo postavili? Vem, da mi na to vprašanje v mislih odgovarjate: Mi smo novo cerkev postavili Bogu na čast, sebi v korist in svojim potomcem v prid.

Res je tako. In to veselo resnico hočemo sedaj kratko premišljevati. Kratko pravim, ker sem že sam spehan in so moji duhovni bratje zmučeni in ste gotovo utrujeni tudi vi vsi. Saj je ura že menda dve in mi smo zjutraj ob pol sedmih pričeli svoje sveto delo.

Troedini Bog naj bogato blagoslovi prvo premišljevanje v tej novi župni cerkvi, in naj milostno podeli svoj sveti mir vsem ljubim poslušalcem.

O crux, ave, spes unica!

Pozdravljen bodi križ, edino naše upanje!

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi: In domum Domini ibimus.

Razveselil sem se tega, kar so mi rekli: V hišo Gospodovo pojdemo. (Ps. 121, 1).

I.

Kristijani predragi!

Gospodu najvišjemu ste postavili novo hišo božjo. Čeprav nebo in zemlja ne moreta obseči neskončnega Boga, kaj šele ta hram, hoče vendar vsedobri Bog na svetih krajih prebivati med ljudmi, jim tukaj deliti svoje milosti in dobrote ter se tukaj dati od njih častiti in moliti. Da, katoliška cerkev je, kakor smo pri današnji posvetitvi molili, aula Dei, je dvor božji, kjer kraljuje troedini Bog, kjer deli svoje milosti in blagodare. Kar sv. Pismo trdi o Salomonovem tempelju, velja tembolj o vsaki krščanski cerkvi: »Delo

je veliko, kajti ni se pripravilo prebivališče človeku, marveč Bogu«. (I. Paral. 29, 1). V naših cerkvah ni več najti napisa, kakoršen se je nahajal v paganskih svetiščih: »Nepoznanemu Bogu«. (Dejanj. ap. 17, 23).

Bogu na čast ste postavili novo farno cerkev. In jaz sem jo danes posvetil v imenu in v slavo Boga Očeta, Sina in sv. Duha. Mnogokrat sem izgovoril ime presvete Trojice, kakor sem pogosto napravil znamenje sv. Križa, kateremu je posvečena lepa cerkev. Zato pa obnovite danes tudi vi, farani predragi, vero v Boga Očeta, vero v Jezusa Kristusa, kateri je včeraj in danes in na veke tisti (Hebr. 13, 8), vero v svetega Duha, čegar tempelj ste in kateri v vas prebiva (I. Kor. 3, 16), vero v sveto katoliško cerkev, ki je steber in temelj resnice (I. Tim. 3, 15) in ki ne bode nikoli nehala oznanjevati nauk o presveti Trojici na srečo in v vzveličanje človeškega rodu.

Kaj pač koristi, preljubi moji poslušalci, če raste kamen na kamen v trdno in drzno poslopje, ki se dviga nad nami, ako pa smo sami slabotni trsi, katere giblje veter na desno in levo, naprej in nazaj? Kaj bi pomagalo, ko bi bili temu vidnemu tempelju oskrbeli še tako močno podlago, ako bi pa vaši nevidni, duhovni tempelji, kar so Vaše neumerjoče duše, zgubili temelj svete vere? To bi vam prav nič ne hasnilo, pač pa škodovalo. Zatorej vzemite in prenesite iz stare hiše božje, v kateri so služili vaši dobri očetje in so služile vaše ljube matere zvesto Bogu, iz stare cerkve, pravim, vzemite in prenesite v novo nekaj, kar je sicer staro ali ostane vedno novo: sveto, krščansko, katoliško, edinozveličavno vero. »Drugega temelja ne more nihče vložiti razen tega, ki je vložen,

kateri je Jezus Kristus«. (I. Kor. 3, 11). Na tem nepremičnem temelju morate dalje zidati svoj duhovni tempelj, na tem svetem temelju se morate višje in višje povzdigovati v krščansko popolnost.

Zbirajte se torej radi v tej novi hiši božji in obračajte verno in zaupno svoje oči na sveti Križ, ki bode vedno stal pred vašimi očmi. Prihajajte pridno k službi božji, pristopajte pogosto k mizi Gospodovi, poslušajte pazljivo pridige in krščanske nauke, vdeležujte se marljivo cerkvenih pobožnostij in slovesnostij! Usmiljeni Jezus vas bo vedno blagoslavljal s svetega križa. Na tem kraju bo delil svoj mir Gospod vojnih trum.

In tako ste postavili novo cerkev tudi v svojo korist, v svojo tolažbo, v svoj blagoslov, ste jo pozidali v blagor svetišču iz živih kamenov.

II.

Kristijani predragi!

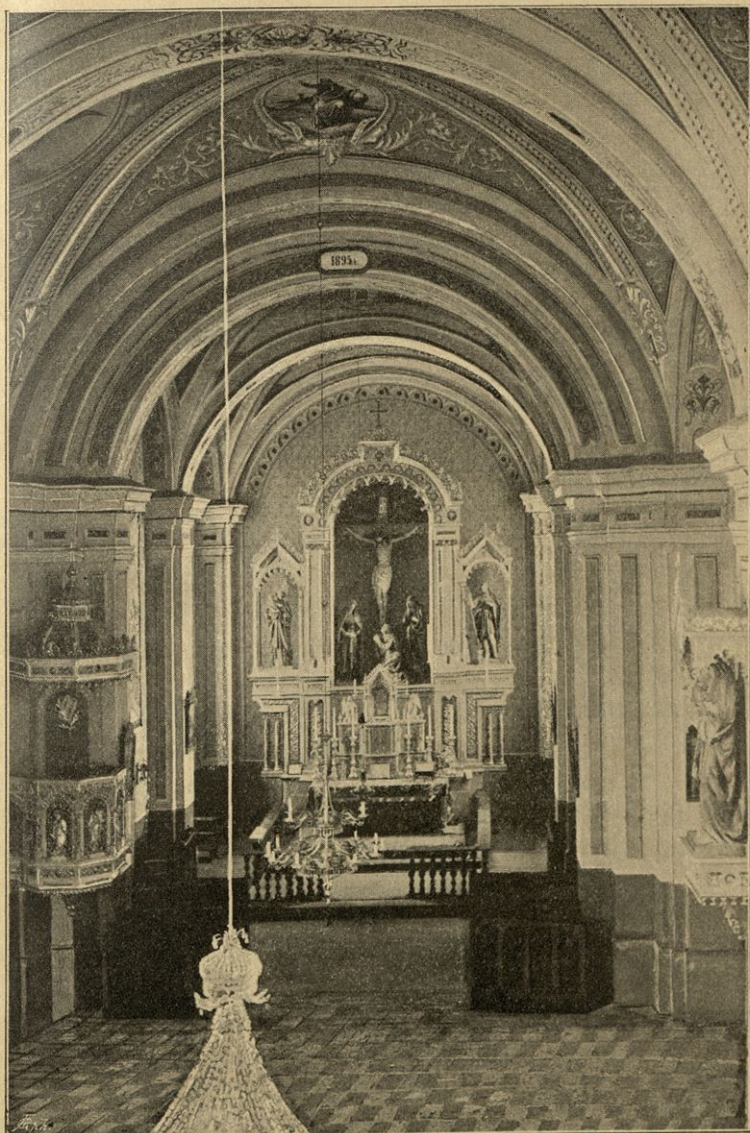
Vprašam vas, katera je tista skrivnostna moč v krščanski cerkvi, ki edini, družni in nosi vse? To je ljubezen, katera, kakor ljubi Boga iz vsega srca, iz vse duše in iz vseh močij, tako objema brate in sestre in vse ljudi. Od te dvojne ljubezni je odvisna vsa postava in so odvisni vsi preroki, uči naš božji Vzveličar. (Mat. 22, 40). Ako vlije vera ljubezen v naša srca, dela ljubezen vero živo in rodovito. In če je vera delavna, potem ne pogrešamo bratovske ljubezni, po kateri nas spoznava Gospod za svoje.

Bogu svojemu stvarniku, odrešeniku in posvečevalcu ste postavili to hišo božjo, in jemu hočete tukaj

služiti v vsej otroški ljubezni, zvestobi in udanosti. Pa postavili ste tudi sebi ta sveti hram, kjer se hočete shajati in zbirati v medsebojni ljubezni. Kje drugje, kristijani predragi, zamorete živeje čutiti in se gotoveje zavedati, da ste brati in sestre med seboj, kakor na tem blagoslovljenem in posvečenem kraju?

Zvunaj cerkve vas loči marsikaj kakor stan, spol, starost, poklic, omika, veda, bogastvo, čast, toda v cerkvi ste vsi eno telo in eden duh, ste vsi otroci nebeškega Očeta, bratje in sestre Jezusa Kristusa, varovanci sv. Duha, ste vsi duhovni otroci duhovne matere preblazene Device Marije, ste v varstvo izročeni nebeškimi angeljem in v zavetje svetnikom in svetnicam božjim, ter ste vsi udje svete cerkve in dediči nebeškega kraljestva. Kakor se pri novi cerkvi skladno sklepa kamen, les in železo v skupno, lepo poslopje, enako bodi z vami, ki ste živi kameni duhovne stavbe, v kateri prebiva sv. Duh; enako morate biti vi eno srce in ena duša, sicer bi vas tožilo in sramotilo združeno kamenje, lesovje in železje. Bodite občina, katero navdaje in prešinja ljubezen, ki je potrpljiva, dobrotljiva, nezavistna, ki se ne hvali in ne napihuje, ki se ne vede nespodobno, ne išče svojega, se ne jezi in ne misli hudega, ki se ne veseli krivice, a seraduje resnice, ki vse potrpi, vse veruje, vse upa in vse prenaša. (I. Kor. 13, 5--8).

Zares, ta ljubezen je darežljiva, pa je požrtvovalna in je tudi pozidala to okusno svetišče. *Charitas aedificat*. (I. Kor. 8, 1). In dovršila je hvalevredno stavitev v nepričakovano kratkem času. Dne 18. junija leta 1893 o priložnosti prve delitve svete birme sem vam v svoji pridigi o zmagi in slavi sv. Križa zidanje

širje in višje cerkve od sedanje tesne in nizke prav toplo priporočil. Višjepastirske besede moje so pale na dobra tla, iz katerih je tekom treh let izrastla veleobsežna cerkev.

Leta 1894 je po nasvetu vašega častitega gospoda župnika osnoval mnogocenjeni gospod Janez Graus, konservator v Gradcu, načrt, katerega je potem izdelal vrlo znani graški umetnik Robert Mikowicz in ga je radovoljno potrdila visoka c. kr. namestnija v Gradcu, kakor ga je odobril prečastiti knezoškofijski ordinarijat v Mariboru. Pogodba za zidanje nove cerkve je bila meseca januarija leta 1895 sklenjena z zidarskim mojstrom Vincencijem Greinom iz Vojnika.

Toda že dne 20. avgusta leta 1894 je po opravljeni sv. maši vrezala prvokrat lopata zemljo na določenem kraju, in ste začeli koj to jesen kopati temelj novi farni cerkvi. Da bi pa medtem ne prenehala služba božja, dali so velečastiti gospod župnik na razširjenem pokopališču postaviti osem metrov dolgo in pet metrov široko kapelo žalostne Matere božje, ki je bila dne 18. septembra rečenega leta slovesno blagoslovljena in v kateri se je potem opravljala očitna služba božja. Dvostolpa cerkvica je stala osem sto goldinarjev, od katerih ste vi, dragi župljani, radodarno plačali tristo in štirideset goldinarjev. Blaženo delo pri novi cerkvi je napredovalo in uspevalo tako, da je bilo že dne 21. aprila leta 1895 Najsvetejše preneseno iz stare cerkve v novo Marijino cerkvico, in da je bil na veseli praznik vnebohoda našega Gospoda Jezusa Kristusa dne 23. maja istega leta svečano položen vogeljni kamen novemu svetišču.

Za božjo pripomoč molila in za denarno podporo je prosila že leta 1886 od rajnega gospoda župnika

Benedikta Jury-ja ustanovljena in tudi tega leta od cerkvene in državne oblasti potrjena družba svetega Jožefa. Do leta 1890 je bilo 900 goldinarjev nabranih, katero svoto ste zložili večjidel domači farniki po vinarjih ali novčičih. Ko so sedanji župnik, velečislani gospod Janez Lenart, nastopili pastirsko službo dne 1. maja 1890, tedaj so začeli vlagati za hvalevredno podvzetje tudi premožnejši, in se je v kratkem nabralo devetsto goldinarjev. Gospod župnik so darovali v blagi namen tisočak, kakor je žrtvoval blagodušni gospod Ferdinand Ivanuš, tukajšnji trgovec, tisoč goldinarjev za cerkev in sto goldinarjev za orglje in je vrhu tega še preskrbel vse potrebno železo, dve sto sodcev cementa in mnogo drugega staviva. Bog povrni stotero cerkvenemu dobrotniku, česar mu svet ne more poplačati! Blagor jemu in jegovim, da je tako zdatno pomagal zidati tebe, prelepa farna cerkev!

Ko je bilo pripravljenih 3800 goldinarjev, ste v imenu božjem začeli imenitno, težavno in dragoceno delo, delo božje. Od te dobe so dobrosrčni gospod župnik znovič darovali trinajst sto goldinarjev in od vas župljanov so prejeli 3100 goldinarjev tako, da se je do jeseni leta 1895 nabral denarni znesek 8200 goldinarjev. Sila veliko je pripomagala prostovoljna vožnja. Nekateri dobrodušni kmetje so navozili gradiva toliko, da bi ne bili za ta napor in trud dovolj odškodovani s sto in še z več goldinarji. Plačaj jim dobro delo pa ti, vsemogočni Bog, tisočkratno!

Jaz jim danes očitno izrečem svojo višjepastirsko pohvalo in iskreno zahvalo. Posebno imenujem blage prebivalce Spodnjih Poličan, ki so navozili peska nad sto voz, in pridne stanovnike Podboča, ki so neutrudno vozili kamenje. Primernega lesa za stavbo so največ

darovali farani sami, a tudi sosedni Laporjani, Studeničani in Statenberžani so priskrbeli obilo stavbinske robe. Vrla Hartnerjeva hiša je darovala 30.000 opek, blaga Jakob in Jozefa Francl pa sta jih žrtvovala 20.000. Potrebnege apna in sicer dvajset štartinjakov je daroval Studeniški samostan častitih Magdalenk, ki je ob enem patron policičanske cerkve.

Božja roka je očitvidno podpirala blaženo delo. Začetkom meseca septembra 1895 je bila cerkev že pod streho. Slovenjebistriški tesarski mojster J. Leskovar je iztesal podstrešje, in strešno opeko z robom je naročil gospod Krautsforst v Gradcu iz Premstätten-a. Cerkev je bila znotraj in zvonaj naglo ometana tako, da je bilo moči, že dne 28. novembra 1895 prenesti presveto rešnje Telo v novo cerkev, in da se je tu na poprejšnjem velikem in sedaj stranskem altarju opravljala služba božja.

Cerkveni tlak in klesarsko delo je za tisočak oskrbel celjski kamnosek gospod Weber. Glavni altar in leco v romanskem slogu, v katerem je zidana tudi cerkev, je izdelal mojster Anton Pavlič iz Buč, ki je še naslikal presbyterij in obe stranski kapeli za nagrado dvanajst sto goldinarjev. Okusne podobe na glavnem altarju je izrezal obče znani rezbar v Grödnju na Tirolskem, gospod Ferdinand Stuflesser.

Prijetne orglje s štirinajstimi spremeni je naredil za dvanajst sto goldinarjev orgljarski mojster Francišek Nareks v Žalcu. Nove stole je pripravil stoperški mizar Francišek Fišer za sedem sto goldinarjeva, velika in stranska vrata s ključarskim delom vred pa je omislil žički mizar Janez Cmok. Vsa gradba in priprava velja nad šestnajst tisoč in pet sto goldinarjev. Osem tisoč

in šest sto ste vložili vi, predragi farani, ostale pa so darovali drugi blagi dobrotniki.

Res, tukaj je zidala ljubezen; tukaj je stavila bratovska složnost med pastirjem in ovčicami. Tukaj sta delovali krščanska dobrotljivost in krščanska požrtvovalnost. Hitreje ter radostneje mi srce zaigra, kader pomislim, da imam tako darežljive škofljane, katerim želim najzvrhanejšo mero miru in blagoslova božjega. Da, naj se iz novo posvečene cerkve razliva milost božja v vaša srca, v vaše hiše, med vaše družine, v vaše občine, pa naj teče na vaše ljube otroke in na teh otrok otroke in tako dalje. Danes na pomembni praznik posvetitve svoje nove cerkve smete in morete se vsi Poličančani srčno radovati, smete veselo peti alelujo, ker imate sedaj dovolj prostorno hišo božjo, katero ste si pozidali z združenimi močmi. Z vami smem se veseliti tudi jaz, vaš nadpastir, ki sem posvetil danes novo cerkev in sem pri sveti maši stopil tje pred altar božji, pred Boga, ki razveseljuje mojo mladost. Z vami sme se radovati vsa škofija, ker je obogatela za krasno farno cerkev.¹

¹ Ugodno sodbo o novi cerkvi potrjuje zapisnik ogledne komisije z dne 22. februarja 1898. Izjava presojevalcev se glasi v izvirniku tako-le:

K. k. Bezirkshauptmannschaft Marburg, am 22. Februar 1898.

Protocoll,

aufgenommen ad Z. 2264/61 anlässlich der Collaudierung des Kirchenbaues in Pöltschach.

Die Kirchenvorsteherung und der Kirchenconcurrentz-Ausschuss der Pfarrkirche hl. Kreuz in Pöltschach ist mit der Eingabe vom 20. Jänner l. J. Z. 26 h. ä. um die Vornahme der obigen Collaudierung eingeschritten.

Demzufolge wurde mit dem h. ä. Erlasse vom 12. Febr. 1898, Z. 2264, diese Amtshandlung auf den heutigen angeordnet und wurden die Interessenten zur Intervenierung rechtzeitig eingeladen.

Zur festgesetzten Zeit wurde in Anwesenheit der Commissionsmitglieder mit der Collaudierung begonnen, und wurde hiebei durch den intervenierenden Staatstechniker folgendes constatirt:

Da, vredno in pravično, primerno in dostojno je, da se veselimo danes vsi. Saj se je veselil tudi kralj Salomon in so se radovali Izraelci štirinajst dnij in so zažigali obile darove, ko je bil tempelj v Jeruzalemu srečno dozidan in sijajno blagoslovljen. (III. Kralj. 8, 65).

Der Vergrößerungsbau wurde genau nach dem, vom Architekten Mikowitsch entworfenen Bauplane, welcher bei der gemeindeämtlichen Baucommission am 30. August 1894 vorgelegen und der bezüglichlichen gemeindeämtlichen Baubewilligung zur Grundlage gedient hat, ausgeführt. Das Mauerwerk sowie die sämtlichen Einwölbungen sind solide und dauerversprechend hergestellt, und es zeigen sich seit dem Bestande des Baues, d. i. seit dem Jahre 1897 nicht die geringsten Setzungen.

Auch der Dachstuhl ist von guter Ausführung; dieser wurde als ein gewöhnlich stehender Stuhl behandelt und mit Falzziegeln gedeckt.

Der Fussboden ist mit Kunststeinen im wohlgefälligen Muster gepflastert, die Wände und die Wölbungen geschmackvoll ausgemalt und das Kircheninnere würdig eingerichtet.

An den beiden Langseiten des Kirchengebäudes wurde je eine kleine Kapelle angebaut; auch diese sind solide ausgeführt.

Das ganze Bauwerk ist somit als ein dem Zwecke würdiges Baudenkmal zu bezeichnen und wird als collaudiert erklärt.

Die Bedeckung der Baukosten, welche sich sammt der inneren Einrichtung, als Altäre, Kirchenstühle, neuer Orgel etc. auf rund 16.500 fl. beliefen, wurde durch freiwillige Gaben bewirkt, so dass aus diesem Anlasse eine Kirchen-Concurrenz-Verhandlung entfällt.

Vorgelesen und mit dem Bemerken gefertiget, dass die Gefertigten nichts hinzuzufügen haben.

Der Original-Plan wurde über Wunsch des hochw. Herrn Pfarrers demselben zur Aufbewahrung im Pfarrhofe überlassen.

Steinko m. p.,
k. k. Bezirks-Ingenieur.

Johann Lenart m. p.,
Pfarrer.

Andreas Grundner m. p.,
Gemeindevorstand.

Ferdinand Ivanuš m. p.,
Obmann des Kirchen-Concurrenz-Ausschusses.

Predstoječe uradno poročilo je c. kr. okrajno glavarstvo v Mariboru poslalo častitemu kn.-šk. župnemu uradu v Poličanah s pristavkom:

Der hochwürdigen Kirchenvorsteherung Hl. Kreuz in Pöltschach wird hiermit das Ergebnis der am 22. d. M. vorgenommenen Collaudierung des wohldortigen Kirchenbaues zur weiteren Verfügung mit dem Ersuchen mitgetheilt, die Collaudierungskosten per 7 fl. 86 kr. gefälligst anher einsenden zu wollen.

Marburg, am 25. Februar 1898.
Z. 4890/91.

Der k. k. Bezirkshauptmann:
Kankowsky.

III.

Kristijani predragi!

Postavili ste novo cerkev za preteklost, ker se bode v njej molilo in maševalo tudi za vaše rajne; postavili ste jo za sedanjost, ker bote v njej prejeli sami vse potrebne milosti in dobrote, in postavili ste jo za prihodnost. Mimo vaših duševnih očij naj sedaj potujejo stoteri in tisočeri verniki, ki bodo prihajali za vami semkaj in opravljali tukaj svoje pobožnosti. Mimo vas naj nesó botri novorojence, ki bodo tukaj krščeni, in mimo naj hité otroci, ki bodo tukaj birmani, z angeljskim kruhom nasičeni. Mimo naj gredó grešniki, ki bodo našli in zadobili tukaj mir vesti in tolažbo srcu. Mimo naj šumé svatovi, brezštevlni ženini in neveste, ki bodo tukaj prejeli moč in milost za svoj sveti zakonski stan. Pred oči naj vam stopijo dolge vrste pogrebcev, ki bodo po dovršenem mrtvaškem opravilu iz te-le cerkve rajne spremljali na posvečeno pokopališče. Mimo vas naj hrumé vse trume kristijanov, ki bodo črez sto, dvesto in več let živeli in umrli za vami. In za vse te nebrojne čete ste zidali novo farno cerkev, v kateri se bode služila sv. maša za vse žive in vse mrtve župljane. O prevažno delo, ki bode porajalo in ustvarjalo neprenehoma dobra dela!

Toda, preljubi moji poslušalci, prihodnost je odvisna od sedanjosti. Kakoršna sedanjost, takošna prihodnost. Pač resnico govori sv. apostol Pavel, ko piše Rimljanom: »Ako je prvina sveta, je sveto tudi testo; in če je korenina sveta, so svete tudi veje«. (Rimlj. 11, 16). Zapomnite si te apostolske besede, zapišite si jih v vaša srca. Kakoršni ste sedaj vi, ljubi stariši, takošni bodo nekdanj vaši otroci. Ka-

koršen studenec, takošna voda. Kakoršna jablana, takošno jabelko.

Zatorej živite vi sedaj verno in pobožno. Prihajajte radi v novo cerkev k službi božji, poslušajte zvesto vzveličavne nauke in ravnajte se vestno po njih. Prejemajte gosto in vredno svete zakramente, ki vam delé nadnaravno življenje, katero bote nadaljevali v nebesih. Ljubite ta sveti kraj, ki je hiša božja in vrata nebeška. (Gen. 28, 17).

Na ta način bote zasejali dobro seme, ki bode v prihodnosti izrastlo Bogu na čast in vam v vzveličanje. Skrbite za svoje ljube otroke, ki so cvet fare in up prihodnjega veka. Vaše hiše in šole vaše naj bodo tesno združene s to le hišo božjo. Saj je tudi Jezus obiskal le šolo v tempelju Jeruzalemskem. Ne zabite nikoli, ljubi stariši, dragi učitelji in blagi varihi mladine, da je v vaših rokah srečna prihodnost cele fare. Zatorej pa prisezite danes v tej novo pozidani in posvečeni cerkvi, da hočete svoje otroke, svoje učence in svoje varovance tako vzgajati, da bodo otroci božji tukaj in tamkaj.

V Gospodu pobožno zbrani kristijani!

Solnce je priplulo na nebu že visoko in kazalec na uri se je pomaknil že daleč, zato treba, da hitim tudi jaz h koncu svojega premišljevanja. Predno pa končam, imenujem v zahvalo in priznanje vseh skrbij in naporov častitega gospoda župnika za svojega knezo-

škofijskega svetovalca ter jim dovolim, da se smejo posluževati vseh predprav, ki so združene s tem častnim naslovom.

Vzpričo in v očigled umetne nove stavbe pa ponovim spodobno zahvalo vsem dobrotnikom, kakor je zahvalil sv. apostol Pavel občine macedonske, ki so bile sicer skušane po mnogih nadlogah, pa so kazale vendar veliko veselje v nabiri darov za nujne potrebe. Njih velika revščina se je pokazala bogato v popolnosti dobrosrčnosti. Bili so ti občani po svojih močeh in celo nad svoje moči radodarni, ter niso samo svojega nego tudi same sebe darovali, kakor jim je pričal hvaležni apostol. (II. Kor. 8, 15).

Prisrčna zahvala bodi pa tudi mnogočastitim gospodom kanonikom in vsem prečislanim gospodom duhovnikom, ki so od daleč in blizo prihiteli v nenadnem številu, da se vdeležijo posvetitve in povišajo redko svečanost. Vesel praznik pač, ki Boga slavi, vernike časti in dušne pastirje povzdiga, je vsako posvečenje cerkve, kapele ali altarja.

In sedaj pokleknimo in vskliknimo: Dopolnjeno je! Te Deum laudamus! Ti pa, o presveta Trojica, ozri se na to faro, ki sedaj pred teboj kleči in ti daruje obljubo žive vere, trdnega upanja in goreče ljubezni! Sprejmi dar milostno in dobrotno v tej tvoji novi hiši!

In tvoj sveti blagoslov pridi nad vse, ki so kakorkoli pripomogli do tega dovršenega dela; pridi nad dobrega pastirja in njegovo ljubo čredo, nad stariše in otroke, nad gospodarje in družine, nad predstojnike in podložnike, nad bogate in revne, nad zdrave in bolne, nad pričujoče in odsotne, nad žive in mrtve! In tvoj blagoslov se nahajaj pri daritvah svete maše, pri pridigah in krščanskih naukah, pri deljenju in pre-

jemanju svetih zakramentov, pri molitvah in pobožnostih, vršečih se v tej cerkvi.

O Gospod vojnih trum, napolni s svojim veličjem in veličastjem to hišo ter deli v njej svoj sveti mir od roda do roda! Amen.

XXXIII.

Zadnja opravila in popravila.

Ogodu sv. Cecilije, zadnjo nedeljo po binkoštih, to je 22. novembra 1896 blagoslovili so preč. gospod stolni župnik Filip Jakob Bohinc nove orgle, ki jih je napravil vse pohvale vreden mojster Frančišek Nareks iz Žalca; spregovorili so tudi veseli svečanosti primerno besedo. Potem so pa veliko sv. mešo peli preč. gospod kanonik Karol Hribovšek, vodja knezo-škofijske bogoslovnice v Mariboru. Tako veličastna božja služba je pač najlepša podoba prihodnjega nebeškega veselja.

Krasen bronast svetilnik je izdelal Karol Tratnik pasar v Mariboru.

Tekom leta je poslikal vso cerkev Frančišek Gornik od sv. Petra pri Mariboru. Znamenita je v svetišču podoba, ki nam kaže, kako je cesar Konstantin zagledal pred bitko na nebu znamenje sv. križa z napisom: »V tem znamenju boš zmagal«. Slika je posneta po rimskem izvirniku. Nad kapelo epistelske strani pa vidimo posnetek že omenjene stare bratovske podobe Poličanske bratovščine za srečno smrtno uro, namreč bolnika na smrtni postelji. Slikar je postavil tukaj pred posteljo še tudi duhovnika, ki ga pa na stari sliki ni videti. (Glej str. 65).

Da za delo potrebnega denarja zmanjkalo ni, za to gre posebna zahvala domačemu trgovcu gospodu Ferdinandu Ivanušu, ki ni samo največ v gotovini daroval, ampak je priredil na svojo roko tudi trikratno romanje v Marijine Celje. Kar se je pri vožnji na južni železnici pridobilo, vse to se je obrnilo za olepšanje hiše božje.

Kralj Salomon je najpreje postavil Gospodu vojskinih trum veličasten tempel, ki mu ni bilo enakega pod solncem; potem je pa postavil tudi sam sebi imenitno hišo, v kateri bi naj stanovali tudi za njim njegovi nasledniki. (III. Kraljev, 9. 10). Tako so tudi Poličanski v. č. gospod župnik Janez Lenart, ki so bili 30. julija 1896 od prečastitega in milostljivega knezoškofa izvoljeni za duhovskega svetovalca, najprej skrbeli za to, da so razširili in dostojno okrasili hišo božjo; potem so pa dozidali tudi župnišču na severni strani toliko, da so dobili dve novi sobici za tujce; tudi so marsikaj po hiši preosnovali in tako so župnikovo stanovanje dostojno uredili.

Zadnja cerkvena slavnost povodom stavljenja novega svetišča Poličanskega se je vršila zadnjo pobinkoštno nedeljo 21. novembra 1897, ko so prečastni gospod kanonik starosta, dr. Ivan Križanič, blagoslovili novo slikarijo in pa nov svetilnik. Govorili so prisrčno o svetopisemskih besedah: »Rekel je pa Gospod; Uslišal sem tvojo molitev in tvojo prošnjo, ki si mi jo priporočil v pričo mene; posvetil sem to-le hišo, katero si pozidal, da bi tam ohranil svoje ime na veke, in bedelo bo tam moje srce vse dni« (III. Kraljev, 9. 3).

Tako se je veselo skončalo prelepo delo, ki je stalo za vsem 16.055 gld.

Sklenem pa spis svoj z besedami, s katerimi so sklenili v. č. g. župnik Janez Lenart svoje pismo, ki so mi je pred kratkim poslali. »Hvala bodi večnemu Bogu, ki vodi vse naše misli in ki vsako naše dobro delo začne in je tudi dokonča!«

Zahvaljeni naj bodo prečastiti in milostljivi gospod knezoškof Mihael, ki so bili ves čas mogočen zavetnik novega svetišča božjega!

Prav lepa zahvala bodi pa tudi vsem duhovskim in posvetnim dobrotnikom, ki so pripomagali k bogoljubnemu delu! Naj jim bode sv. Križ, katerega so v tej novi cerkvi poveličali, na sodnji dan veselo znamenje večnega izveličanja! Božja pomoč vselej pri nas ostani.

XXXIV.

Zopetna ustanovitev bratovščine sv. Križa za srečno smrtno uro.

Vsled prošnje vložene od kn.-šk. župnega urada Poličanskega in priporočene od prečastitega kn.-šk. ordinarijata Lavantinskega so generalni predstojnik družbe Jezusove prečastiti P. Ludwig Martin¹ s pismom od 30. maja 1898 z novega pridružili skupino Poličanskih družbenikov Rimski prvotni bratovščini, in so jo s tem deležno storili vseh odpustkov, ki so bili od svetega Očeta »Rimski skupini« podeljeni.

¹ Glej podobo v ilustrovanem delu „Die katholische Kirche in Wort und Bild. Herausgegeben von der Leo-Gesellschaft in Wien.“ zvezek I., str. 261.

Pismo se glasi v latinskim izvorniku tako:

Praepositus Generalis Societatis Jesu.

Universis et singulis has litteras inspecturis salutem in Eo, qui est vera et aeterna salus. Divinarum scripturarum oraculis et innumeris sanctorum Patrum testimoniis et fere quotidiana experientia docemur, iugem passionis Christi memoriam eiusque publice ac privatim recolendae studium prodesse plurimum ad vitam recte instituendam et ad mortem suo tempore bene et feliciter obeundam. Propterea societas nostra, cuius instituti est iuvare proximos, ut iuste et pie viventes in hoc saeculo tandem moriantur morte iustorum magnopere semper studuit, ut ad meditando Redemptoris nostri cruciatus fidelium animos excitaret. Hinc factum est utique ex afflatu divini spiritus, ut iam ab anno Domini MDXLVIII. Romae in templo domus professorum, quod sanctissimo nomini Jesu sacrum est, singulis sextis feriis sub vesperam proposito publicae venerationi sacrosancto Eucharistiae mysterio coetus fidelium utriusque sexus celebrari coeperint, qui partim piis quibusdam precibus Christi passionem et mortem eiusque Matris dolores recolendo, partim divinum verbum audiendo ad exercitia christianae virtutis excitarentur ac Deum optimum maximum pro gratia bene moriendi speciatim orarent. Hisque de causis convenienter ad eiusmodi pias exercitationes progressu temporis Sodalitium seu

Congregationem coegerunt titulo D. N. Jesu Christi in cruce moribundi ac Beatissimae Virginis Mariae eius Genitricis perdolentis, vulgo Bonae Mortis quam denominationem deinceps eorum Congregatio retinuit. Nec multo post eorum exemplo in alias mundi partes, ubi domos, collegia aut residentias habemus, inducta est laudabilis consuetudo celebrandi in nostris ecclesiis consimiles coetus fidelium utriusque sexus, plerumque tamen singulis Dominicis non impeditis, eosque proposito pariter publicae venerationi sacrosancto altaris mysterio per exercitia eiusdem generis ad omnem pietatem excolendi. Quum autem multiplex fructus tam religiosae institutionis quotidie magis exstaret. Pater Michael Angelus Tamburinius, Praepositus Generalis Societatis, antecessor noster, his omnibus demisse expositis Benedicto Fel. rec. Papae XIII. eidem supplicavit, ut ex Apostolica benignitate providere dignaretur, quo tam salutare institutum robur acciperet atque incrementum. Cuius precibus memoratus Pontifex pro eo, quo flagrabat studio fovendi augendique in animis fidelium sensus pietatis et religionis, libenter anuit. Itaque per Apostolicas Litteras datas anno Incarnationis Dominicae MDCCXXIX. nono Kalendas octobres, Pontificatus sui anno sexto, primo in supra memorato nostro templo sanctissimi nominis Jesu instituit et erexit, sine praeiudicio tamen Societatis, unam utriusque sexus fidelium Primariam Congregationem sub invocatione D. N. Jesu Christi in cruce morientis ac Beatissimae Virginis Mariae eius Genitricis perdolentis, vulgo Bonae Mortis nuncupatam, quam sic institutam dirigi voluit per memoratum nostrum antecessorem, Patrem Michaellem Angelum Tamburinium, seu per Praepositum Generalem

Societatis pro tempore existentem et eo deficiente per Vicarium Generalem. Deinde in sodales Primariae Congregationis ita institutae gratias, privilegia et indulgentias ex Ecclesiae Thesauris liberaliter contulit. Praeterea eidem Patri Michaeli Angelo Tamburinio ac Praeposito Generali Societatis pro tempore existenti seu Vicario Generali Apostolica Auctoritate potestatem fecit in quibusvis aliis ecclesiis domorum professorum, collegiorum et residentiarum eiusdem Societatis extra urbem per universum orbem tunc et pro tempore existentibus quascumque alias aliorum utriusque sexus fidelium Congregationes titulo superius memorato, quae ab ipsa Primaria Congregatione tamquam membra a capite dependeant, sine praeiudicio ipsius Societatis, erigendi et instituendi illasque eidem Primariae Congregationi aggregandi; hisque sic erectis, institutis et aggregatis eorumque sodalibus communicandi praedictas ac omnes et quascumque alias indulgentias, peccatorum remissiones, relaxationes, gratias et facultates tam spirituales quam temporales ab ipso et apostolica sede Primariae Congregationi eiusmodi porro concedendas, prout in Litteris Apostolicis eiusdem Benedicti Pontificis luculentius continetur. Quae omnia fel. rec. Pius Papa VII. per Rescriptum S. Congregationis Indulgentiarum datum die 6. Februarii anno 1821 confirmavit ac denuo concessit Praepositis Generalibus Societatis Jesu pro tempore existentibus nec non Vicariis Generalibus; et fel. rec. Leo Papa XII. speciali Rescripto die 22. Januarii 1827 ad Congregationes etiam in aliis quam Societatis ecclesiis ubilibet existentibus erigendas et aggregandas auctoritate Apostolica benigne extendit. Demum Ss. D. N. Leo XIII. per Rescriptum S. Congregationis Indulgentiarum d. d. 16. Septb. 1882 benigne

dispensavit circa distantiam alias requisitam inter Confraternitates seu Congregationes eiusdem nominis et instituti.

Quamobrem quum a nobis postulatum sit ut in ecclesia parochiali ad S. Crucem loci Pöltschach dioecesis Lavantinae congregationem supra memoratae nuncupationis praedictae Primariae aggregare velimus: nos pro muneris nostri ratione pium eiusmodi studium approbantes ac pro viribus divinum cultum et profectum spiritualem fidelium promovere cupientes, auctoritate nobis ab apostolica Sede concessa, de consensu loci Ordinarii, qui eiusdem Congregationis institutum, pietatem ac religionem litteris patentibus nobis nuper exhibitis commendavit, unam utriusque sexus fidelium congregationem sub invocatione D. N. Jesu Christi in Cruce morientis ac Beatissimae Virginis Mariae eius Genitricis perdolentis, vulgo Bonae Mortis loci Pöltschach in dicta Ecclesia Primariae Congregationi Romanae coniungimus et aggregamus; ac omnes indulgentias et gratias alias praedictae Primariae Congregationi hactenus concessas (prout singillatim descriptae sunt in elencho, quem rite per S. Congregationem Indulgentiarum iam recognitum una cum hic litteris tradimus diligenter asservandum) et concedendas eodem prorsus modo, quo ipsi Primariae concessae fuerint vel concedentur, communicamus et elargimur in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, cuius divinam Maiestatem supplices oramus, ut concessionem hanc de coelo ratam et firmam habere velit et sodales meditationi dolorum Christi eiusque Sanctissimae Matris pie vacantes per utriusque merita coelestibus gratiis augere et tandem iustorum morte donator caelestis gloriae participes efficere dignetur.

In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas sigillo Societatis nostrae muniri iussimus.

Datum Fesulis die 30. Maii 1898.

Gratis.

L. S.

L. Martin S. J.

Ant. Rota, Secr. S. J.

Nr. 1787. Vidit.

Pr. Ep. Lavantinus Ordinarius Marburgi, die
4. Junii 1898.

L. S.

† Michael, Princeps-Episcopus.

Summarium Indulgentiarum a Summis Pontificibus concessarum

Congregationi Primariae Bonae Mortis

Romae in templo domus professorum Societatis Jesu erectae.

Indulgentiae plenariae.

1. Quo die omnes utriusque sexus Christi fideles inter sodales recipiuntur, si vere poenitentes et confessi SSimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint in ecclesia, ubi Sodalitus ipsa crecta est, aut ubicunque potuerint. (Benedictas PP. XIII. Redemptoris Nostri Jesu Christi 23. Sept. 1729, § 4).

2. Sodalibus in mortis articulo constitutis, si vere poenitentes et confessi ac sacra Communionem refecti, si id commode fieri poterit, vel saltem contriti SSimum nomen Jesu corde, si ore nequiverint, aut aliquod

poenitentiae signum dederint. (Idem Benedictus XIII. l. c. § 5).

3. Iisdem sodalibus semel quolibet mense in una ex sextis feriis hebdomadae, seu in una ex diebus Dominicis cuiuslibet mensis ad libitum cuiusque sodalis eligenda, prout expositio SSmi Sacramenti vespere in qualibet ex dictis sextis feriis seu diebus Dominicis fiat, dummodo vere poenitentes et confessi in ecclesia Sodalitatis SSmum Eucharistiae Sacramentum sumpserint et expositioni SSmi Sacramenti devote interfuerint, et inibi pias ad Deum preces, prout unicuique suggeret devotio, pro christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, haeticorum et infidelium conversione ac sanctae Matris Ecclesiae exaltatione ac Romani Pontificis prosperitate devote effuderint. (Idem Bened. XIII. loc. cit. § 6).

4. In diebus festis Nativitatis, Epiphaniae, Resurrectionis, Ascensionis D. N. J. Chr., Pentecostes, SSmae Trinitatis, Corporis Christi, necnon Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, Purificationis et Assumptionis B. M. V., ac Nativitatis S. Joannis Baptistae, et singulorum Apostolorum, videlicet Petri, Pauli, Andreae, Jacobi, Joannis, Thomae, Philippi, Jacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis, Judae et Mathiae, item S. Josephi et commemorationis omnium Sanctorum, dummodo vere poenitentes et confessi SSmum Eucharistiae Sacramentum in templo, ubi erecta est Sodalitas, sumpserint ac, uti supra, oraverint. (Idem Bened. XIII. loc. cit. § 7).

5. In Dominica tertia post Pascha Resurrectionis, et in Dominica tertia Septembris, si vere poenitentes et confessi ac sacra Communionem refecti Congregationis ecclesiam vel oratorium devote visitaverint a primis

Vesperis usque ad occasum solis, et ibi pro christianorum principum concordia, haeresum extirpatione ac sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderint. (Pius PP. IX. Ad augendam fidelium religionem die 23. Januarii 1866).

6. Sodales consequantur omnes indulgentias Stationum ecclesiarum Urbis sive intra, sive extra muros illius, si diebus Quadragesimae et aliis anni temporibus ac diebus Stationum huiusmodi ecclesiam seu capellam vel oratorium proprium, si ibi fuerit; alioquin aliam ecclesiam seu capellam in locis, ubi eos pro tempore residere vel morari contigerit, devote visitaverint, et ibi septies Orationem Dominicam et septies Salutationem angelicam devote recitaverint. (Bened. XIII. loc. cit. § 11).

Indulgentiae partiales.

1. Septem annorum et totidem quadragenarum, quoties sodales expositioni SSmi Sacramenti vespere in qualibet ex dictis sextis feriis seu in qualibet ex dictis diebus Dominicis, uti in num. 3. dictum est, devote interfuerint et ad finem supradictum oraverint; aut corpus suum flagellaverint seu, ut vulgo dicitur, disciplinam fecerint. (Idem Bened. XIII. loc. cit. § 8).

2. Unius anni, quoties sodalium seu aliorum fidelium defunctorum corpora ad sepulturam ecclesiasticam comitati fuerint; aut infirmi vel impediti, audito signo campanae genuflexi, si per infirmitatem licebit, Orationem Dominicam et Salutationem Angelicam pro salute animae defuncti, vel corporis infirmi recitaverint; quique congregationibus tum publicis, quam privatis, ac divinis Officiis, spiritualibus colloquiis, exhortationibus et aliis piis officiis etiam in sodalis seu aliorum Christifidelium

defunctorum suffragium per praefatam Primariam Congregationem ordinandis et ab ipso pro tempore existente Praeposito seu Vicario Generali Societatis Jesu approbandis; ac diebus feriatis Missae sacrificio interfuerint, aut vespertino tempore, antequam cubent conscientiam suam diligenter examinaverint; seu pauperes infirmos tam sodales, quam alios in hospitalibus vel privatis domibus, necnon carceratos visitaverint. (Idem Bened, XIII. loc. cit. § 9).

Sodalibus, quibus ab Urbe abesse, vel alibi commorari contingat, ne ipsi indulgentiarum et aliarum gratiarum effectu et fructu frustrati remaneant, indulgetur, ut in locis, ubi pro tempore resideant, seu commorentur, si apud ecclesias eorundem locorum, aut alibi, prouti poterunt, opera praestiterint, quae ab ipsis forent praestanda in Urbe pro singularum indulgentiarum consecutione, omnes supradictas indulgentias similiter consequantur. (Idem Bened. XIII. loc. cit. § 10).

Omnes praefatae indulgentiae applicari possunt per modum suffragii animabus fidelium defunctorum. (Idem Bened. XIII. loc. cit. § 17. Pius PP. IX. »Ad augendam fidelium religionem« die 23. Ianuarii 1866).

Sacra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praeposita praesens Summarium denuo recognitum uti authenticum approbavit ac typis imprimi et publicari

posse censuit. Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sacrae Congregationis die 22. Septembris 1883.

Franciscus della Volpe, Secret.

NB. Cum ad gratiarum et indulgentiarum, quae hoc diplomate communicantur, valorem ex praescripto S. Congreg. Indulg. necesse sit, ut «praevia cognitione Ordinarii dumtaxat promulgentur» hoc Summarium Episcopo dioecetano proponatur isque rogetur, ut idem se vidisse hic dignetur attestari.

Visum die 4. mensis Iunii anni 1898.

† Michael, Princeps Episcopus.

V. č. gospod župnik Janez Lenart so pričeli vsled tega zapisovati ude nove bratovščine in so odločili, da se prične njeno delovanje 18. septembra 1898 na praznik Matere božje sedem žalosti. Pisatelj teh podatkov je neutrudljivemu gosp. župniku vsled njihovega povabila od 4. julija 1898 prav rad obljubil, da hoče o tej priložnosti spregovoriti o Žalostni Materi božji Naj bode vse Bogu v čast in pa dušam v zveličanje!

V Mariboru 13. julija 1898.

Kazalo.

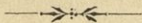
	Stran.
I. Najstarejša kamenita spomenika Poličanske cerkve	5
II. Naseljevanje Slovencev	7
III. Slovencem prisveti od dveh strani vesela luč svete vere Kristusove	8
IV. Posvetni gospodarji čez Dravinjsko dolino	11
V. Celjski grofi	16
VI. Rudolf Graeszel in njegova ustanova	19
VII. Ustanova Janeza Graeszelna	30
VIII. Graeszelnov rod	34
IX. Grajščina Golič	37
X. O nekdanjih denarjih	44
XI. Upravne in sodnijske razmere pa kmečki upor v 17. veku (1635)	45
XII. Razne vrste podložnikov pa njihovi davki	49
XIII. Krvava sodnija na Zbelovem	51
XIV. Konjiški župnik Peter zamenja Poličansko cerkev l. 1251. za ono v Tinjah	56
XV. Še nekatera stara poročila o Poličanah	58
XVI. Poličanski kmeti Štatenberske grajščine	60
XVII. O začetku Poličanske cerkve in o spremembah, ki so se ž njo godile	62
XVIII. Dušni pastirji, ki so v Poličanah delovali	69
XIX. Župna fasija	72
XX. Župni inventarij	72
XXI. Cerkven inventarij	73
XXII. Ustanove	74
XXIII. Kapela sv. Lukeža	75
XXIV. Pokopališče	75
XXV. Prebivalci	75
XXVI. Rešitev zbirce	76
XXVII. Novi zvonovi	79
XXVIII. Dovoljenje za zidanje nove cerkve	81
XXIX. Priprave za zidanje cerkve	82
XXX. Predga o priložnosti prve božje službe v novi Poličanski cerkvi 28. novembra 1895	86
XXXI. Skrb za notranjo opravo in slovesno posvečenje novega božjega hrama po prečastitem in milostljivem knezu in škofu Mihaelu	109
XXXII. Govor po dovršeni posvetitvi nove farne cerkve sv. Križa v Poličanah dne 30. julija 1896	111
XXXIII. Zadnja opravila in popravila	127
XXXIV. Zopetna ustanovitev bratovščine sv. Križa za srečno smrtno uro	129

Popravki.

Stran 84: v farni cerkvi — v kapeli sv. Lukeža.

Stran 85: Štrto adventno nedeljo — zadnjo pobinkoštno nedeljo.

Tudi nekatera lastna imena so v uradnih zapisnikih nekoliko krivo zavita, kar pa ne bode veliko motilo. Tudi treba zapisnik rešiteljev zbirce na strani 77 toliko popraviti, da ima Pod-Boč samo šest števil; druge hiše spadajo k Spodnjim Poličanam.

Pisatelj „Zgodovine Poličanske cerkve“ je izdal tudi sledeče spise:

1. „Kako ravnati z bolenim vinom, da ozdravi, in kako z novim ali moštom, da se boleznì ovaruje.“ V Mariboru 1871. Založilo Tiskovno društvo. Tiskar Skaza, 8°, 16 strani.

2. „Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev.“ Založila Matica Slovenska v Ljubljani. 1884. 8°, 293 str.

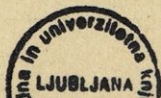
3. „Leopold Volkmer, veseli pesnik Slovenskih goríc.“ V Mariboru 1885. Natisnila tiskarna sv. Cirila. Velika 8°, 66 str.

4. „Bogoljubno življenje visoko častitega gospoda Janeza Krambergerja, župnika pri Devici Mariji na Vurbergu.“ Se sliko. V Mariboru 1892. Založil pisatelj. Tisk tiskarne sv. Cirila. 8°, 24 str.

5. „Sveti Jožef, rednik Jezusa Kristusa, Sinu Božjega, ženin prečiste Device Marije in varih sv. katoliške cerkve.“ Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu 1895. Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. 16°. 380 str.

6. „Der Dom von Marburg, ein Bild der Glaubenstreue seiner Bewohner.“ Skizziert von Dr. Josef Pajek. Marburg, 1897. St. Cyrillus-Buchdruckerei. 8°, 32 str.

7. „Die Haupt- und Stadtpfarrkirche in Pettau und die Besitznahme derselben durch Propst Josef Fleck.“ Entworfen von Dr. Josef Pajek. Marburg, 1898. St. Cyrillus-Buchdruckerei. 8°, 30 str.

8111

253

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBIS

00000305244

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

556 679

COBISS 3